

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**RİSÂLE-İ 'İLM-İ TABİB
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Yusuf Can AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bahri KUŞ

EYLÜL - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RİSĀLE-İ ‘İLM-İ TABİB
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf Can AYDIN

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Yeni Türk Dili

“Bu tez 21/09/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Zikri TURAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Abidin KARASU	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Bahri KUŞ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Yusuf Can AYDIN

21/09/2023

ÖN SÖZ

Yüksek lisans sürecimizin bir ürünü olan bu eseri tamamlamadan evvel, eğitim hayatım boyunca görüşleriyle yol gösteren, çalışmalarına katkıda bulunan ve her zaman sabrına şahit olup desteğini gördüğüm danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Bahri KUŞ'a şükranlarımı sunarım.

Ayrıca her an yanımda olup desteğini esirgemeyen Özge ÇELİK'e teşekkürü borç bilirim.

Yusuf Can AYDIN

21/09/2023

İÇİNDEKİLER

İŞARETLER	iv
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: İNCELEME	7
1.1. İmla.....	7
1.1.1. Ünlüler	7
1.1.1.1. a ve e sesleri	7
1.1.1.2. ı ve i sesleri.....	7
1.1.1.3. o ve ö sesleri.....	8
1.1.1.4. u ve ü sesleri.....	8
1.1.2. Ünsüzler	8
1.1.2.1. t, ʈ ve d sesleri.....	8
1.1.2.2. k, ʁ, g, ɡ, ǵ sesleri.....	9
1.1.2.3. p ve b sesleri.....	9
1.1.2.4. c ve ʧ sesleri	10
1.1.3. Bazı Kelimelerin Yazılışları	10
1.1.3.1. ile.....	10
1.1.3.2. için.....	10
1.1.3.3. kim ve ki.....	10
1.2. Ses Olayları	11
1.2.1. Ötümlüleşme.....	11
1.2.2. Sızıcılaşma	12
1.2.3. Erime.....	12
1.2.4. Yutulma	13
1.2.5. Yuvarlaklaşma	13
1.2.6. Haploloji	13
1.3. Ekleşme Bilgisi.....	14
1.3.1. Yapım Eki.....	14

1.3.1.1. Sağlıkla İlgili İsimler.....	14
1.3.1.2. Hastalık Belirtileri.....	14
1.3.1.3. Hastalık Adları.....	15
1.3.1.4. İlaç İsimleri.....	15
1.3.1.5. Organ İsimleri.....	15
1.3.1.6. Genel İsimler.....	15
1.3.1.7. Eşya İsimleri.....	16
1.3.1.8. Bitki İsimleri.....	17
1.3.1.9. Vücutla İlgili İsimler.....	17
1.3.1.10. Genel Fiiller.....	17
1.3.2. Çatı Eki.....	17
1.3.2.1. Etken.....	17
1.3.2.2. Edilgen.....	17
1.3.2.3. Dönüştürücü.....	18
1.3.2.4. Ettirgen.....	18
1.3.3. Olumluluk/Olumsuzluk Eki.....	18
1.3.4. Fiilimsiler.....	18
1.3.4.1. Zarf Fiil.....	18
1.3.4.2. Sıfat Fiil.....	20
1.3.4.3. İsim Fiil.....	23
1.3.5. Ek Fiil.....	23
1.3.6. Teklik/Çokluk Eki.....	24
1.3.7. İsim Tamlaması Kuran Ekler.....	24
1.3.7.1. Niteleme/Sıfatlama Fonksiyonlu Tamlamalar.....	24
1.3.7.2. Belirtme Fonksiyonlu Tamlamalar.....	24
1.3.8. Hal Eki.....	25
1.3.8.1. Amaç Hali.....	25
1.3.8.2. Araç Hali.....	25
1.3.8.3. Birliktelik Hali.....	25
1.3.8.4. İşaretleme Hali.....	25
1.3.8.5. Nasıllık Hali.....	26
1.3.8.6. Nesne Hali.....	26

1.3.8.7. Yer Hali	27
1.3.8.8. Zamanda Bulunma Hali	27
1.3.9. Çekim Eki	28
1.3.9.1. Geniş Zaman	28
1.3.9.2. Geçmiş Zaman.....	28
2. BÖLÜM: METİN	29
3. BÖLÜM: DİZİN	46
SONUÇ	99
KAYNAKÇA.....	100
TIPKIBASIM.....	102
ÖZ GEÇMİŞ	136

İŞARETLER

- # : İşaret sesin başında olduğunda kelime başını, sonunda olduğunda ise kelime sonunu işaret eder
- / : Kök ünlüsünden sonra gelen sesi gösterir
- + : İsim kategorisine ve isme bağlanmaya işaret eder
- : Fiil kategorisine ve fiile bağlanmaya işaret eder
- <, > : Ses veya şeklin gelişimini, değişimini göstermek için kullanılır. Okun ucu daima yeni olan sesi ve şekli göstermektedir
- Ø : Bir gramer unsurunun telaffuz edilmeyen ancak işlevi korunan şeklini gösterir
- [] : Sayfa numarasını gösterir
- () : Satır numarasını gösterir
- { } : Terkiplerde kullanılan malzemelerin miktarını belirtir

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا	a, ā , e, ı, i, u, ü	ط	t
ب	b, p	ظ	z
پ	p	ع	'
ت	t	غ	g, ğ
ث	s	ف	f
ج	c, ç	ق	k
چ	ç	ك	g, k, ŋ
ح	h	ل	l
خ	ħ	م	m
د	d	ن	n
ذ	z, d	و	o, ö, u, ü, ū, v
ر	r	ی	ı, i, ī, y
ز	z	ه	h, a, e
ژ	j	ء	'
س	s		
ش	ş		
ص	ş		
ض	z, d		

ÖZET

Başlık: Risāle-i ‘İlm-i Tabīb (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)

Yazar: Yusuf Can AYDIN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bahri KUŞ

Kabul Tarihi: 21/09/2023

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 101 (ana kısım) + 34 (ek)

Türkler tarafından yüzyıllar boyu farklı alanlarda yazılan eserler hem dilin gelişip olgunlaşmasına hem de bilimin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bu eserlerin önemli bir kısmını tıp eserleri oluşturmaktadır.

Risāle-i ‘İlm-i Tabīb, Seyyid Börekçizade Mustafa en-Nuri’nin istinsah ettiği bir tıp metnidir. Eserdeki ilaç terkipleri aslında Cerrah Kasım Paşa’ya aittir. Basit bir dile sahip olan eserde, farklı hastalıklara şifa olması amacıyla macun formülleri verilmektedir. Aynı zamanda bitki adları açısından zengin bir eserdir. Barındırdığı zengin kelime kadrosu ve dil hususiyetleriyle önem arz etmektedir.

Eserin tek nüshası Berlin Devlet Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. Landber 619 numarasıyla kayıt altına alınmıştır.

Çalışmamız giriş, dil incelemesi, metin ve dizinden oluşmaktadır. Dil incelemesinde eserin imla özellikleri, ses olayları incelenmiştir. Ötümlüleşme ve sızıcılışma örneklerinin yoğun olduğu görülmüştür. Hem zikredilen ses olayları hem de diğer ses olayları metinden örneklerle gösterilmiştir.

Metin bölümünde eserin transkripsiyonu yapılmıştır. Yanlış yazıldığına kanaat getirdiğimiz bölümlere müdahale edilmiş ve ibarenin aslı tıpkı basımdan alınarak dipnota eklenmiştir.

Dizin bölümünde 843 farklı madde başı tespit edilmiş, geçtiği sayfa numaraları dizine eklenmiş ve madde başlarının anlamları yazılarak bir sözlük oluşturulmuştur. Sonuç kısmında elde edilen veriler sunulmuştur. Herhangi bir nüshasına rastlamadığımız bu eserin barındırdığı kelime kadrosu, dil özellikleri hususunda araştırmacılara yarar sağlayacağı kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Risāle-i ‘İlm-i Tabīb, Cerrah Kasım Paşa, Tedavi, Tıp

ABSTRACT	
Title of Thesis: Risāle-i ‘İlm-i Tabīb (Introduction-Research-Text-Index)	
Author of Thesis: Yusuf Can AYDIN	
Supervisor: Assist. Prof. Bahri KUŞ	
Accepted Date: 21/09/2023	Number of Pages: vii (pre text) + 101 (main body) +34 (add)
<p>The works written by the Turks in different fields for centuries have made important contributions to the development and maturation of the language and the development of science. An important part of these works are medical works.</p> <p>Risāle-i ‘İlm-i Tabīb is a medical text copied by Seyyid Bōrekçizade Mustafa en-Nuri. The drug preparations in the work actually belong to Surgeon Kasim Pasha. In the work, which has a simple language, paste formulas are given in order to cure different diseases. It is also a rich work in terms of plant names. This work of Bōrekçizade Mustafa is important with its rich vocabulary and language features.</p> <p>The only copy of the work is in the Berlin State Library. It is registered under the number "Landberg 619".</p> <p>Our study consists of introduction, language analysis, text and index. In the language analysis, the orthographic features and sound events of the work were examined. It has been observed that the examples of voicing and infiltration are intense. Both the mentioned sound events and other sound events are shown with examples from the text.</p> <p>In the text section, the transcription of the work has been done. The sections that we believe are misspelled have been intervened and the original of the phrase has been taken from the same edition and added to the footnote.</p> <p>In the index section, 843 different headlines were identified, the page numbers were added to the index, and a dictionary was created by writing the meanings of the headlines. In the conclusion part, the data obtained are presented. We believe that this work, which we have not come across any copy of, will benefit researchers in terms of vocabulary and language features.</p>	
Keywords: Risāle-i ‘İlm-i Tabīb, Surgeon Kasim Pasha, Cure, Medicine	

GİRİŞ

Türkler asırlar boyu tıp alanında önemli eserler ortaya koymuştur. Bilim, kültür ve dilin gelişmesinde oldukça önemli katkıları bulunan tıp eserlerinin kimi tercüme kimi ise telif eserlerdir. Bazı hastalıkların tedavisi için yazılan bu eserler aynı zamanda kıymetli bir dil malzemesidir. Seyyid Börekçizâde Mustafa en-Nürî'nin istinsah ettiği Risâle-i 'İlm-i Tabîb bir tıp metnidir. Tespit edilen tek nüshası Berlin Devlet Kütüphanesi'nde olan bu eser, içerdiği macun formülleri, tıp terimleri, kelime hazinesi ve ilk kez çalışılması bakımından önemli bir eserdir.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu Seyyid Börekçizâde Mustafa en-Nürî'nin istinsah ettiği Risâle-i 'İlm-i Tabîb adlı eserin Berlin Devlet Kütüphanesi bulunan tek nüshasının transkripsiyonunu yaparak eseri ses ve imla bakımından incelemek, dizin ve sözlüğünü hazırlamaktır.

Araştırmanın Önemi

Risâle-i 'İlm-i Tabîb isimli eserin daha önce çalışılmamış olması, önemli söz varlığının ortaya çıkarılması, eski harfli eserin günümüze kazandırılması, dil hususiyetleri açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Seyyid Börekçizâde Mustafa en-Nürî'nin istinsah ettiği bir tıp metni olan Risâle-i 'İlm-i Tabîb adlı eserin transkripsiyonunu yaparak Türk diline kazandırmak, eserin dil hususiyetlerini belirleyerek dönem özellikleri ışığında değerlendirmek, sözlüğünü ve dizinini hazırlayıp söz varlığını ortaya koymaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamız Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşacaktır. Giriş bölümünde eser, metod hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca önemli tıp eserleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

İnceleme bölümünde eserin imla ve ses özellikleri üzerinde durulmuştur. Eserde ünlü ve ünsüzlerin yazımı, ses olayları örneklerle gösterilmiştir.

Metin bölümünde eserin transkripsiyonu yapılmış ve transkripsiyon yapılırken “Necatiisler” fontu kullanılmıştır.

Eserin birçok yerinde hareke ve yazım yanlışları olduğu ve zaman zaman kelimelerin anlaşılmayacak derecede farklı yazıldığı görülmüştür. Diğer eserlerden faydalanılarak ilgili yerlere müdahale edilip eserdeki yazım dipnota eklenmiştir.

Dizinde ise eserde kullanılan kelimelerin anlamları ve sayfa satır numaraları verilmiştir. Eserin dizini oluşturulurken Cibakaya uygulamasından faydalanılmıştır. Madde başları ve birlikte kullanıldığı ekler dizine koyulmuştur. Farklı yazıma sahip kelimelerin her biri madde başı olarak listelenmiştir. Kelimelerin geçtiği sayfa ve satır numaraları, kelimenin kaç defa geçtiği dizine eklenmiştir. Dizin örnekteki gibi yapılmıştır;

ol- : Olmak

o.-a 3b/16, 7a/13, 11a/14, 11b/4, 12b/15, 14b/4

o.-an 1b/7, 1b/10, 2a/10, 2a/11, 2b/4, 2b/7, 3b/3, 4a/4, 4a/6, 5a/3, 6a/12, 7b/14, 7b/15, 8a/10, 8b/11, 8b/17, 9a/8, 9a/11, 10b/3, 10b/10, 11a/14, 12a/9, 13a/2, 13a/6, 13a/7, 13a/16, 13b/7

o.-ana 2b/4, 6a/1

o.-anlara 8a/11, 10b/7

o.-anları 9a/12

o.-duğda 3a/8, 9a/13

o.-duğdan 10a/1

o.-mağıçün 1b/8

o.-maya 14a/12, 14b/8

o.-mazsa 6a/10

o.-sa 7b/12, 7b/13, 7b/14, 7b/14

o.-sun 1b/4, 1b/7, 1b/9

o.-unca 12a/17

o.-up 1b/10

o.-ur 9b/10, 14a/3

[=56]

Kelimelerin anlamları yazılırken farklı sözlüklerden, tezlerden ve makalelerden faydalanılmıştır. Bu eserler kaynakçaya eklenmiştir.

Dizinde bazı bitkilerin Latince karşılıkları verilmiş olup bunlar eğik yazı ile gösterilmiştir.

Risāle-i ‘İlm-i Tabīb’in İçeriği, Müstensihî ve Kaynakları

Eser Berlin Devlet Kütüphanesi’nde olup Landberg 916 numarasıyla kayıt altına alınmıştır. Eserin dış ölçüleri 18,7x13,4x0,5 santim, sayfa ölçüleri ise 18,5x13,0 cm şeklindedir. Eser 29 sayfadan oluşmaktadır.

Eserin her sayfası 2 sütundur ve 8 satırlık ilk sayfası hariç diğer bütün sayfalar 17 satır olacak şekilde düzenlenmiştir. Eser şeklen manzum bir eser gibi görünse de aslında mensur bir eserdir. Bununla birlikte eserde herhangi bir vezin veya kafiye bulunmamaktadır. Durum sadece, mensur bir yazının manzum eserler için kullanılan varaklara yazılmasından ibarettir.

Eser göz, baş, diş ve bel ağrıları, sarılık, idrar yollarındaki sıkıntılar, öksürük, balgam, gut hastalığı, bel soğukluğu, kabızlık vb. hastalık ve sıkıntılara çare aramak maksadıyla yazılan ilaç terkiplerinden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra bedene, kalbe, mideye kuvvet verici terkiplerden de bahsedilmektedir.

Eserde 70 adet fasıl bulunmaktadır.

Eserin 15a/9-10 numaralı sayfasında “*ketebetü’l-fakîrî’l-ḥakîrî’s-seyyid börekçizāde muştafa en-nûri min tilāmîz-i ‘aliyyü’l-ḥulûşi efendi*” ibaresi bulunmaktadır. Bu ibareden eserin Hulusi Efendi’nin öğrencilerden Seyyid Börekçizāde Mustafa en-Nûri tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmalarda Seyyid Börekçizāde Mustafa ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Hocası Hulusi Efendi ise Sultan IV. Mehmed (saltanatı: 1648-1687) devri şairlerindedir ve Cerrah Kasım Paşa’nın oğludur. (Aksoyak, 2020)

Kasım Paşa, Sicill-i Osmani’ye göre sırasıyla Eğri (1659/60), Yanova (1663/64) ve Temeşvar (1664/65) beylerbeyliği yapmış daha sonra Erzurum (1665/66) ve Kastamonu’da (1670) valilik görevinde bulunmuştur. 1671’de İstanbul kaymakamı olduktan sonra 1672’de tekrar Temeşvar valiliğine getirilmiş ve daha sonra 1675’te Budin valisi olmuş ve 1676’da Budin’de vefat etmiştir. (Süreyya, 1996, s. 875) Cerrah lakabıyla anılan Kasım Paşa tıpla ilgilenen ve bu alanda eserleri olan bir devlet adamıdır.

Kaynaklarda Cerrah Kasım Paşa ile bağlantılı 4 yazma eser tespit edilmiştir.

1. Risāle-i Tarif-i Me‘acîn

Ankara Milli Kütüphane’de Kasım Paşa’nın bir eseri olarak 06 Mil Yz A 2511/3’te kayıtlıdır. Tıp eseridir.

2. Mücerrebât

Ankara Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 5097/2’de kayıtlıdır. Yazar adı olarak Cerrah Kasım Paşa geçse de bu tıp eseri Kasım Paşa’nın ölümünden sonra istinsah edilmiştir. Osman Özer tarafından eserin transkripsiyonu yapılmış ve sözlüğü hazırlanmıştır. (Özer, 2016)

3. Risâle-i Mu’âlece

Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 5163’te kayıtlıdır. Kayıтта yazar adı bulunmamaktadır. Eserdeki bitki adları ve tedavi şekilleri üzerine Gürkan Gümüştam’ın 2 adet makalesi bulunmaktadır. (Gümüştam, 2022) (Gümüştam, 2019)

4. Macmū‘a fî Murakkabât al-Adviyya¹

Yukarıda zikredilen üç eser ile Risâle-i ‘İlm-i Tabīb benzerlik göstermektedir. Eserlerin başlangıçları aşağıdaki gibidir.

Risâle-i ‘İlm-i Tabīb

bismillâhirrahmânirrahîm hazâ risâle-i ‘ilm-i tabīb ĥamd-i nâmaĥdūd ve şenâ ol vâcibü’l-vücūd üzerine olsun ki ħur’ân-ı ‘azîmi ve furkân-ı kerîmi nâs için rahmet şifâ kıldı şalât mütevâşilât ve teslîmât mütevâliyyât veled-i benî âdem olan muĥammed sallallâhu ve sellem üzerine olsun ki kâffe-i enâme rahmet olmaĥıçün irsâl olundu ve daĥı âl-i aşĥâbı üzerine olsun ki ammâ ba’du bilgil ki bu risâlede cem’ olan fevâid-i kirâren tecrübe olup nef’i ziyâdeler ile müşâhede eşyâlardır

Risâle-i Mu’âlece

bismillâhirrahmânirrahîm ĥamd-i nâmaĥdūd ve şenâ-yı nâma’dūd ol vâcibü’l-vücūd üzerine olsun ki ħur’ân-ı ‘azîmi ve furkân-ı kerîmi nâs için rahmet ve şifâ kıldı şalât mütevâşilât ve teslîmât mütevâliyyât seyyid veled-i benî âdem olan muĥammed sallallâhu ve sellem üzerine olsun ki kâffe-i enâme rahmet olmaĥıçün irsâl olundu ve daĥı âl-i aşĥâbı üzerine olsun ki ammâ ba’du bilgil ki bu risâlede cem’ olan fevâid-i kirâren tecrübe olup nef’i müşâhede olunan eşyâlardır

Mücerrebât

cerrâĥ kâsım paşa merĥūmuĥ mücerrebâtlarıdır zıkr olunur bismillâhirrahmânirrahîm ĥamd-i nâmaĥdūd ve şenâ-yı ma’dūd ol vâcibü’l-vücūd üzerine olsun ki ħur’ân-ı ‘azîmi

¹ Irak’ta bulunan eserin istinsah tarihi bilinmemektedir.

ve furkân-ı kerîmi nâs için rahmet ve şefâ'atleri ve şalât mütevâsilât ve teslîmât mütevâliyyât seyyid veled-i benî âdem olan muhammed üzerine olsun ki kâffe-i enâme rahmet olmak için irsâl kılındı ve dahı âl-i aşhâbı üzerine olsun bilgil ki bu risâlede cem' olunan fevâid-i kirâren ve mirâren tecrübe olup nef'i ziyâde müşâhede olunan eşyâlardandır

Risâle-i Tarif-i Me'âcîn

bismillâhirrahmânirrahîm hazâ kitâb risâle-i kâsım paşa hamd-i nâmahdûd ve şenâ-yı nâma'dûd ol vâcibü'l-vücûd üzerine olsun ki kur'an-ı 'azîmi nâs için şifâ kıldı şalât ve teslîmât ve mütevâliyyât seyyid veled-i benî âdem olan muhammed üzerine olsun ki kâffe-i enâme rahmet olmak için irsâl olundu ve dahı âl-i aşhâb üzerine olsun bilgil ki bu risâlede cem' olunan eşyâdandır ki zikr olunur

Görüldüğü üzere bu dört eser birkaç küçük farklılık haricinde aynı şekilde başlamaktadır. Risâle-i 'İlm-i Tabîb adlı eserdeki fasılların birçoğu Risâle-i Tarif-i Me'âcîn ve Mücerrebât'ta bulunmakta fakat farklı sıralarda yer almaktadır. Ayrıca terkiplerde kullanılan malzemeler zaman zaman farklılık göstermektedir. Bunun yanı sıra adı geçen iki eserde isim ve içerik olarak farklı fasıllar bulunmaktadır.

Risâle-i 'İlm-i Tabîb en büyük benzerliği Risâle-i Mu'âlece ile göstermektedir. Risâle-i 'İlm-i Tabîb'de toplam 70 bölüm mevcuttur ve 68 bölüm Risâle-i Mu'âlece'de aynı şekilde ve aynı sıra ile bulunmaktadır. Risâle-i Mu'âlece'de daha fazla bölüm bulunmasına ve araya zaman zaman farklı terkipler girmesine rağmen bu sıra şaşmamaktadır.

Risâle-i 'İlm-i Tabîb'de diğer eserlerde bulunmayan çok sayıda imla ve hareke hataları tespit edilmiştir. Hatta zaman zaman kelimeler aslından çok farklı şekilde yazılmış. Bu tahrifat neticesinde kelimeler anlamsız ve okunamaz bir duruma gelmiştir. Bu hatalar dipnotlarda belirtilmiş.

Eldeki verilere göre müstensihinin eğitim durumunun iyi bir düzeyde olmadığı kanaatindeyiz.

Nitekim yapılan araştırmalar neticesinde eserin Börekçizâde'ye ait telif bir eser olmadığı ve aslında hocası Hulusi Efendi'nin babası Cerrah Kasım Paşa'ya ait bir eseri istinsah ettiği anlaşılmıştır.

Yazmada herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Fakat Cerrah Kasım Paşa ve oğlunun yaşadığı tarihe bakılarak istinsah tarihinin 17. yüzyılın sonları olduğu anlaşılmaktadır.

Önemli Tıp Eserleri Hakkında Bilgiler

Müfredât-ı Tıbbiyye

Fazlızade Mehmet Çelebi'nin bir eseridir. 1763'te yazılan eser farklı dillerden çevrilen birçok tedavi formüllerini ihtiva etmektedir. Üç nüshası bulunmaktadır. Eserle ilgili Burcu Sıbıç doktora tezi hazırlamıştır. (Sıbıç, 2022)

Terceme-i Akrabâdîn

Sabuncuoğlu Şerefeddin tarafından yazılmıştır. 1454 yılında yazılan eser esasen Zahîre-i Harzemşâhî isimindeki Farsça eserin akrobâdîn bölümünün çevirisini içermektedir. 2009 yılında Şaban Doğan tarafından doktora tezi yapılmıştır. (Doğan, 2009)

Müntahab-ı Şifâ

Hacı Paşa'nın en mühim eserlerindedir. Birçok hastalığın şifasının yer aldığı eserin birçok nüshası vardır. Eser üzerine Zafer Önler doktora çalışması yapmıştır. (Önler, 1981)

Teshil

Hacı Paşa'nın kendi yazdığı Arapça eserlerden Türkçe'ye aktardığı önemli bir eserdir. Farklı kütüphanelerde birçok yazması bulunan eser üzerine Zikri Turan doktora çalışması yapmıştır. (Turan, 1992)

Mücerreb-nâme

Sabuncuoğlu Şerefeddin'in son eseridir. 1468 yılında kaleme alınan eserin birçok nüshası bulunmaktadır. Paki Küçükler tarafından kitap olarak yayımlanmıştır. (Küçükler, 2010)

Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb

Farsçadan çevrilen eser Cerrah Mesud'a aittir. 15. yüzyılın önemli metinlerinden biridir. İlhan Uçar 2009 yılında doktora çalışması hazırlamıştır. (Uçar, 2009)

1. BÖLÜM: İNCELEME

1.1. İmla

1.1.1. Ünlüler

1.1.1.1. a ve e sesleri

Eserde a ve e sesleri başta elif (ا), ortada elif (إ) veya üstün (أ), sonda ise he (ه) ile gösterilmiştir.

açar	(أَجَار)	(7b/7)
arturur	(أَرْتُورُر)	(3b/4)
eyleye	(أَيْلِيَه)	(5a/8)
selvi	(سَلْوِي)	(13b/5)
ayak	(أَيْاق)	(12b/16)
ağız	(أَغْز)	(14a/10)
beyāz	(بِيَاض)	(3b/16)
karışa	(قَارِيْشَه)	(12b/15)
merheme	(مَرْهَمَه)	(12b/15)
taş	(طَاس)	(7a/5)
enlik	(أَنْلِيَك)	(11b/8)
yatdıqda	(يَاتْدِقْدَه)	(6b/9)

1.1.1.2. ı ve i sesleri

Eserde ı ve i sesleri başta esreli elif (إ) veya elif-ye (إِ), ortada ye (ي) veya esre (ِي), sonda ise ye (ي) ile gösterilmiştir.

ışladup	(إِصْلَادُوب)	(5a/16)
iki	(إِكِي)	(3b/13)
ide	(إِيْدَه)	(12b/3)
ağrısı	(أَغْرِيْسِي)	(5a/10)
ısıcak	(إِسِيْجَق)	(8b/12)
ile	(إِيْلَه)	(9a/11)
sirke	(سِيْرِكَه)	(6b/12)
cümlesine	(جُمْلَسِيْنَه)	(2b/8)

koşuyı (كُوقُويى) (2a/11)

1.1.1.3. o ve ö sesleri

Eserde o ve ö sesleri başta elif-vav (و), ortada vav (و) veya ötre (ُ) ile gösterilmiştir.

öksürük	(اُكسُورُك)	(6a/3)
ot	(اوت)	(11b/2)
oğ	(اوق)	(11b/10)
oldur	(اولدر)	(6a/1)
kök	(كوك)	(9a/9)
yolunda	(يولُندَه)	(2b/3)
şovuk	(صوق)	(11a/8)
kozolağı	(قوزولغى)	(13b/5)

1.1.1.4. u ve ü sesleri

Eserde u ve ü sesleri başta elif-vav (و), ortada vav (و) veya ötre (ُ), sonda ise vav (و) ile gösterilmiştir.

urup	(اُروب)	(6b/11)
una	(اونه)	(5b/8)
üzerine	(اُزرينه)	(1b/4)
tuğuk	(طوطُك)	(12b/16)
yuyup	(يُويب)	(12b/1)
kuruda	(قورودَه)	(12b/1)
süzdürüp	(سوزدورُب)	(10a/7)
burundan	(بوروندن)	(8b/6)
bu	(بُ)	(1b/9)
geçürüp	(گجورُب)	(9a/17)
gümüş	(كُومش)	(13a/17)

1.1.2. Ünsüzler

1.1.2.1. t, ƚ ve d sesleri

Eserde t sesi (ت), ƚ sesi (ط), d sesi ise (د) ile gösterilmiştir

tükürükle (تُكُرُكَلَه) (6b/15)

tepsi	(تَبْسِي)	(7a/8)
terletme	(تَرَلْتَمَه)	(10a/3)
tarīk	(طَرِيق)	(12a/16)
tencere	(تَنْجِرَة)	(9b/16)
dura	(دُورَه)	(3a/9)
diş	(دِيْش)	(2a/9)
dil	(دِيل)	(2a/9)
dağı	(دَخِي)	(12b/2)
dek	(دَك)	(9b/17)
itdükden	(اَيْتْدُكْدَنْ)	(6b/8)

1.1.2.2. k, k, g, ğ, ğ sesleri

Eserde k sesi (ك), k sesi (ق), g sesi (ك), ğ ve ğ sesleri ise (غ) ile gösterilmiştir.

kaşık	(قَاشِق)	(6a/11)
katup	(قَاتُوب)	(2b/14)
şakalı	(صَقَالِي)	(2a/13)
geldikde	(كَلْدِكْدَه)	(4a/9)
geç	(كَج)	(2a/13)
gice	(كِيْجَه)	(6a/16)
ğaflet	(غَفَلْت)	(14a/13)
ğāyet	(غَايْت)	(10b/7)
şovukluğu	(صُوْفُلْغِي)	(5a/10)
aşağa	(أَشْغَه)	(5a/7)

1.1.2.3. p ve b sesleri

Eserde b ve p sesi (ب) ile gösterilmiştir. Nadiren p sesi için (پ) kullanılmıştır.

arpa	(أَرْبَه)	(3a/9)
budağı	(بُودَاغِي)	(3b/16)
diplerin	(دِبْلَرِك)	(2a/12)
beñzer	(بِكْزَر)	(11b/10)
perhize	(پِرْهِيْزَه)	(4a/4)
pek	(پَك)	(2a/12)

şıkup	(صِفُوب)	(3a/16)
çibanlara	(جِبَانَلَرَه)	(13a/11)

1.1.2.4. c ve ç sesleri

Eserde c ve ç sesleri (ج) ile gösterilmiştir.

çalalar	(جَالَلَر)	(12b/15)
çiçek	(چِيچَك)	(3a/13)
çekirdek	(چَكِرَدَك)	(4a/14)
cümle	(جُمْلَه)	(11a/14)
cibril	(چِيرِيل)	(14a/8)
aç	(اچ)	(4a/4)
üç	(اُچ)	(14a/16)
hoşça	(خوشچه)	(14a/16)
içi	(ايجی)	(9b/3)
ağacı	(اَعَاچِي)	(3a/12)

1.1.3. Bazı Kelimelerin Yazılışları

1.1.3.1. ile

eczāları ile	(اَجَزَالَرِي اِيلَه)	(9a/11)
yağlı ile	(يَاغِي اِيلَه)	(13a/9)
limon şuyıla	(لِيمُون صُوْيِلَه)	(6b/8)

1.1.3.2. için

balgam için	(بَلْغَم اِيْجُون)	(5a/4)
terletme için	(تَرَلْتَمَه اِيْجُون)	(10a/3)
ağrısıçün	(اَغْرِيْسِيْجُون)	(13b/9)

1.1.3.3. kim ve ki

olsun ki	(اُولْسُونَكِي)	(1b/7)
oldur ki	(اُولْدُر كِه)	(6a/1)
tā kim	(تَا كِيْم)	(11b/6)

1.2. Ses Olayları

1.2.1. Ötümlüleşme

Ötümsüz bir sesin ötümlü bir hale gelmesidir. (Turan, 2015)

#t > #d

dağı (<tağı) (1b/8)

damağ (<tamağ) (8a/12)

dek (<teg) (9b/17)

di- (<ti-) (14a/7)

dil (<til) (2a/9)

diş (<tiş) (2a/9)

dur- (<tur-) (3a/9)

dürlü (<türlüg) (14b/4)

#k > #g

gün (<kün) (3a/9)

git- (<kit-) (7a/11)

gider- (<kiter-) (9a/12)

gibi (<kipi) (5b/14)

göz (<köz) (2a/9)

gice (<kiçe) (6a/6)

geç (<keç) (2a/13)

gel- (<kel-) (4a/9)

VtV > VdV

it-e > ide (8a/6)

git-eler > gideler (7a/11)

VçV > VcV

ağaç+ı > ağacı (5b/11)

VpV > VbV

kap+a > kaba (11b/13)

1.2.2. Sızıcılışma

Patlayıcı bir sesin sızıcı bir hale gelmesidir. (Turan, 2015)

#b > # v

var (<bar) (2b/7)

vir- (<bir-) (5b/9)

ķ/ > h/

dahı (<taķı) (2a/13)

aḡşam (<aķşam) (10b/9)

d/ > y/

Eski Türkçeden Orta Türkçeye geçişte yaşanan bir ses değişmesidir. Bu değişimi yaşayan şiveler Ortak Türkçe olarak adlandırılır. (Turan, 2015)

ayaķ (<adaķ) (12b/16)

ķoy- (<ķod-) (9b/10)

büyük (<bedük) (6a/9)

ayu (<adıg) (8b/8)

eyü (edgü) (10b/10)

VķV > VġV

şarılık+a > şarılığa (2a/13)

aķ+ı > aġı (12b/6)

damaķ+ı > damaġı (8a/12)

1.2.3. Erime

Bir ünlüden sonra gelen ünsüzün, ünlünün açıklığı etkisiyle erimesidir. (Tuna, 1986)

G# > Ø

dürlü (<türlüg) (14b/14)

ayu (<adıg) (8b/8)

elli (<elig) (7a/7)

şaru (<şarig) (11b/14)

ķuru (ķurug) (3b/16)

1.2.4. Yutulma

Açıklığı fazla olan bir sesin, açıklığı az olan bir sestem sonra gelmesi halinde hançeremizin açıklığı fazla olan ses yönelmesi neticesinde açıklığı az olan sesin yutulmasıdır. (Turan, 2015)

#b > Ø

ol- (<bol-) (4a/4)

G/ > Ø

olan (< bolgan) (8a/10)

gelen (< kelgen) (8b/6)

1.2.5. Yuvarlaklaşma

Düz bir ünlünün yuvarlak hale gelmesidir. (Turan, 2015)

altun (3a/11)

ayu (8b/8)

şaru (11b/14)

sancu (8a/10)

geçürüp (13b/2)

arturur (3b/4)

1.2.6. Haploloji

Aynı seslere sahip iki heceden birinin telaffuzdan kalmasıdır. (Tuna, 1986)

otdur (<otturur) (11a/10)

oldur (<olturur) (7b/12)

çokdur (<çoķturur) (11b/2)

1.3. Ekleşme Bilgisi

Bu bölümde yapılan inceleme ve sınıflandırma Zikri Turan tarafından yazılan “Türk Dilinin Eklerini Sınıflandırmanın Esasları” adlı makaleye göre şekillenmiştir.

Varlığı karşılayan isim ve hareketi karşılayan fiilin oluşturduğu iki kelime kategorisinin yanı sıra, kelime-kelime, kelime-ek ve ek-ek karşıtlığı etrafında şekillenen bu sınıflama eş zamanlı olarak ekleşebilen ve üst işleve sahip 10 ek kategorisinden oluşmaktadır. Bu 10 ek kategorisi; isimlere yahut fiillere eklenerek anlam değiştiren **yapım eki**, fiilin hareket şeklini tayin eden **çatı eki**, hareketi olumlu ya da olumsuz olarak gösteren **olumluluk/olumsuzluk eki**, fiilin anlamını koruyarak cümledeki kullanım süresi boyunca isme dönüştüren **fiilimsiler**, ismi fiil kategorisine aktaran **ek fiiller**, ismin tek veya birden fazla olduğunu gösteren **teklik/çokluk eki**, sıfatlama veya belirtme alt işleviyle **isim tamlaması kuran ekler**, isimlere eklenen ve isim ile fiil arasındaki ilişkiyi kuran **hal eki**, anlam unsurlarıyla ilgili eksiklik algısını soru yoluyla gidermeye yarayan **soru eki** ve cümle kuruluşunda görev alan, zaman eki ve şahıs ekinden oluşan **çekim ekinden** müteşekkildir. (Turan, 2018)

1.3.1. Yapım Eki

1.3.1.1. Sağlıkla İlgili İsimler

1.3.1.1.1. +IK

şihhat+lik “sağlık, afiyet” 14b/13

zirek+lik “zekilik, çabuk kavrayışlılık” 14b/13

süst+lük “güçsüzlük, zayıflık” 14b/11

ķuru+lık “kuru olma durumu” 9a/12

soğuk+lık “bedendeki soğukluk, kırgınlık” 2b/6

1.3.1.2. Hastalık Belirtileri

1.3.1.2.1. -cık

ķabar-cık “deride oluşan küçük kabartı, sivilce” 12b/9

1.3.1.2.2. -u

[saç- >] sanc-**u** “bir şey batıyormuş gibi hissedilen ağrı” 2b/3

1.3.1.2.3. -Uk

öksür-**ük** “solunum yolu rahatsızlıkları sonucu oluşan bir belirti” 2b/7

yar-**uķ** “bir şeyde oluşan kesik, yara” 12b/16

1.3.1.3. Hastalık Adları

1.3.1.3.1. +lık

sarı+**lık** “derinin sarıya dönerek belirti verdiği bir hastalık” 2a/13

1.3.1.4. İlaç İsimleri

1.3.1.4.1. -ıcı

[kurı-d- >] kurıd-**ıcı** “iltihap ya da yaralı kurutmaya yarayan ilaç” 11b/1

1.3.1.5. Organ İsimleri

1.3.1.5.1. +ak

dam-**ak** “ağız boşluğunun üstünü kaplayan kısım” 8a/12

1.3.1.5.2. -az

boğ-**az** “ağızla gırtlak arasındaki dar kısım” 2a/12

1.3.1.5.3. +ek

[böğür+ >] böğr-**ek** “kandaki zararlı maddeleri süzen organ” 11b/12

1.3.1.6. Genel İsimler

1.3.1.6.1. +ak

bud+**ak** “ince dal, filiz” 11b/3

1.3.1.6.2. +cı

ķuy-um+cı “mücevher yapan veya satan kişi” 11a/16

1.3.1.6.3. +eri

iç+eri “iç kısım” 9b/12

1.3.1.6.4. +in

deg-in “kadar” 14b/6

1.3.1.6.5. +lik

er+lik “erkeklik, yiğitlik” 2b/5

1.3.1.6.6. -r

benz+e-r “eş, emsal” 11b/10

1.3.1.6.7. +tun

al+tun “sarı, kıvımlı kıymetli bir maden” 3a/11

1.3.1.6.8. -u

ķok-u “nesnelere yayılan ve koklanarak algılanan şey” 2a/11

1.3.1.6.9. (u)ķ

ķab+uķ “bir şeyin dışından bulunan ve dış etkilere karşı koruyan bölüm” 8b/3

büyü-k “benzerlerine göre nitelik ya da nicelik bakımından fazla olan şey” 6a/9

1.3.1.6.10. -üm

öl-üm “vefat” 14b/13

1.3.1.7. Eşya İsimleri

1.3.1.7.1. -k

ele-k “bir şeyi elemek, ayıklamak için kullanılan araç” 9b/5

döşe-k “yatak” 6a/9

1.3.1.8. Bitki İsimleri

1.3.1.8.1. -en

dik-**en** (deve dikeni) “çıkıntıları çok olan bitki” 4b/1

1.3.1.8.2. +lak

[koza+ >] kozo+**lak** “bazı ağaçların sert ve ucu sivri meyvesi” 13b/5

1.3.1.9. Vücutla İlgili İsimler

1.3.1.9.1. -ük

tükür-**ük** “ağızda oluşan bir salgı” 6b/5

1.3.1.10. Genel Fiiller

1.3.1.10.1. +IA

ba-ğ+**la-** “tutturmak, birleştirmek, sarmak” 11b/6

iş+**le-** “yapmak” 7a/2

baş+**la-** “bir işe girişmek, bir işi yapmak üzere harekete geçmek” 14a/1

1.3.2. Çatı Eki

Fiili, isimlerle oluşturduğu ya da oluşturacağı tamlama ilişkisine göre zenginleştiren eklerdir. Olumluluk/olumsuzluk ekinden önce gelen bu ekler eğer yapım eki var ise ondan sonra gelmektedir. (Turan, 2018, s. 103)

1.3.2.1. Etken

git-Ø- (7a/11)

süz-Ø- (10b/1)

1.3.2.2. Edilgen

ol-**un**-Ø- (2a/6)

bul-**un**-Ø- (10b/2)

ķav(u)r-**ul**-Ø- (2a/17)

1.3.2.3. DönüŖlü

dök-ül-Ø- (5a/3)

1.3.2.4. Ettirgen

süz-dür-Ø- (10a/7)

al-dır-Ø- (14b/12)

iç-ir-Ø- (6a/2)

ķayna-t-Ø- (9b/4)

geç-ür-Ø- (9a/17)

eri-t-Ø- (12b/6)

1.3.3. Olumluluk/Olumsuzluk Eki

Fiilin meydana getirdiği hareketin olumlu veya olumsuz olduğunu tayin eden ektir.

(Turan, 2018, s. 104)

Ŗifā kıl-Ø-dı+Ø+Ø (1b/5) (-Ø-, olumluluk eki)

Ŗabāh ve aħŖam yi-Ø-ye+Ø+Ø+Ø+Ø-Ø-Ø+Ø+ler (-Ø-, olumluluk eki)

ġaflet ol-un-ma-ya+Ø+Ø+Ø+Ø-Ø-Ø+Ø+Ø (14a/7) (-ma-, olumsuzluk eki)

hergiz meflüc ol-ma-ya+Ø+Ø+Ø+Ø-Ø-Ø+Ø+Ø (14b/8) (-ma-, olumsuzluk eki)

1.3.4. Fiilimsiler

Fiili kullanım süresi boyunca isme dönüŖtüren bu eklerin üç ana alt iŖlevi bulunmaktadır.

Bunlar zarf fiil, sıfat fiil ve isim fiildir. (Turan, 2018, s. 104) Sıfat fiiller, eklendiği fiili

isime karŖı görevlendirerek fiil isim tamlaması kurarlar. Zarf fiiller, eklendikleri fiili bir

baŖka fiile karŖı tamlayan göreviyle görevlendiren ve fiil fiil tamlaması kuran eklerdir.

İsim fiiller ise sıfat fiil ve zarf fiilden baŖka olmak üzere eklendikleri fiili sadece Ŗekilce

isim sınıfına aktaran ek sınıfıdır. İsim fiil, sıfat fiil ve zarf fiil kategorilerinin eklendikleri

fiilin anlamını deđiŖtirmeden bir isim gibi kullanılmalarına imkan vermeleri bakımından

ortak; kurulan tamlamanın unsurlarının türüne göre ise farklılık göstermek gibi ayrı

hususiyetleri vardır.

1.3.4.1. Zarf Fiil

1.3.4.1.1. Sıralama

Esere sıralama işlevinin hakim olmasının sebebi, ilaçların hazırlanma sürecinde sıralı bir dizinin olmasıdır. Hazırlama esnasında her işlem yerinde ve zamanında yapılır, biri diğerinin sırasını alamaz.

1.3.4.1.1.1. -(y)Up

zıkr olunan eczaları muhkem **dögüp** ince elekden **geçirüp** ba‘dehu derc-i eczā miqdārı bal kıvāma **getirüp** ve bu eczaları **karışdırup** ma‘cün ideler (2a/6-8)

üç eczā miqdārı balı **kaynadup** tamām kıvāma geldikde sonra bu eczaları muhkem **dögüp** balı ile **karışdırup** ma‘cün ideler (4a/9-10)

mezkr eczaları başka başka **dögüp** ince elekden **geçirüp** bir yere cem‘ idüp **karışdırup** dağı balı kıvāma **getürüp** aşığa endirdikden sonra cümle eczaları **karışdırup** ma‘cün eyleye (5a/6-8)

zıkr olunan eczaları bir hoşça **dögüp** elekden **geçirüp** ba‘dehu haşhāşı **kaynadup** şuyın **alup** zamk-ı ‘arabī ve ketre ve afyon zağfirānı bu dört eczaları haşhāş şuyunda **ışladup** ba‘dehu sā‘ir eczaları dağı **karışdırup** hemir gibi **idüp** nohūddan ufağ hablar ideler (6a/16-6b/2)

bu eczaları bir hoşça **dögüp** elekden **geçirüp** ba‘dehu ketre bir miqdār **dögüp** filecān içinde **ışladup** bir gün bir gece **durup** anun şuyıla bu eczaları **karışdırup** nohūd kadar hablar ideler (7b/9-11)

gül yağı ile bal mumı **eridüp** dağı eczaları **karışdırup** merhem ideler (12b/3)

mezkr eczaları **dögüp** ince yerden **eleyüp** hācetlere bir yumurta şarusıyla hal **idüp** tepesine uralar (13b/11-12)

1.3.4.1.2. Şart

-se

eger mi‘desi pekçe **ise** on üç dāne yiyeler (7b/17)

1.3.4.1.2.1. Şart-Betimleme

1.3.4.1.2.1.1. -erek

damağı tenkıyye idüp sükkerleri pek **iderek** yerlerine ve bel ağrısına fāyide ider (8a/13)

1.3.4.1.2.2. Şart-Olasılık

1.3.4.1.2.2.1. -sa

elma şarābı **bulunmazsa** tatlu elma kaynadup şuyı ile içeler (10b/2)

1.3.4.1.2.3. Şart-Öngörü

1.3.4.1.2.3.1. -se

eger ağzına urup yāre **iderse** bālāda zıkr itdügimiz gibi işleye (7a/2)

1.3.4.1.2.4. Şart-Zamandalık

1.3.4.1.2.4.1. -dikda

şabāh **kalıkdıkdā** aç qarına beşer dirhem yiyeler (4a/10)

gice döşege **yatdukdā** hab ekl etdüreler (6a/9)

aḥşam **yatdıkdā** üç hab ve şabāh kalıkdıkdā iki hab isti‘māl ideler (6b/9-10)

şabāh **kalıkdıkdā** iki hab isti‘māl ideler (6b/10)

aḥşam **yatdukdā** iki dirhem miqdārı ekl ideler (7b/4)

lāzım **olduqdā** yumurta ağıyla ezüp yüze süreler (9a/13)

1.3.4.1.2.5. Şart- Zaman/Sınırlama

1.3.4.1.2.5.1. -ınca

yarı şuyı **kalınca** bezden süzeler (10a/17)

1.3.4.2. Sıfat Fiil

1.3.4.2.1. Adet

-an

her gün **dutan** ısıtmaya fā’ ide ider (5b/2)

1.3.4.2.2. Diğerlerinden Ayırma

-(y)an

perhīze zıd **olan** şeyleri ekl eylemeye (4a/4)

bâtinında bed rāyihası **olan** kimseye nāfi 'dir (5a/3)

yüregi **ağrıyan** kimse şabāḥ aç ıarnına üçer dāne ḥab isti 'māl eyleye (8a/4)

yürekde **olan** kırdlara nāfi 'dir (10b/3)

bāki **kıalan** eczāyı bir kağıt içine kıoyup kıazıyalar (11a/15)

-dIK

yedügi rāḥat ola (7a/13)

tatar kıurdı **didikleri** sancusu olsa (7b/13)

zarūr **didikleri** otdur (11a/10)

1.3.4.2.2.1. Diğerlerinden Ayırma-Tasvir

-düK

eger ağzına urup yāre iderse bālāda zıkr **itdügimiz** gibi işleye (7a/2)

1.3.4.2.2.2. Diğerlerinden Ayırma-Yeterlik

-düK

kaynadup bir kııkdār kııvāma **geldügi** gibi endüre (13a/10)

1.3.4.2.2.3. Diğerlerinden Ayırma-Zaman

-dIK

iki kııkdārınca bal ile kıaynadup kııvāma **getürdikten** sonra bu eczāları kıarışıdırup ma 'cūn ideler (4b/11)

aḥşam **yatduğı** vakıt üç ḥab ve şabāḥ iki ḥab isti 'māl ideler (6b/17)

aḥşam **yatduğı** zamān üçer dāne isti 'māl ide (8a/6)

üç gün tamām **olduđdan** sonra şabāḥ temcīd vakıtine dek zıkr olunan sināmeki ma 'cūnından dirhem ekl ideler (10a/1)

bir gice **durduğdan** sonra bir bezden süzdürüp kııyārşenbih dağı kıarışıdırup şerbet idüp içeler (10a/7)

ḥammāmdan **kııkdardığdan** sonra süreler (15a/4)

1.3.4.2.2.4. Diğerlerinden Ayırma- Zümre

-An

kibrigi **dökülenlere** dahı bātınında bed rāyihası **olan** kimseye nāfi 'dir (5a/3)

şabāh kavī **olan** kimselere onar dāne vireler za'īf terkīb **olanlara** beşer dāne yapalar (8a/10)

yüregi **süren** yāhūd ve burundan kan **gelen** kimesneler (8b/6)

1.3.4.2.3. İstek

Eserde istek fonksiyonlu sıfat fiiller yoğunluktadır. Bunun sebebi tıp metni olması hasebiyle tavsiye verici, telkin edici, buyurucu bir üsluba sahip olmasıdır.

1.3.4.2.3.1. -(y)A

şabāh ve aḥşam ikişer dirhem **yyyeler** (2b/8)

bir hoşkaya koyup kırk gün arpa içinde **dura** (3a/9)

yüz kırk dirhem şeker ile bu şuyı kaynadup kıvāma **getüreler** (3a/17)

zıkr olunan eczāları bir hoşça döğüp elekden geçirüp gümeç balı ile karışdırup ma'cūn **ideler** (4b/7)

ammā çokluk ekşi ve tuzlu **yimeyeler** (5a/9)

kuvvetli kişilere ziyāde **vireler** (5b/9)

taş içine şu koyup ol şuyun içine **dökeler** (7a/6)

bu eczāları beş yüz dirhem şuyıla **kaynadalar** (10a/17)

yarı şuyı kalınca bezden **süzeler** (10b/1)

mürdesengi ateşde yakup kül **eyleye** (11a/7)

sāir eczāları yumuşak **ideler** (12a/4)

1.3.4.2.4. Rivayet

1.3.4.2.4.1. -muş

şabāh ve aḥşam yyyeler tecrübe **olunmuşdur** (10b/9)

1.3.4.2.4.1. Rivayet Diğerlerinden Ayırma

1.3.4.2.4.1.1. -mİş

çekirdegi **çıkmış** üzüm (8b/3)

kavrulmuş un (2a/17)

üç fincân **kaynamış** şü (10a/6)

şoyulmuş bādem içi (5b/4)

yanmış bakır (10b/13)

1.3.4.2.5. Zaman

1.3.4.2.5.1. -AcAk

yatacak vakit iki dirhem şabāh aḥşam dört dirhem isti‘māl ideler (4a/2)

bu eczaları muḥkem döğüp kıvāma **gelecek** zamānda qarışdırup ma‘cūn ideler (3b/1)

iki miqdārınca bal kaynadup kıvāma **gelecek** vaktinde zağfirānı bir kap içinde ısladup (5a/15)

adamlara aḥşam **yatacak** vaktinde on dānesin isti‘māl ideler (7b/16)

aḥşam **yatacak** zamānda ikişer dāne ekl ideler (8b/16)

1.3.4.3. İsim Fiil

1.3.4.3.1. -mA

göz **yaşarmasına** ma‘cūn beyān ider (14a/3)

yürek **unutmasın** getirür (14b/9)

yimesinde kerāhet yoğdur (5b/3)

1.3.4.3.2. -mAK

kāffe-i enāme rahmet **olmağ** için irsāl olundu (1b/8)

göz yaşını **kesmege** gecisin **gidermege** ziyāde nāfi‘dir (11a/3)

1.3.5. Ek Fiil

İsmi, fiil kategorisine geçiren ve ismi fiil olarak kullandırmakla görevli olan, cevher ve tasvir ek fiil olmak üzere iki alt fonksiyonu bulunan eklerdir. (Turan, 2018, s. 104) Ek fiil

yumurta+Ø+nın şarı+Ø+sı+Ø (8a/16)

yüz+Ø+ün reng+Ø+i+Ø (9a/13)

bu+Ø+nuñ fâ'ide+Ø+si+Ø (9b/11)

sürme+Ø+nın ism+Ø+i+Ø (10b/11)

diş+Ø+Ø dip+ler+i+Ø (2a/12)

buğday+Ø+Ø un+Ø+i+Ø (6b/4)

nar+Ø+Ø kabuğ+Ø+i+Ø (8b/3)

göl+Ø+Ø yağ+Ø+i+Ø (13b/2)

1.3.8. Hal Eki

Yardımcı unsur konumundaki isim ile asıl unsur konumundaki fiil arasında bağlantı kuran eklerdir. (Turan, 2018)

1.3.8.1. Amaç Hali

1.3.8.1.1. +A

öksürüğe ma'cün beyân ider (4b/8)

göz yaşarmasına ma'cün beyân ider (14a/3)

1.3.8.2. Araç Hali

1.3.8.2.1. +dAn

ince **elekden** geçirüp (8b/9)

bir **bezden** süzdürüp (10a/7)

bir **astardan** süzüp (10a/12)

1.3.8.3. Birliktelik Hali

1.3.8.3.1. +la

limon **şuyıla** unı hem̄ir idüp (6b/16)

elli dirhem buğday ununu limon **şuyıla** yoğurup hem̄ir ideler (7a/7)

karabaş ma'cünını gül **şuyıla** ezüp (8a/3)

1.3.8.4. İşaretleme Hali

1.3.8.4.1. +(y)A

şarılığa gāyet nāfi' dir (2a/13)

bedene kuvvet verir (3b/2)

cümle balgām **marazlarına** gāyet nāfi' dir (4a/7)

gün aşırı her gün dutan **ısıtmaya** fā'ide ider (5b/2)

firenk **zahmetine** kaşı kibriği **dökülenlere** dağı bātınında bed rāyihāsı olan **kimseye** nāfi' dir (5a/2-3)

eger **ağzına** urup yāre iderse 'ilācı oldur ki (6b/11)

ağşam şabāḥ kavī olan **kimselere** onar dāne vireler za'if terkīb **olanlara** beşer dāne yapalar (8a/10-11)

kuvvetli **kişilere** ziyāde vireler (5b/9)

sancuya yürekde olan **kırdlara** nāfi' dir (10b/2)

1.3.8.4.2. +dA

yüzde olan şarılığı def' ider (2a/10-11)

ağızda olan kokuşu giderir (2a/11)

karında ne zahmet var ise cümlesine nāfi' dir (2b/7)

filcān **içinde** ısladup (7b/10)

1.3.8.5. Nasıllık Hali

1.3.8.5.1. +a

aç **karına** beşer dirhem yiyeler (4a/10-11)

1.3.8.6. Nesne Hali

1.3.8.6.1. +Ø

derc-i eczā miqdārı **bal** kıvāma getirüp (2a/7)

göz dil ve baş ve diş (10) **ağrısın** def' ider (2a/10)

diş **dipleriñ** pek ider (2a/12)

boğaz **kırdın** helāk ider (2a/12)

bir çekirdek **misk** koyup (3a/2)

1.3.8.6.2. +(y)I

bu zıkr olunan **eczāları** muhkem dögüp (2a/6)

bu **eczāları** qarışdırup (2a/8)

yelleri taḥlīl ider (2a/10)

mezkūr **eczāları** dögüp (13b/11)

üç eczā kadar **balı** kıvāma getirüp (3b/8)

balğamı ve **öksürügi** def' ider (2b/7)

bu **eczāları** qarışdırup merhem ideler (12a/5)

sevdāyı def' ider (İşaretleme) (3b/2)

bunları bir çap içine koyup (6a/5)

şafra'ı ve **balğamı** ishāl ider **kuluncı** açar **ta'āmı** hażm ider (7b/6-7)

1.3.8.7. Yer Hali

1.3.8.7.1. Toplaşma

1.3.8.7.1.1. +e

bir **yere** cem' idüp (5a/6)

bu zıkr olunan **eczāları** bir **yere** arıdup (11b/13)

1.3.8.7.2. Yönelme

1.3.8.7.2.1. +a

ammā üç günde bir **ḥammāma** gideler (7a/11)

1.3.8.8. Zamanda Bulunma Hali

1.3.8.8.1. +dA

aḥşam **vaḳtinde** üç aya dek isti'māl ideler (3b/9)

aḥşam yatacaḳ **zamānda** ikişer dāne ekl ideler (8b/16)

1.3.9. Çekim Eki

Anlamı zamanda sınırlayan zaman eki ve mekanda sınırlayan şahıs eklerinden oluşan, yandaş ve eş zamanlı eklenen eklerdir. Bunlar aynı zamanda cümleyi kuran eklerdir.

(Turan, 2018, s. 105)

1.3.9.1. Geniş Zaman

Bu eserdeki cümlelerde fiilin çoğunlukla geniş zaman çekiminde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum eserde bulunan tedavi yöntemlerinin, denenmiş ilaçların genelgeçer oluşu ile ilgilidir.

şarılığ+Ø+a gāyet+Ø+Ø nāfi'+Ø+Ø+dir-Ø-Ø+Ø+Ø (2a/13) (geniş zaman eki+3. şahıs eki)

za'îf terkîb olanlara beşer dāne yap-Ø-a+Ø+Ø+Ø+Ø-Ø-Ø+Ø+Ø+Ø+Ø (8a/11) (geniş zaman eki+3. şahıs eki)

mücerreb+Ø+Ø+Ø+Ø+Ø+Ø+Ø+Ø+Ø (9a/8) (geniş zaman eki+3. şahıs eki)

koğu+Ø+yı gider-Ø-ir+Ø+Ø (2a/11) (geniş zaman eki+3. şahıs eki)

şafrā'ı ve balgamı ishāl id-Ø-er+Ø+Ø (7b/6-7) (geniş zaman eki+3. şahıs eki)

yüzün rengini şāfi ve laṭîf id-Ø-er+Ø+Ø (9a/13) (geniş zaman eki+3. şahıs eki)

қан алдырса şişler ve rencler ve harâretlerin gider-Ø-ir+Ø+Ø (14b/12) (geniş zaman eki+3. şahıs eki)

1.3.9.2. Geçmiş Zaman

şifā+Ø+Ø kııl-Ø-dı+Ø+Ø (1b/5) (geçmiş zaman eki+3. şahıs eki)

irsāl+Ø+Ø ol-un-Ø-dı+Ø+Ø (1b/8) (geçmiş zaman eki+3. şahıs eki)

2. BÖLÜM: METİN

[1b]

(1) bismillāhirrahmānirrahīm

(2) hazā risāle-i 'ilm-i tabīb

(3) ḥamd-i nāmaḥdūd² ve ṣenā ol vācibü'l-vücūd (4) üzerine olsun ki ḳur'ān-ı 'azīmi ve furkān-ı (5) kerīmi nās için rahmet şifā kıldı şalāt mütev-(6) āsilāt ve teslīmāt mütevāliyyāt veled-i benī ādem (7) olan muḥammed sallallāhu ve sellem üzerine olsun ki (8) kāffe-i enāme rahmet olmağičün irsāl olundu ve daḥı (9) āl-i aṣḥābı üzerine olsun ki ammā ba'du bilgil ki bu risālede (10) cem' olan fevā'id-i kirāren tecrübe³ olup nef' i ziyāde

[2a] (1) ler ile müşāhede eşyālardır bāb ma'cūn merḥūm (2) ve mağfūr sultān bāyezīd-i velī ḥān muḳavvīdir⁴ (3) {5} ḳaranfīl {5} zencefīl {6} dārçin {5} ḥubbu's-sevdā {5} cevz-i hindī (4) {5} cevz-i buvā {5} kimyon {5} anason {5} toḥum piyāz⁵ {5} maṣṭakī (5) {5} günlük {5} ṭurb toḥum⁶ {5} üzerlik {5} rāziyāne toḥum ammā ba'du bilgil (6) bu zikr olunan eczāları muḥkem dögüp ince elekden (7) geçirüp ba'de hu derc-i eczā miḳdārı bal ḳıvāma getirüp (8) ve bu eczāları ḳarıṣdırup ma'cūn ideler şabāḥ ve aḥşam (9) ikişer dirhem isti'māl ideler göz dil ve baş ve diş (10) ağrısın def' ider ve yelleri taḥlīl ider ve yüzde olan (11) şarılığı def' ider ağızda olan ḳoḳuyı giderir ve ḳulunc (12) yellerin def' ider ve diş diplerin pek ider ve boğaz ḳurdın helāk (13) ider ve daḥı şaḳalı geç ağırdır şarılığa gāyet nāfi' dir (14) bāb ma'cūn aḳşemseddin garāīb ma'cūndır {10} kebābe {11} ṭopalak (15) {15} zağfirān {2} maṣṭakī {12} piyāz⁷ toḥum {17} havuç toḥum {7} kerāviz toḥum (16) defne yemişi⁸ {12} ṭurb toḥum {12} ḳişniş {12} filfil {20} zencefīl (17) {7}

² Eserde şu şekilde yazılmıştır

حَمْدَنَا وَنَحْمَدُ

³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

الْجَرِيْبَةُ

⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

مَقْصُودِي

⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

بِيَازٍ

⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

طُورْبَانِي

⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

بِيَا

⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

وَقَيْمِي

havlicān {20} dārçīn {10} karanfīl {12} afyon {20} belūt unı⁹ kavrulmuş¹⁰ [2b] (1) unı mezkūr eczāları dögüp üç eczā kadar balı kıvāma (2) getirüp qarışdırup ma‘cün ideler bel ağrısına ve bel şoğuklığına (3) ve sancuya ve tațar kırduna ve evşān yolunda zahmet (4) olan ve kan gelene ve şarı şu gelene ve taş olana (5) ve çok çok¹¹ evşān çıkana erlikden kalana ziyādeler ile (6) yiye ve beden şoğuklığına sancuya dahı ıssıdan¹² şovukdan hāşıl (7) olan balğamı ve öksürüğü def‘ ider karnında ne zahmet var ise (8) cümlesine nāfi‘dir şabāh ve aħşam ikişer dirhem yiyeler (9) mücerrebdır bi-‘avni te‘ālā bāb tuhfetü’l-aħbāb {12} karanfīl (10) {12} havlicān {12} kākūle {2} ak şandal {12} sünbül-i hindī {12} dārçīn (11) sādec-i hindī {12} besbāse {12} kebābe {12} cevz-i buvā {12} ‘ūd-ı hindī (12) {12} tebaşir-i hindī {12} verd-i aħmer {12} bādrenbūye {12} zağfirān {2} misk varaķu’l-ħayāl¹³ (13) zıkr olunan eczāları bir hoşça dögüp elekden geçirüp ba‘dehu (14) üç eczā kadar balı kıvāma getirüp bu eczāları katup ma‘cün ideler (15) eger evlenmek iktizā iderse ikişer dirhem ideler faşıl müferriħ yāķütī (16) ter kibin beyān ider mücerrebdır {5} cevz-i buvā {5} zağfirān {2} dārçīn (17) {3} sünbül-i hindī {8} varaķu’l-ħayāl¹⁴ mezkūr eczāları bir hoş [3a] (1) dögüp elekden geçirüp ba‘dehu üç eczā kadar balı kıvāma getirüp (2) ve bir çekirdek misk koyup ba‘dehu eczāları qarışdırup (3) ma‘cün ideler isti‘māl olunduķda ikişer dirhem isti‘māl ideler (4) müferriħ nāfi‘dir faşıl ba‘zı müferriħat berş-i sinā ter kibidir¹⁵ (5) {20} filfil-i esved {20} bezr-i benc {5} zağfirān {1} ‘ākārķarhā {1} sünbül-i hindī (6) {7} varaķu’l-ħayāl bu eczāları bir hoş elekden geçirüp üç eczā miķdārı (7) balı kıvāma getirüp ve bu eczāları hāzır kılıp tamām bal el dayanacaķ (8) kadar olduķda qarışdırup ma‘cün ideler ba‘dehu bir hoşķaya (9) koyup kırķ gün arpa içinde dura ba‘dehu çıkarup fındıķ (10) miķdārı ekl ideler ğāyet

⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁰ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹² Eserde şu şekilde harekelenmiştir

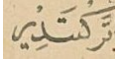
¹³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

müferrih ve muḳavvī¹⁶dir faşıl kırmız ma'cün (11) ter kibin beyān ider ġarāib ma'cün {4} incü {20} altun varaḳ {4} anber mişḳāl (12) {1} misk mişḳāl {5} dārçin {5} 'ūd ağacı {25} lāciverd¹⁷ {25} kırmız (13) {100} hām ibik {80} misk elma şuyı {80} lisān-ı şevr şuyı {80} çiçek şuyı (14) ammā ba'du bu zıkr olunan şuları ibtidā kırmız ile ḳaynadup ba'dehu (15) hām ibigi ḳoyup ibik ile bir miḳdār dahı ḳaynadup (16) ba'dehu ibigi muḳkem şıḳup şuyın alalar ba'dehu yüz kırk (17) dirhem şeker ile bu şuyı ḳaynadup ḳıvāma getürelir [3b] (1) ba'dehu bu eczāları muḳkem dögüp ḳıvāma gelecek zamānda ḳarışdırup (2) ma'cün ideler sevdāyı def' ider 'aḳlı ziyāde ider dahı bedene ḳuvvet (3) virir ḳalbde olan ḫavf def' ider faşıl ma'cün muḳavvī¹⁸ mi'deye (4) ḳuvvet virir cimā'ı arturur mücerrebdır {3} ġünlük {2} egir {3} topalaḳ (5) {3} ḳaranfil {3} kırfe {4} ḫavlicān {5} cevz-i buvā {3} zencefil {2} biber¹⁹ (6) {2} dār-ı filfil {10} ḫuşyetü's-şa'leb {2} kebābe {2} besbāse²⁰ {2} anduz köki (7) zıkr olunan eczāları muḳkem dögüp ince elekden geçirüp (8) üç eczā ḳadar balı ḳıvāma getürüp ma'cün ideler üçer dirhem (9) aḫşam vaḳtinde üç aya dek isti'māl ideler nāfi'dir bi-iznillāhi (10) te'ālā faşıl mi'de ıslāḫ için ma'cün beyān ider (11) ġāyet nāfi'dir {6} dārçin {6} cevz-i buvā {6} filfil {6} dār-ı filfil (12) çörek²¹ oḫı {40} 'asil bu eczāları ḳarışdırup ma'cün ideler (13) şabāḫ aḫşam iki dirhem miḳdārı isti'māl ideler (14) nāfi'dir bi-iznillāhi te'ālā faşıl ma'cün sināmeki beyān (15) ider ġarāib ma'cündur {30} sināmeki {30} besfāyic {30} lisān-ı şevr (16) varaḳı ḳurusı {30} afyon {20} beyāz şevr budağı nüş ola (17) {15} maḫmüde²² ḫāliş mezkūr eczāları dögüp ince elekden geçirüp [4a] (1) iki miḳdārı balı ḳıvāma getürüp ba'dehu endürüp (2) eczāları ḳarışdırup ma'cün ideler yatacaḳ vaḳit iki dirhem (3) şabāḫ aḫşam dört dirhem isti'māl ideler öyleye deġin (4) aç ḳalup perhīze zıd olan şeyleri ekl eylemeye nāfi' mücerrebdır (5) faşıl ma'cün sūrincān ter kibin beyān ider nıḳrīse²³ ve

¹⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

²⁰ Eserde şu şekilde yazılmıştır

²¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

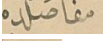
²² Eserde şu şekilde yazılmıştır

²³ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

cemī' (6) mafāşilda²⁴ ve yan başında olan ağırlara ve arka ağırsına (7) ve cümle balgām marazlarına gāyet nāfi'dir {10} sūrincān {10} sināmeki (8) {10} asārūn {10} zencebīl {20} kimyon üç eczā miqdārı balı (9) kaynadup tamām kıvāma geldikde sonra bu eczāları muhkem dögüp (10) balı ile karışdırup ma'cūn ideler şabāh kalkdıkdā aç (11) karnına beşer dirhem yiyeler nāfi'dir bi-iznillāhi te'ālā faşıl buvāşır (12) için ma'cūndır {20} maştakī {10} günlük cevz-i hindī {20} egir (13) {10} zencefil {10} karanfil {10} kebābe {6} cevz-i buvā {12} afyon {5} zağfirān (14) {1} misk çekirdek {400} 'asil bu zıkr olunan eczāları dögüp (15) elekden geçirüp ba'dehu balı kıvāma getirüp ma'cūn ideler aḥşam (16) şabāh cevz miqdārı ideler nāfi'dir faşl-ı diger buvāşır (17) için ma'cūn beyān ider nāfi'dir {10} soğan²⁵ tohum {10} pıraşa tohumı [4b] (1) {10} deve dikeni tohumı {10} egir {10} topalak bu cümle eczā başka başka (2) dögüp yüz elli dirhem 'asil ile karışdırup ma'cūn (3) ideler şabāh ve aḥşam fındık kadar yiyeler nāfi'dir faşl-ı diger (4) buvāşır için ma'cūn beyān ider nāfi'dir {10} çörek oḥı {10} pıraşa tohumı (5) deve dikeni tohumı siñirli yaprağı tohumı zıkr olunan eczāları bir hoşça (6) dögüp elekden geçirüp gümeç balı ile karışdırup ma'cūn (7) ideler şabāh ve aḥşam fındık kadar yiyeler nāfi'dir faşıl öksürüğe (8) ma'cūn beyān ider {10} üzerlik tohumı {2} ferfiyūn {5} afyon {5} 'ākarkārhā (9) {2} bādem yağı bu zıkr olunan eczāları dögüp elekden geçirüp (10) ba'dehu bādem yağı ile karışdırup bir miqdār dura ve bu eczāları (11) iki miqdārınca bal ile kaynadup kıvāma getürdikten sonra bu eczāları (12) karışdırup ma'cūn ideler şabāh ve aḥşam mercimek kadar (13) isti'māl ideler nāfi' mücerredir faşıl firenk²⁶ zaḥmetiniñ {100} çüb-ı çinī (14) {10} sarı türbūd²⁷ {20} ḥavlicān {10} dārçin {10} karanfil {10} zencefil {5} cevz-i hindī (15) {5} besbāse {5} kebābe {5} kākūle {5} topalak {5} şığır {5} zağfirān (16) {5} anason bu zıkr olunan eczāları bir hoş dögüp elekden (17) geçirüp ba'dehu eczālarıñ iki miqdārınca balı kıvāma getirüp [5a] (1) daḥı eczāları karışdırup ma'cūn ideler şabāh aḥşam (2) iki dirhem miqdārı isti'māl ideler firenk²⁸ zaḥmetine kaşı (3) kibriği dökülenlere daḥı bātınında bed rāyihāsı olan kimseye nāfi'dir (4) faşıl tuzlu

²⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

²⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

²⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

²⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

²⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

balgām için ma‘cūn beyān ider eyeden geçmiş kūrşun (5) {30} maṣtakī {30} sināmeki {30} ūşeker-i mükerrer²⁹ {100} ‘asil mezkūr eczāları başka (6) başka dögüp ince elekden geçirüp bir yere cem‘ idüp (7) karışdırup dahı balı kıvāma getirüp aşığa endirdikden sonra (8) cümle eczāları karışdırup ma‘cūn eyleye ūbāh ve aḥşam (9) on dirhem isti‘ māl ideler ammā çokluk ekşi ve tuzlu yimeyeler (10) nāfi‘dir bel ağrısı ve şovuklığı için ma‘cūndur {5} sūnbül-i hindī (11) {5} kırfe³⁰ {5} kākūle {5} ūsālīha {5} dārçin {5} ḥavlicān {5} zencefil {5} ak karanfil (12) {5} filfil-i ebyaz {5} zağfirān {5} dār-ı filfil {5} egir {5} su‘ūd {5} ‘ūd-ı belesān (13) {5} ḥabb-ı ‘aş {5} asārūn {5} kaşbu’s-serirā {25} maṣtakī {150} ūşeker (14) bu eczāları bir ḥoş dögüp elekden geçireler iki miqdārınca (15) bal kaynadup kıvāma gelecek vaqtinde zağfirānı bir kaş içinde (16) ışladup bezi³¹ ile ol maḥalde pāk içine koyup ba‘dehu eczāları (17) ma‘cūn ideler ūbāh ve aḥşam ikişer dirhem yiyeler nāfi‘ mücerrebdir [5b] (1) faşıl ma‘cūn müşhil³² beyānındadır bu şol ma‘cūndur ki şafrāyı (2) ve balgāmı sürer gün aşırı her gün dutan ısıtmaya fā‘ide³³ ider (3) emrāne³⁴ devādur ki³⁵ yimesinde kerāhet yoğdur gāyet nāfi‘dir bi-‘avni (4) te‘ālā {2} çivit toḥum {10} ḥabbu’n-nīl dirler {5} şoyulmuş bādem içi {10} maḥmūde³⁶ (5) {2} maṣtakī {25} ūşeker {2} ketre {80} ‘asil {1} egir {5} anason {80} rāziyāne (6) toḥumını güllāb ile kaynadalar sonra seksen dirhem bal (7) ve yigirmi beş dirhem ūşeker kıvāma getirüp zıkr olunan (8) una bir ḥoşça döküp ba‘dehu karışdırup ma‘cūn (9) eyleyeler şerbeti üç dirhemdir kuvvetli³⁷ kişilere ziyāde vireler (10) nāfi‘dir faşıl kūrş³⁸ egir terkinin

²⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

³⁰ Eserde şu şekilde yazılmıştır

³¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

³² Eserde şu şekilde harekelenmiştir

³³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

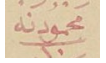
³⁴

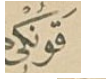
³⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

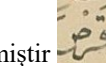
³⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

³⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

³⁸ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

beyân ider {7} bânzehr {7} gergedân (11) {7} yâkût {7} zümürüd³⁹ {7} incü {7} lâciverd⁴⁰ {7} kilermeni {7} misk {7} ‘ūd ağacı (12) {7} altun deste {7} mercân {7} yılan kuruşu {7} tiryâk-ı fârûk {7} kırmızı {7} ‘anber (13) {7} ketre {7} bal bu zıkr olunan eczâları başka başka muhkem (14) dögüp ince elekden geçirüp sürer gibi eyleyeler ba‘dehu bal ‘anberi (15) kaynadup arıdalar ba‘dehu kilermeni ile cevâhir eczâlarını dağı (16) karışdırup sâ’ir eczâları bir hoşça sahk⁴¹ idüp hemîr gibi (17) idüp beş dirhem miqdârı müdevver kuruş⁴² ideler bunun hâşşası [6a] (1) oldur ki kalbe kuvvet virir ma‘ûn ve mesmûm olana kuruş gül (2) suyu ile eridüp içireler muqavvî⁴³ için dağı gâyet (3) nâfi‘dir faşıl öksürük habı beyân olunur mücerredir meyân (4) balı {20} ketre {2} zamk-ı ‘arabî {20} beyâz⁴⁴ nebât şekerî {20} merşâfî (5) {20} nişâsta {20} afyon meyân balı ketre ve zamk-ı ‘arabî bunları bir kap (6) içine koyup bir gün bir gece ısladup ba‘dehu sâir eczâları (7) dağı görüp karışdırup nohûd kadar hablar ideler habın (8) hâşşası oldur ki başdan nezle kuru öksürüğü giderir (9) gece dösege yatdukdâ hab ekl etdüreler büyük adamlara (10) dört vireler küçüklere mümkün⁴⁵ olmazsa bir dânesi kifâyet (11) ider dağı ziyâde küçüklere bâdem dânesi süd ile kaşık içinde (12) ezüp içireler gâyet nâfi‘dir faşıl göğüsde olan öksürük (13) habı beyân olunur {10} benefşe⁴⁶ köki {10} anduz köki {5} meyân balı (14) {5} ‘aslbend {3} zağfirân {5} zûfâ {10} ketre {5} zamk-ı ‘arabî {5} afyon {3} sünbül-i hindî (15) {10} nişâsta {20} haşhâş {7} merşâfî {7} günlük bu zıkr olunan (16) eczâları bir hoşça dögüp elekden geçirüp ba‘dehu haşhâş (17) kaynadup suyun alup zamk-ı ‘arabî ve ketre ve afyon zağfirânı bu dört [6b] (1) eczâları haşhâş suyunda ısladup ba‘dehu sâ’ir (2) eczâları dağı karışdırup hemîr gibi idüp nohûddan ufağ (3) hablar ideler gâyet nâfi‘dir faşıl tuzlu balgam habın beyân ider (4) {5} râvend {5}

³⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁴⁰ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁴¹ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

⁴² Eserde şu şekilde harekelenmiştir

⁴³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁴⁴ Eserde şu şekilde yazılmış ve harekelenmiştir

⁴⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁴⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

sülümen {8} zanbak {25} ‘ākarkarhā {25} tūtiyā marezī {25} günlük {100} buğday unı (5) ibtidā sülümen ile zanbakı tükürük ile saḥḥ⁴⁷ idüp bākī kalan (6) eczāları daḥı muḥkem döğüp elekden geçirüp ba‘dehu limon (7) şuyıla hemīr gibi yoğurup sülümen ile zanbakı daḥı qarışdırup (8) bir hoşça ḥal itdükden sonra limon şuyıla elin yaṣ⁴⁸ idüp (9) yerden büyücek ḥab ideler aḥşam yatdıḡda üç ḥab (10) ve şabāḥ ḳalkdıḡda iki ḥab isti‘māl ideler ḡāyet nāfi‘dir (11) eger aḡzına urup yāre iderse ‘ilācı oldur ki çığ şābı (12) döğüp şarp sirke ile qarışdırup bir miḡdār (13) saḥḥ idüp şıḳça şıḳça aḡzın yıḳayup mazmaza ideler (14) mücerredir def‘ ider faşıl firenk zaḥmetiniḡ ḥabın beyān ider (15) {12} zanbak {3} sülümen {30} buğday unı ibtidā zanbakı sülümeni tükürükle (16) saḥḥ eyleye ba‘dehu limon şuyıla unı hemīr idüp bunları (17) birbirine qarışdırup mercimek ḳadar ḥablar ideler aḥşam yatduḡı [7a] (1) vakit üç ḥab ve şabāḥ iki ḥab isti‘māl ideler nāfi‘dir (2) eger aḡzına urup yāre iderse bālāda zıkr itdügimiz gibi işleye (3) nāfi‘dir faşıl firengī zaḥmetiniḡ ḥabı ve tuzlu balḡamın ḥabıdır beyān (4) ider {10} ḳurşun {12} zanbak ibtidā ḳurşunu bir poḡa ḳoyup (5) ḳaynadalar ba‘dehu bir taş içine ḳoyup bir miḡdār daḥı ḳaynadalar (6) ba‘dehu taş içine şu ḳoyup ol şuyun içine dökeler (7) ba‘dehu elli dirhem buğday ununu limon şuyıla yoğırup hemīr (8) ideler ba‘dehu ḳurşunu şudan çıkarup tepsi içine muḥkem (9) ezüp ol hemīr ile ḥalt idüp noḡūd ḳadar ḥablar idüp (10) şabāḥ ve aḥşam üçer dāne ekl ideler bel şovuklıḡına daḥı (11) nāfi‘dir ammā üç günde bir ḥammāma gideler mücerredir bi-‘avnillāhi faşıl (12) sūrincān terkibin beyān ider maḡşal⁴⁹ aḡrılarına nıḳrīse⁵⁰ (13) ve balḡamı daḥı ishāl ider ve yedüḡi rāḡat ola {5} sūrincān {5} kimyon-ı (14) kirmānī {5} zencefil {13} şabır {1} maḡl-i azrāk bu zıkr olunan eczāları döğüp (15) elekden geçirüp kifāyet miḡdārı şu ile yoğurup noḡūd ḳadar ḥablar (16) idüp yatduḡı vakit iki buçuk dirhem ḳadar ol ḥab vezn idüp (17) yiyeler nāfi‘dir faşıl ḥab ayāric terkibin beyān ider {5} maşḡakī [7b] (1) {5} zaḡfirānī {5} sünbül-i hindī {5} asārūn {5} selīḡa {5} dārçīn (2) ḥabb-ı bilsān kırmızı gül ḳoyalar {7} şabır {2} maḡmüdiyye bu zıkr (3) olunan eczāları döğüp elekden geçirüp şu ile yoğırup noḡūd (4) miḡdārı ḥablar ideler aḥşam yatduḡda iki dirhem miḡdārı (5) ekl ideler bu daḥı muttasıl aḡrılara nāfi‘dir daḥı

⁴⁷ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

⁴⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁴⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁵⁰ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

balgāmı ishāl ider (6) faşıl ḥab efāviye⁵¹ terkibin beyān ider şafrā'ı ve balgāmı ishāl (7) ider kıluncı açar ta'āmı hażm ider ishāl götürür {5} zencefıl (8) {5} dārçin {5} karanfıl {5} maştakī {5} filfil {5} dār-ı filfil {5} kāküle {2} ketre (9) {4} maḥmūde {30} nebāt şekerı bu eczāları bir hoşça döğüp elekden geçirüp (10) ba'dehu ketre bir miqdār döğüp filcān içinde ışladup bir gün (11) bir gice durup anun şuyıla bu eczāları karışdırup (12) noḥūd kadar ḥablar ideler ḥāşşası oldur ki bir kişiniñ kabzı olsa (13) yāḥūd kıluncı yāḥūd tatar kurdı olsa didikleri (14) sancusı olsa ya bel ağrısı olsa bu marazları mübtelā olan (15) kimesnelere beşer dāne ḥabı ezüp şu ile içürelere ve kabzı olan (16) adamlara aḥşam yatacak vaqıtde on dānesin isti'māl (17) ideler ve eger mi'desi pekçe ise on üç dāne yiyeler gāyet [8a] (1) nāfi'dir faşıl müshil⁵² ḥab terkibin beyān ider {10} şabır (2) şakız karikūn ya'nī⁵³ kaṭran göbegi {5} karabaş ma'cūnı mezkūr (3) eczāları muḥkem döğüp ba'dehu karabaş ma'cūnını gül şuyıla (4) ezüp ve bu eczāları karışdırup ḥablar ideler yūregi ağrıyan kimse (5) şabāḥ aç karnına üçer dāne ḥab isti'māl eyleye aḥşam (6) yatduğı zamān üçer dāne isti'māl ide faşıl ḥab şāhtere terkibin (7) beyān ider {40} şarı ḥalīle kabuğı {20} kara ḥalīle {20} şabır {20} maḥmūdiyye (8) bu eczāları döğüp ince elekden geçirüp ba'dehu üç gün şāḥ- (9) tere şuyıla ışladup tekrār kurudup ḥemīr idüp noḥūd (10) miqdārı ḥablar idüp aḥşam şabāḥ kavī olan kimselere onar (11) dāne vireler za'īf terkīb olanlara beşer dāne yapalar nüşa-yı (12) cālinūsdur⁵⁴ meşhūr müsta'meldir damağı tenkıyye⁵⁵ idüp sükkerleri (13) pek iderek yerlerine ve bel ağrısına fāyide ider gün ağrısına ve zükāma (14) nezleye⁵⁶ fāyide ider faşıl kabız ḥabıdır {2} afyon {4} zağfirān (15) {4} merşāfī {4} zamk-ı 'arabī {4} egir {4} günlük bu zıkr olunan (16) eczāları bir hoş döğüp elekden geçirüp ba'dehu bir yumurtanıñ (17) şarısı ile karışdırup mercimek kadar ḥablar idüp aḥşam [8b] (1) şabāḥ ikişer dāne isti'māl ideler iç ağrısına ve buvāşıra daḥı (2) nāfi'dir faşıl-ı diger kabız ḥabı beyān ider sammāk kilermeni (3) {1} mażı {1}

⁵¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁵² Eserde şu şekilde hareketlenmiştir

⁵³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁵⁴ Eserde "nüşa cālinūs" şeklinde yazılmıştır. Fakat bağlama göre "nüşa-yı cālinūs" olmalıdır. nüşa=reçete

⁵⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁵⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

nar kabuğı {10} mürver toğumu {3} çekirdeği çıkmıř⁵⁷ üzüm {1} zamđ-ı ‘arabî (4) {3} afyon bu zıkr olunan eczâları döğüp ince elekden geçirüp (5) ba‘dehu afyonu gül şuyıla ezüp bu eczâları karışdırup noğud kadar (6) şablard ideler yüregi süren yâğud ve burundan şan gelen kimesneler (7) şabâğ ikişer dâne isti‘mâl ideler nâfi‘ mücerredir faşıl sancı şab (8) beyân ider {40} merşâfi {40} zerâvend-i şavil {1} ayu ödi⁵⁸ {40} arpa unı zıkr (9) olunan eczâları başka başka döğüp ince elekden geçirüp (10) ba‘dehu gül şuyıla muğkem yoğurup noğud miğdârı şablard ideler sancusı (11) olan adama beşer dâne yedirüp üzerine bir filcân şahve yâğud (12) ısıcak şerbet içürelere iç⁵⁹ içün buvâşır içün böyle ideler ğâyet (13) nâfi‘dir faşıl şab şafrâ terkebini beyân ider {4} seliğa {4} kilermeni (14) {4} enar çiçeği {3} ađâkıyâ⁶⁰ {3} ketre {3} afyon bu eczâları döğüp (15) elekden geçirüp ba‘dehu gül şuyıla ketre ışladup noğud kadar şablard ideler şafrâya nâfi‘dir ağşam yatacak zamânda ikişer dâne ekl ideler (17) faşıl afyon ekline mübtelâ olan adamı⁶¹ men‘ iden şabı beyân ider mücerredir [9a] (1) {10} şopalak {10} ğünlük {10} maştakî {50} merşâfi {50} zamđ-ı ‘arabî {10} kıızıl gül (2) {10} filfil-i esved {10} dâr-ı filfil {10} dârçîn {10} řâķüle řađır⁶² {10} řâķüle kebîr (3) {10} cevz-i buvâ {10} besbâse {10} zencefil {10} ‘âķarķârĥâ {10} şavlicân {10} idđır-ı mekkî (4) {10} asârün {10} zernebât {10} nişâsta {40} zağfirân {70} afyon {200} benefşe köki (5) {10} sürincân {10} büzîdan⁶³ {10} muđalliřa⁶⁴ ‘ud {50} ketre {10} şaranfîl {10} kebâbe mezkûr (6) eczâları bir şoş döğüp elekden geçirüp ba‘dehu gül şuyıla yoğurup (7) noğud kadar şablard ideler şabâğ ve ağşam ikişer şab isti‘mâl (8) ideler ğâyet nâfi‘dir mücerredir faşıl yüzde olan ebreş marâz beyân ider (9) {1} arpa unı {1} bağla unı {1} kök şuşam köki {2} uşak {2}

⁵⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁵⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁵⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁶⁰ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁶¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁶² Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁶³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁶⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

nūşadır (10) nūşadırlar uşakı ısıcak şu içinde ezüp ve sâ'ir (11) eczaları ile karışdırup
 kırşlar⁶⁵ ideler yüzde⁶⁶ olan (12) kırulığa bu zıkr olunan eczalar ile bu nesne yüzde
 olanları giderüp (13) yüzün rengini şāfī⁶⁷ ve laṭīf ider lāzım olduğda yumurta ağıyla ezüp
 (14) yüze süreler nāfī'dir mücerrebdır faşıl baş ağrısına kırş⁶⁸ beyān (15) ider {2} ak
 şandal {3} kızıl şandal {2} nīlūfer varakı⁶⁹ {4} kızıl gül varakı (16) māyeşā?⁷⁰ {13} luffāh
 bu zıkr olunan eczaları bir hoşça (17) dögüp elekden geçürüp gül şuyı ile hemir idüp [9b]
 (1) kırş⁷¹ ideler hācet vaktinde gül şuyı ile ezüp başa (2) süreler nāfī'dir bi-'avni te'ālā
 faşıl ḥabb-ı sultānī beyānındadır (3) mücerrebdır {15} bādem içi {15} ketre {15}
 ḥubbu's-selāṭīn {15} nişāsta (4) ibtidā⁷² ḥubbu's-selāṭīni gül şuyı ile vāfir kaynakda
 ba'dehu çıkarup (5) bir ḥavān içinde muḥkem dögüp ince elekden geçürüp bir gün (6) bir
 gece ıslada daḥı sâ'ir eczaları döge ince eyleye ve bu eczaları (7) başka başka dövdiğden
 sonra tekrār ḥubbu's-selāṭīn ile bādemi (8) ma'an ḥavān içine koyup bir miqdār daḥı döge
 ba'dehu ketre üzerine (9) koyup ba'dehu nişāsta koyup cümlesini daḥı bir yerden daḥı
 (10) döge eger kırı olur ise bir miqdār şu kıoya ba'dehu ḥavānda (11) çıkarup noḥūddan
 küçürek ḥablar ideler bunun fā'idesi (12) oldur ki şafrāyı balgāmı daḥı sevdāyı giderüp
 içerisini gāyetle pek (13) nāfī'dir mücerrebdır faşıl şurub ibtidā muḡlāb miyān köki bezr-
 i bakla (14) {10} semiz oṭ {10} nilūfer varakı {10} gül varakı {10} benefşe varakı {10}
 hind yağı (15) {10} reyḥān toḥum {10} māyaye?⁷³ {10} anason {10} besfāyic {10}
 ustuhūṭūs {5} sināmeki (16) {3} incir {3} kızıl üzüm {3} 'innāb bu eczaları bir tencere

⁶⁵ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

قِرْشَلَر

⁶⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

عُزْدَه

⁶⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

صَبَاقِي

⁶⁸ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

قِرْش

⁶⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

نَيْلُوفَرِي

⁷⁰

مَائِشَا

⁷¹ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

قِرْش

⁷² Eserde şu şekilde yazılmıştır

اِبْتِدَار

⁷³

مَائِشَا

içine aḥşamdan (17) şabāḥa dek ısladup sonra şabāḥ ve aḥşam içe⁷⁴ [10a] (1) üç gün tamām olduḡdan sonra şabāḥ temcīd vaktine dek zıkr (2) olunan sināmeki ma'cūnından dirhem ekl ideler ḡāyet nāfi'dir mücerrebdır (3) faşıl müşhil şerbet terletme için hasta için nāfi'dir elekden (4) geçmiş {20} ḥıyār tohum {10} sināmeki {10} sarı ḥalīle {10} hindibā tohumı (5) {2} rāvend zıkr olunan eczāları bir hoş alup ḥıyārşenbihden (6) mā'adā miḡdār dōḡup üç fincān kaynamış şu koyup bir gün (7) ve bir gice durduḡdan sonra bir bezden süzdürüp ḥıyārşenbih dahı (8) ḡarışdırup şerbet idüp içeler nāfi'dir mücerrebdır faşıl şahtere (9) müdebberesiñ ter kibin beyān ider {1} şahtere {1} hindübā köki {10} rāvend (10) {20} sināmeki {20} miyān köki {20} besfāyic {20} gül ḡurusı {2} nīlūfer varakı⁷⁵ {10} demirhindī (11) {20} lisān-ı şevr varakı zıkr olunan eczālarıñ cümlesin bir tencere⁷⁶ koyup (12) vāfir kaynadup ba'dehu bir astardan süzüp üç yüz dirhem miḡdārı (13) sükker koyup ba'dehu mülāyimce kıvām virüp şabāḥ ve aḥşam birer (14) küçük yekmerdi şerbet idüp içeler şafrāya ve balḡama ve sevdāya (15) nāfi'dir mücerrebdır faşıl şarāb-ı lisān-ı şevr⁷⁷ sevdāya nāfi'dir (16) {25} şıḡır dili {125} bādrencbūye şuyı {20} lisān-ı şevr varakı bu eczāları (17) beş yüz dirhem şuyıla kaynadalar yarı şuyı ḡalınca bezden⁷⁸ [10b] (1) süzeler sükker ḡatup kıvāma getüreler her şabāḥ yigirmi elma şarābı (2) içeler elma şarābı bulunmazsa tatlu elma kaynadup şuyı ile içeler (3) ḡāyet nāfi'dir mücerrebdır faşıl sancuya yürekde olan ḡurdlara⁷⁹ (4) nāfi'dir {40} sināmeki {20} rāziyāne {20} kimyon {20} kişniş tohum {20} anason (5) {100} ḥıyārşenbih bu eczāları birbirine ḡalt idüp dōḡeler ba'dehu (6) bir miḡdār ibriḡ içinde kaynadup şerbet gibi içeler şıḡ şıḡ sancusı (7) olanlara ḡāyet nāfi'dir bāb balḡama sevdāya ve buvāşır ve meflūca (8) ikişer dāne incir içlerine ikişer ḡab şakız koyup bişirüp (9) şabāḥ ve aḥşam yiyeler tecrūbe olunmuşdur bāb on beş dirhem (10) eyüce zeyt yağın

⁷⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁷⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁷⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁷⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁷⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁷⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

kahve ile içeler bedende olan susuzluğu (11) giderir faşıl tütüyā-yı bāsaliqūndır⁸⁰ lafz-ı⁸¹ bāsaliqūn⁸² terkīb (12) olunan sürmenin ismidir⁸³ lafz-ı⁸⁴ yunanidir⁸⁵ ma'nāsı pek dimekdir (13) {11} iqlīmā-yı fażza {15} zebedü'l-baħr {5} yanmış bakır⁸⁶ {5} istidāc⁸⁷ {22} milh-i enderānī⁸⁸ {22} nişadır (14) {22} ca'de {22} filfil {22} dār-ı filfil {22} қаранфил {22} uşne mezkūr eczāları (15) muħkem dögüp ibrişim elekden geçirüp tütüyā ideler göz gecimesine ve қарarmasına (16) gözde sünbül marazına gözde eski gecige isti'māl ideler (17) nāfi'dir mücerrebdır faşıl tütüyā marazı beyān ider {25} tütüyā-yı hindī [11a] (1) {25} tütüyā-yı hindī {2} zencefil {2} filfil {2} dārçin {2} göz taşı {6} beyāz nebāt (2) zıkr olunan eczāları saħķ idüp tütüyā ideler göz ağrısına daħı (3) göz yaşını kesmege gecisin gidermege ziyāde nāfi'dir mücerrebdır faşıl (4) bir kimsenin için toz beyān ider belūt⁸⁹ қabuғı günlük қabuғı (5) {5} mażı {5} hıyār-ı mışrī {5} mürdesenk {5} mühre boynuz {5} maħrūk iqlīmā (6) zıkr olunan eczāları berāberce vezn idüp belūt⁹⁰ қabuғını boynuzı (7) daħı mürdesengi ateşde yaқup kül eyleye bākī eczāları birbirine (8) ħalt toz eyleye ba'dehu şovuk şuyıla ya қar ile yıқayup⁹¹ (9) ba'dehu elini bu eczālara⁹² sürüp maқ'adına yapışdura faşıl (10) zarūr didikleri otdur {100} zanbaқ {200} tizāb şuyı bu iki eczāyı (11) bir billur şişe içine қoyup ba'dehu bir şaқşı içine қoyup (12) ve ateş

⁸⁰ Eserde şu şekilde yazılmıştır

يَاسْلُقُونُ ذِر

⁸¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

لَفِط

⁸² Eserde şu şekilde yazılmıştır

يَاسْلُقُونُ

⁸³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

اِسْبِيلِد

⁸⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

لَفِط

⁸⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

بُونَانِدِر

⁸⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

قَائِمَتَانِج

⁸⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

اِسْتِفْدِح

⁸⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

مِلْاَنْدَارِي

⁸⁹ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

بَلُط

⁹⁰ Eserde şu şekilde harekelenmiştir

بَلُوط

⁹¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

يَايِي قَايُوب

⁹² Eserde şu şekilde yazılmıştır

اَلْجَزَائِرِي

üzerine ol şīşeniñ cürmi kadar tuğla koyup ol (13) şīşe tuğlanıñ üzerine koyup tedricle aheste aheste kaynadup (14) şöyle ki cümle içinde olan şu mahv ola ba‘dehu ol şīşe (15) kırup bākī kalan eczāyı bir kağıt içine koyup kazıyalar⁹³ (16) ba‘dehu bir kuyumcı potası içine koyup tekrār ateş üzerine (17) koyup tamām karardıkdan soñra endürüp ve döküp ince elekden [11b] (1) geçüreler fenā yaraları pāk idüp kurıdıdır gāyet hāşşiyeti (2) çokdur mücerrebdır faşıl ot beyānındadır {10} şeftāli varakı (3) {10} böğürtlen budağı {10} biberiye bu zıkr olunan başkaca dögüp (4) ince dülbentden geçirüp tütüyā gibi ola oñulmaz yaralara ekeler el ile (5) dögmeyeler ba‘dehu bir şīşe içine koyup ağzını dülbend ile (6) bağlayalar dülbend açmayup dülbend içine ekeler tā kim el degmeye nāfi‘dir (7) bi-iznillāhi te‘ālā faşıl enlik merhemın beyān ider ıssı merhemdir (8) {100} şırlığan yağı {50} enlik köki {100} zeyt yağı {40} zift {5} çam şakızı (9) {20} kına ve uşak {5} bal mumı bu zıkr olunan eczāları bir yerde (10) kaynadup merhem ideler kılıç ok ve buña beñzer ziyāde yaralar isti‘māl (11) ideler nāfi‘ ve mücerrebdır faşıl kaşāb merhemın beyān ider {50} zift (12) {50} çam şakızı {50} iç yağı {50} günlük bal mumı⁹⁴ keçiniñ bögrek yağı (13) {20} tirementi bu zıkr olunan eczāları bir yere arıdup ba‘dehu bir kaba (14) süzdürüp merhem ideler nāfi‘dir mücerrebdır faşıl şaru merhemdir (15) {50} çam şakızı {10} maştakī {10} tirementi {2} kaşni {30} bal mumı (16) {30} bal mumı {100} zeyt yağı bu zıkr olunan eczāları cümle bir yerden (17) arıda ba‘dehu süzüp bir kap içine koyup bunu dañı isti‘māl [12a] (1) ideler nāfi‘dir diger şaru merhem beyān ider {10} mürdesenk {5} zerdeçüb (2) {30} deryā kefi azva {1} anzarūt {40} bal mumı {50} zeyt yağı {5} şırlığan yağı (3) ibtidā mürdesengi muhkem dögüp ve azva⁹⁵ üzerine sirke dökeler (4) tā kim ıslana ba‘dehu sāir eczāları yumuşak ideler zıkr olunan yağları (5) bal mumıyla idüp ve bu eczāları karışdırup merhem ideler hāşşası (6) çokdur⁹⁶ yarayı tez bişirür faşıl cengār merhemın beyān ideler mücerrebdır (7) {20} kalem-i cengār {10} tirementi {30} bal mumı {30} şeb-i yemenī {10} zeyt yağı kalem-i cengār (8) ile şeb-i yemenī dögüp ince dülbend geçürüp ba‘dehu sāir eczāları (9) arıdup süreler ba‘dehu merhem ideler yarada olan naşırı (10) yaralara dañı nāfi‘dir mücerrebdır faşıl mışır

⁹³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁹⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁹⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

⁹⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

merhemin beyān ider {100} ‘asil-i muşaffā (11) {1} sirke {5} kalem-i cengār ibtidā kalem-i cengārı muhkem dögüp elekden geçürüp (12) ba‘dehu bal ile sirke kaynadup kıvāma getürüp merhem ideler bu dağı (13) yaraların cemī‘ envā‘ına nāfi‘dir faşıl tütüyā merhem beyān ider (14) {5} tütüyā {10} demirbozan {10} üstübec {10} kurşun {1} kibrīt gül yağı {40} kāfūrī (15) bal mumı kurşunu ufağ doğrayup bir çap içine koyup bir miqdār (16) kurşun ve bir miqdār kibrīt bu tarīk ile döşeyüp ba‘dehu (17) ateş üzerine koyup aheste kibrīt mağv olunca şabr ide ba‘dehu [12b] (1) ateşden endürüp bir miqdār gül suyu ile yuyup kuruda (2) andan döke sāir eczāları dağı muhkem dögüp tütüyā gibi (3) ide ba‘dehu gül yağı ile bal mumı eridüp dağı eczāları çarışdırup (4) merhem ideler ıssı yaraya nāfi‘dir mücerrebdır faşıl kāfūrī merhem (5) beyān ider {50} üstübec {15} şırlığan yağı {50} kāfūrī bal mumı {2} kāfūrī (6) iki yumurtanın ağı şırlığan yağı ile bal mumı eridüp ba‘dehu (7) endürüp kāfūrī içine birağup şuvunca çarışdırup üstübeci (8) yumuşak dögüp unı dağı çarışdura ba‘dehu yumurda ağını (9) çarışdırup merhem ideler bu dağı ıssı yaralar kabarcık (10) yaralarına nāfi‘dir mücerrebdır faşl-ı diger kāfūrī merhem beyān ider (11) {20} üstübec {3} anzarūt {3} deryā kefi {3} gümüş çirki {3} ketre {15} kāfūrī bal mumı (12) {50} şırlığan yağı zıkr olunan eczāları bir hoş dögüp elekden geçürüp (13) bal mumıyla şırlığan yağı erideler bu eczāları çarışdırup ba‘dehu (14) iki yumurtanın ağını iki dirhem kāfūrī içinde ezüp andan (15) merheme çalalar tamām birbirine çarışa merhem ola ateş yanuğuna ve mağ‘ad (16) yaruğına tutuğ ā‘zā’ el ayak yaruğına nāfi‘dir mücerrebdır faşıl (17) sirke havān içinde merhem beyān ider kırk dirhem mürdesenk [13a] (1) havān içinde yumuşadup sonra zeyt yağı ve sirke çarışdırup (2) merhem zeyt yağı ve sirke çarışdırup merhem ideler harāreti olan adama (3) süreler nāfi‘dir mücerrebdır faşl-ı diger sirke merhem beyān ider (4) {20} üstübec {20} kükürd {6} cengār-ı firengī zeyt yağı bu eczāları muhkem (5) dögüp ince yerden⁹⁷ geçüre ba‘dehu ba‘dehu bir miqdār sirke ve zeyt yağı (6) ile çarışdırup merhem ideler başda olan yaralara ve gözde (7) olan yaralara dağı harārete nāfi‘dir mücerrebdır faşıl gül merhem beyān (8) ider mücerrebdır {30} mürdesenk {30} ağ üstübec {8} gül yağı bu eczāları muhkem dögüp (9) ince dülbenden geçürüp ba‘dehu gül yağı ile ateşde aheste aheste (10) kaynadup bir miqdār kıvāma geldüğü gibi endüre bu dağı şişlere (11) ve çıbanlara nāfi‘dir mücerrebdır faşıl yeşil merhem beyān ider {5} bal mumı (12) {2} tirementi {6} vaşak

⁹⁷ Eserde şu şekilde yazılmıştır

{20} kalem-i cengār vaşak ibtidā iki eczāları (13) şarp sirke ile ḥal ideler ba‘dehu bal mumı kifāyet miqdārı (14) zeyt yağı ve tirementi ma‘an kaynadalar cengārı yumuşak idüp içine (15) karışduralar merhem ideler ḥāşşiyeti çokdur ziyāde atalar irü naşırları (16) ıslāh ider kulağda olan çirkleri pāk ider faşıl uşaklar başında (17) saç kırana mücerrebdır {2} mürdesenk {2} gümüş boğı {2} aḳāḳıyā⁹⁸ {2} günlük [13b] (1) {2} üstübec {2} kükürd zıkr olunan eczāları bir ḥoş döğüp (2) ince elekden geçürüp sirke yuyalar ba‘dehu gül yağı ile merhem ideler (3) üç günde bir tıraş idüp süreler nāfi‘dir mücerrebdır faşıl (4) zıkr saç kırana nāfi‘ mücerrebdır {5} kāfuri {5} nişādır {5} ḳaranfil (5) {20} selvi ḳozolağı {5} mersin {5} şāb {5} şāhtere {2} nāne {5} gül ḳurusı (6) {5} defne varağı mezkūr eczāları bir tencere içine ḳoyup üzerine (7) vāfir ocağ küli ḳoyup ḳaynadup ba‘dehu ḥāşıl olan şuyı (8) bir ḳap içine ḳoyup ḥācet vaḳtinde başına süreler (9) faşıl baş ağrısıçün beyān ider {1} dār-ı filfil {1} miḳnaṭıs⁹⁹ {1} sırça (10) {1} ḳaraca ot {1} marezī {2} afyon {2} billur şīşe zağfirān {1} milḥ-i enderāni (11) {12} cevz-i hindistān mezkūr eczāları döğüp ince yerden eleyüp (12) ḥācetlere bir yumurta şarusıyla ḥal idüp tepesine uralar (13) nāfi‘dir bi-‘avni te‘ālā ve bunı tamām ḳāsım paşa faşıl devā-yı misk¹⁰⁰ (14) terḳibin beyān ider durunc {10} zernebāt {25} ḳaranfil {25} ḳāḳüle (15) {5} kehribā {5} mercān köki {25} uşne {2} zencefil {100} nebāt şekeri (16) {2} misk denk zıkr olunan eczāları muḥkem saḥḳ idüp ammā (17) mişki ve şekeri başḳa ḳoya bir ‘asil ḳaynadup kefi alup [14a] (1) ḳıvāma getürüp indüre şumağıla başlarken mişkle güllābı ḳarışdırup (2) ḥal ideler ba‘dehu bu eczāları ḳarışdırup ḥıfz ide yigirmi gün dura ḡāyet (3) ā‘lā bī-nazīr olur ḡaflet olunmaya göz yaşarmasına ma‘cūn beyān ider (4) {4} ḳaranfil {4} besbāse {4} kebābe {4} cevz-i buvā {4} dārçin bu zıkr olunan (5) eczāları bir ḥoşça döğüp elekden geçürüp bal ile ma‘cūn (6) idüp aḥşam şabāḥ üçer dirhem isti‘māl ideler ḡaflet (7) olunmaya faşıl bu ma‘cūn şifā-yı kebīr dirler ḥāzret-i resūl ‘aleyhi’s- (8) selām ḥāzret-i cibrīl emr-i ḥaḳda ta‘līm buyurdu cem‘-i ā‘zā’ (9) cevāriḥe fāyide ider ve cemī‘ şovuk zahmetinde mi‘deye ve öksürüğe (10) ve ağız ḳoḳısına ve frengī zahmetlerine ve diz¹⁰¹

⁹⁸ Eserde şu şekilde yazılmıştır

اَقِيَا

⁹⁹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

مِفَاطُون

¹⁰⁰ Eserde şu şekilde yazılmıştır

وَمِسْك

¹⁰¹ Eserde şu şekilde yazılmıştır

بِرْد

yan ve bel ağrılarına ve cemî‘(11) mafâşıla¹⁰² nıkrîse¹⁰³ nâfi‘dir ve iştihâ getirür hâzimidir¹⁰⁴ muqavvîdir hâzretin (12) mücerrebidir bir hafta isti‘mâl iden tabîbe muhtâc olmaya nâfi‘ (13) çokdur {7} maştakî {4} dârçîn {4} kebâbe {3} besbâse {3} dâr-ı filfil (14) {3} şakaķıl {5} filfil-i ebyaz {5} zağfirân {4} karanfil {2} ‘ākarkārḥā {2} ‘ūd ḥālîş (15) {100} nebât {2} misk denk {10} el-‘ārîfîn bu zıkr olunan (16) eczâları bir hoşça döğüp ince elekden geçürüp ba‘dehu üç (17) eczâ miqđarı ‘asil kıvâma getirüp ma‘cün ideler [14b] (1) kifâyet miqđarı isti‘mâl idüp müşâhede eyleyeler şenâ¹⁰⁵ (2) şenâ¹⁰⁶ yâ muḥammed ‘aleyhi’s-şalātu vesselâm hâzret-i ‘ali kerremallâhu vechehu (3) menkûldür bu dek mecmû‘în soğılcan ve kuluncı ve tatar kurdı (4) çıkarup ḥalâs ola envâ‘i dürlü derde fâ‘ideleri çokdur (5) ziyâde taḳayyüd ideler bi-iznillâhi te‘âlâ mücerrebidir ḳan aldır ma‘cün beyân (6) ider her ayuḡ on beşine degin ziyân ider 12. günü (7) uyuzı ve çıbanı giderir 17. günü beğâyet tendürüst ve nâfi‘dir (8) 18. günü göz ve baş ağrısın giderir 19. günü hergiz meflûc olmaya 20. (9) günü yürek unutmasın getirür 21. günü göz ağrısın ve endâm (10) süstlüğün giderir 22. günü göz nûrın ziyâde ider ağzın necâsetin giderir 23. (11) göz nûrın ziyâde ider ve endâm süstlüğün giderir muḥkem ider 24. (12) ḳan aldırsa şişler ve rencler ve ḥarâretlerin giderir 25. gün aldırsa (13) zîrekligin ve beden şıḥhatligin getirir 26. gün mefâcân ölümün (14) giderüp ve bedene şıḥhat virir 27. gün ḥatır perîşânlığın giderir 29. (15) lâ yeğurru ve lâ yenfe‘u 30. lâ yeğurru ve lâ yenfe‘u¹⁰⁷ bâb hoşrak için ‘ilâc beyân (16) ider {200} pirinç {200} mercimek {200} bakla {200} noḥûd arpa {200} buğday faşıl (17) bel şovuklığı için mücerrebidir {15} ḳavun çekirdegi {5} tirementi [15a] (1) {5} günlük {100} bal bunları ma‘cün idüp kırk isti‘mâl (2) ideler faşıl tuzlu balğam için {1} süleymânî zebûre?¹⁰⁸ {10} üstübec (3) sâde yağı bu zıkr olunan eczâları muḥkem saḥḳ idüp (4) sâde yağa ḥalt idüp ḥammâmdan çıkardıḳdan sonra (5) süreler nâfi‘dir (6) mücerrebidir (7) temmet (8) el-varaḳ (9) ketebetü’l-faķirü’l-ḥaķirü’s-

¹⁰² Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁰³ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁰⁴ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁰⁵ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁰⁶ Eserde şu şekilde yazılmıştır

¹⁰⁷ Bu Arapça ifade “Ne faydalı ne zararlı”, “Ne fayda ne de zarar verir” anlamına gelmektedir

¹⁰⁸

seyyid brekizde muştafa (10) en-nri min tilmz-i ‘aliyy’l-ulşi efendi (11)
vesselm (12) temmet (13) tamm [15b] (1) {8} kbil {8} şaru alle {8} kara alle (2)
{5} kıızıl behmen {5} srincn {6} terbid {3} zencebil (3) {7} mamde {1} zaġfirn
{4} abbu’n-nl {2} drın (4) {2} snbl {2} maştak ve {2} anason {2} eftmn (5)
{2} ġrikn

3. BÖLÜM: DİZİN

aç : Aç, yemek yememiş olan

a. 4a/4, 4a/10, 8a/5

[=3]

aç- : Açmak

a.-ar 7b/7

a.-mayup 11b/6

[=2]

adam : İnsan, kişi

a.+a 8b/11, 13a/2

a.+ı 8b/17

a.+lara 6a/9, 7b/16

[=5]

afyon : Afyon, haşhaş bitkisinden elde

edilen bir tür uyuşturucu

a. 2a/17, 3b/16, 4a/13, 4b/8, 6a/5,

6a/14, 6a/17, 8a/14, 8b/4, 8b/14, 8b/17,

9a/4, 13b/10

a.+ı 8b/5

[=14]

ağaç : Ağaç

a.+ı 3a/12, 5b/11

[=2]

ağırd- : Ağartmak, beyazlatmak

a.-ır 2a/13

[=1]

ağız : Ağız

a. 14a/10

a.+da 2a/11

a.+ın 6b/13, 14b/10

a.+ına 6b/11, 7a/2

a.+ımı 11b/5

[=7]

ağrı : Ağrı, acı, sızı

a.+lara 4a/6, 7b/5

a.+larına 7a/12, 14a/10

a.+sı 5a/10, 7b/14

a.+sıçün 13b/9

a.+sın 2a/10, 14b/8, 14b/9

a.+sına 2b/2, 4a/6, 8a/13, 8a/13,

8b/1, 9a/14, 11a/2

[=17]

ağrı- : Ağrılamak, acılamak

a.-yan 8a/4

[=1]

aheste : Yavaş, sakin

a. 11a/13, 11a/13, 12a/17, 13a/9,

13a/9

[=5]

ağmer : Kırmızı, kızıl

a. 2b/12

[=1]

ağşam : Akşam

a. 2a/8, 2b/8, 3b/9, 3b/13, 4a/3,

4a/15, 4b/3, 4b/7, 4b/12, 5a/1, 5a/8,

5a/17, 6b/9, 6b/17, 7a/10, 7b/4, 7b/16,

8a/5, 8a/10, 8a/17, 8b/16, 9a/7, 9b/17,

10a/13, 10b/9, 14a/16

a.+dan 9b/16

[=27]

ağ : Beyaz

a. 2b/10, 5a/11, 9a/15, 13a/8

a.+ı 12b/6

a. +ın 12b/14
a.+ını 12b/8
a.+ıyla 9a/13
[=7]

aķākıyā : Akasya ağacı
a. 8b/14, 13a/17
[=2]

‘āķarkārḥā : Nezle otu, pire otu
(*anacyclus pyrethrum*)
a. 3a/5, 6b/4
[=2]

‘āķarkārḥā : Nezle otu, pire otu
(*anacyclus pyrethrum*)
a. 4b/8, 9a/3, 14a/14
[=3]

‘āķl : Akıl, us
a.+ı 3b/2
[=1]

aķşemseddin : hekim adı
a. 2a/14
[=1]

al- : Almak
a.-alar 3a/16
a.-up 6a/17, 10a/5, 13b/17
[=4]

ā‘lā : ā‘lā
a. 14a/3
[=1]

aldır- : Aldırmak
a. 14b/5
a.-sa 14b/12, 14b/12
[=3]

‘aleyhi’ş-şalātu vesselām : Hz. Muhammed’in adı anıldıktan sonra söylenen bir söz; Allah’ın salat ve selamı üzerine olsun
a. 14b/2
[=1]

‘aleyhi’s-selām : Hz. Muhammed’in adı anıldıktan sonra söylenen bir söz; Allah’ın selamı üzerine olsun
a. 14a/7
[=1]

‘ali : Kişi adı, Hazret-i Ali
a. 14b/2
[=1]

āl-i aşḥāb : Hz. Muhammed döneminde yaşayan ve onun yolundan gidenler
a.+ı 1b/9
[=1]

altun : Altın, kıymetli bir maden
a. 3a/11
[=1]

altun deste : Altın otu, ölmez çiçek
(*helichrysum italicum*)
a. 5b/12
[=1]

ammā : Ama, fakat
a. 5a/9, 7a/11, 13b/16
[=3]

ammā ba‘du : Bundan sonra
a. 1b/9, 2a/5, 3a/14
[=3]

anason : Anason (*pimpinella anisum*)

a. 2a/4, 4b/16, 5b/5, 9b/15, 10b/4,
15b/4

[=6]

'**anber** : Amber, güzel kokulu bir madde

a. 3a/11, 5b/12

a.+i 5b/14

[=3]

andan : Ondan

a. 12b/2, 12b/14

[=2]

anduz : Andız otu (*inila helenium*)

a. 3b/6, 6a/13

[=2]

anun : Onun

a. 7b/11

[=1]

anzarüt : Göz otu, dikenli bir ağaçtan
elde edilen zamk

a. 12a/2, 12b/11

[=2]

'**arabī** : Araplar'a ait, Araplar ile ilgili

a. 6a/4, 6a/5, 6a/14, 6a/17, 8a/15,
8b/3, 9a/1

[=7]

arıt- : Arıtmak, temizlemek

a.-a 11b/17

a.-alar 5b/15

a.-up 11b/13, 12a/9

[=4]

arğa : Arta, art

a. 4a/6

[=1]

arpa : Arpa, buğdaygillerden bir bitki

a. 3a/9, 8b/8, 9a/9, 14b/16

[=4]

artur- : Artırmak, çoğaltmak

a.-ur 3b/4

[=1]

asārūn : Asaron, kedi otu (*valeriana
officinalis*)

a. 4a/8, 5a/13, 7b/1, 9a/4

[=4]

'**aselbend** : Çeşitli ağaçlardan elde edilen
ve hekimlikte kullanılan bir tür reçine
(benzoe)

a. 6a/14

[=1]

'**asil** : Bal

a. 3b/12, 4a/14, 4b/2, 5a/5, 5b/5,
13b/17, 14a/17

a.+i 12a/10

[=8]

assı : Fayda

a.+dır 10b/12

[=1]

astar : İnce bez

a.+dan 10a/12

[=1]

aşağa : Aşağı

a. 5a/7

[=1]

at- : Atmak

a.-alar 13a/15

[=1]

ateş : Ateş
a. 11a/12, 11a/16, 12a/17, 12b/15
a.+de 11a/7, 13a/9
a.+den 12b/1
[=7]

ay : Ay, Senenin on iki bölümünden biri
a.+a 3b/9
a.+uü 14b/6
[=2]

ayak : Ayak
a. 12b/16
[=1]

ayāric : Bir grup macunun genel adı
a. 7a/17
[=1]

ayu : Ayı
a. 8b/8
[=1]

ā'zā' : Vücut parçaları, organlar
a. 12b/16, 14a/8
[=2]

'azīm : Büyük, ulu
a.+i 1b/4
[=1]

azva : Karamuk ağacının kökünden yapılan ve göz ağrılarında kullanılan bir sıvı
a. 12a/2, 12a/3
[=2]

bāb : Bölüm

b. 2a/1, 2a/14, 2b/9, 10b/7, 10b/9, 14b/15
[=6]

ba'dehu : Sonra
b. 2a/7, 2b/13, 3a/1, 3a/2, 3a/8, 3a/9, 3a/14, 3a/16, 3a/16, 3b/1, 4a/1, 4a/15, 4b/10, 4b/17, 5a/16, 5b/8, 5b/14, 5b/15, 6a/6, 6a/16, 6b/1, 6b/6, 6b/16, 7a/5, 7a/6, 7a/7, 7a/8, 7b/10, 8a/3, 8a/8, 8a/16, 8b/5, 8b/10, 8b/15, 9a/6, 9b/4, 9b/8, 9b/9, 9b/10, 10a/12, 10a/13, 10b/5, 11a/8, 11a/9, 11a/11, 11a/14, 11a/16, 11b/5, 11b/17, 12a/4, 12a/8, 12a/9, 12a/12, 12a/16, 12a/17, 12b/3, 12b/6, 12b/8, 12b/13, 13a/5, 13a/5, 13a/9, 13a/13, 13b/2, 13b/7, 14a/2, 14a/16
[=67]

bādem : Badem
b. 4b/9, 4b/10, 5b/4, 6a/11, 9b/3
b.+i 9b/7
[=6]

bādrenbūye : Oğul otu, kovan otu melisa (*melissa officinalis*)
b. 2b/12, 10a/16
[=2]

bağla- : Bağlamak
b.-yalar 11b/6
[=1]

baķır : Bakır
b. 10b/13
[=1]

bāķī : Bir şeyden geriye kalan

b. 6b/5, 11a/7, 11a/15
[=3]
bağla : Baklagillerden yeşil kabuklu ve taneli bir bitki
b. 9a/9, 9b/13 14b/16
[=3]
bal : Bal
b. 2a/7, 3a/7, 4b/11, 5a/15, 5b/6, 5b/13, 5b/14, 11b/9, 11b/12, 11b/15, 11b/16, 12a/2, 12a/5, 12a/7, 12a/12, 12a/15, 12b/3, 12b/5, 12b/6, 12b/11, 12b/13, 13a/11, 13a/13, 14a/5, 15a/1
b.+ı 2b/1, 2b/14, 3a/1, 3a/7, 3b/8, 4a/1, 4a/8, 4a/10, 4a/15, 4b/17, 5a/7
[=35]
bālā : Yukarı, üst
b.+da 7a/2
[=1]
balgam : Balgam
b. 4a/7, 5a/4, 6b/3, 15a/2
b.+a 10a/14, 10b/7
b.+ı 2b/7, 5b/2, 7a/13, 7b/5, 7b/6, 9b/12
b.+ın 7a/3
[=13]
bānzehr : Panzehir
b. 5b/10
[=1]
bāsaliqūn: Sürme
b. 10b/11
b.+dır 10b/11
[=2]

baş : 1. Baş, kafa 2. Taraf
b. 2a/9, 9a/14, 13b/9, 14b/8
b.+a 9b/1
b.+da 13a/6
b.+dan 6a/8
b.+ına 13b/8
b.+ında 4a/6, 13a/16
[=10]
başka : Başka, farklı, diğer
b. 4b/1, 4b/1, 5a/5, 5a/6, 5b/13, 5b/13, 8b/9, 8b/9, 9b/7, 9b/7, 13b/17
[=11]
başkaca : Ayrıca, ayrı bir şekilde
b. 11b/3
[=1]
başla- : Başlamak
b.-rken 14a/1
[=1]
bāṭın : Karın, iç
b.+ında 5a/3
[=1]
bāyezīd-i velī : Osmanlı İmparatorluğu'nun sekizinci sultanı
b. 2a/2
[=1]
ba'zı : Bazı, birtakım
b. 3a/4
[=1]
bed : Kötü, çirkin
b. 5a/3
[=1]

beden : Beden, vücut

b. 2b/6, 14b/13

b.+de 10b/10

b.+e 3b/2, 14b/14

[=5]

beğāyet : Son derece

b. 14b/7

[=1]

behmen : Kuduz otu, kavza kökü

b. 15b/2

[=1]

bel : Bel

b. 2b/2, 5a/10, 7b/14, 8a/13,
14a/10

[=5]

bel soğuklığı : Cinsel yolla bulaşan bir
hastalık, frengi

b.+na 2b/2

[=1]

bel şovukluğu : Cinsel yolla bulaşan bir
hastalık, frengi

b. 14b/17

b.+na 7a/10

[=2]

belūṭ : Palamut, meşe ağacının
meyvesi, pelit

b. 2a/17, 11a/4, 11a/6

[=3]

benefşe : Menekşe

b. 6a/13, 9a/4, 9b/14

[=3]

benī ādem : Adem oğulları, insanlar

b. 1b/6

[=1]

beṅzer : Benzer

b. 11b/10

[=1]

berāberce : Birlikte, beraber olarak

b. 11a/6

[=1]

berş : Keyif verici bir macun

b. 3a/14

[=1]

besbāse : Muskat kabuğu (*myristica
fragrans*)

b. 2b/11, 3b/6, 4b/15, 9a/3, 14a/4,
14a/13

[=6]

besfāyic: Bespaye (*polypodium vulgare*)

b. 3b/15, 9b/15, 10a/10

[=3]

beş : Beş, sayı

b. 5b/17

[=1]

beş yüz : Beş yüz, sayı

b. 10a/17

[=1]

beşer : Beşer, her defasında beş tane

b. 4a/11, 7b/15, 8a/11, 8b/11

[=4]

beyān: Açıklama, bildirme

b. 2b/16, 3a/11, 3b/10, 3b/14,
4a/5, 4a/17, 4b/4, 4b/8, 5a/4, 5b/10, 6a/3,
6a/13, 6b/3, 6b/14, 7a/3, 7a/12, 7a/17,

7b/6, 8a/1, 8a/7, 8b/2, 8b/8, 8b/13, 8b/17,
9a/8, 9a/14, 10a/9, 10b/17, 11a/4, 11b/7,
11b/11, 12a/1, 12a/6, 12a/10, 12a/13,
12b/5, 12b/10, 12b/17, 13a/3, 13a/7,
13a/11, 13b/9, 13b/14, 14a/3, 14b/5,
14b/15

b.+ındadır 5b/1, 9b/2, 11b/2

[=49]

beyāz : Beyaz, ak

b. 6a/4, 11a/1

[=2]

beyāz : Beyaz, ak

b. 3b/16

[=1]

bez : Bez, kumaş

b.+den 10a/7, 10a/17

b.+i 5a/16

[=3]

bezz : Tohum

b. 9b/13

[=1]

bezz-i benc : Bengilik otu tohumu

b. 3a/5

[=1]

bırak- : Bırakmak

b.-up 12b/7

[=1]

biber : Biber

b. 3b/5

[=1]

bi-‘avni te‘ālā : Allah’ın yardımıyla

b. 2b/9, 5b/3, 9b/2, 13b/13

[=4]

bi-‘avnillāhi : Allah’ın yardımıyla

b. 7a/11

[=1]

bi-iznillāhi te‘ālā : Allah’ın izniyle

b. 3b/9, 3b/14, 4a/11, 11b/7,

14b/5

[=5]

bil- : Bilmek

b.-gil 1b/9, 2a/5

[=2]

billur : Cam

b. 11a/11, 13b/10

[=2]

bī-nazīr: Benzersiz, eşsiz

b. 14a/3

[=1]

bir : Bir, sayı

b. 2b/13, 2b/17, 3a/2, 3a/6, 3a/8,

3a/15, 4b/5, 4b/10, 4b/16, 5a/6, 5a/14,

5a/15, 5b/8, 5b/16, 6a/5, 6a/6, 6a/6,

6a/10, 6a/16, 6b/8, 6b/12, 7a/4, 7a/5,

7a/5, 7a/11, 7b/9, 7b/10, 7b/10, 7b/11,

7b/12, 8a/16, 8a/16, 8b/11, 9a/6, 9a/16,

9b/5, 9b/5, 9b/6, 9b/8, 9b/9, 9b/10,

9b/16, 10a/5, 10a/6, 10a/7, 10a/7,

10a/11, 10a/12, 10b/6, 11a/4, 11a/11,

11a/11, 11a/15, 11a/16, 11b/5, 11b/9,

11b/13, 11b/13, 11b/16, 11b/17, 12a/15,

12a/15, 12a/16, 12b/1, 12b/12, 13a/5,

13a/10, 13b/1, 13b/3, 13b/6, 13b/8,

13b/12, 13b/17, 14a/5, 14a/12, 14a/16

[=75]
birbiri : Karşılıklı olarak bir diğeri
b.+ne 6b/17, 10b/5, 11a/7,
12b/15
[=4]
birer Birer, her defasında bir tane
b. 10a/13
[=1]
bismillahirrahmanirrahim : Besmele,
Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
b. 1b/1
[=1]
bişir- : Pişirmek
b.-üp 10b/8
b.-ür 12a/6
[=2]
boğaz : Boğaz
b. 2a/12
[=1]
boğ : Eritilen bir madenin posası,
cüruf
b.+ı 13a/17
[=1]
boynuz: Boynuz
b.+ı 11a/6
[=1]
bögrek : Böbrek
b. 11b/12
[=1]
böyle : Böyle, bu şekilde
b. 8b/12
[=1]

bu : Bu, işaret için kullanılır
b. 1b/9, 2a/6, 2a/8, 2b/14, 3a/6,
3a/7, 3a/14, 3a/17, 3b/1, 3b/12, 4a/9,
4a/14, 4b/1, 4b/9, 4b/10, 4b/11, 4b/16,
5a/14, 5b/1, 5b/13, 6a/15, 6a/17, 7a/14,
7b/2, 7b/5, 7b/9, 7b/11, 7b/14, 8a/4, 8a/8,
8a/15, 8b/4, 8b/5, 8b/14, 9a/12, 9a/12,
9a/16, 9b/6, 9b/16, 10a/16, 10b/5, 11a/9,
11a/10, 11b/3, 11b/9, 11b/13, 11b/16,
12a/5, 12a/12, 12a/16, 12b/9, 12b/13,
13a/4, 13a/8, 13a/10, 14a/2, 14a/4,
14a/7, 14a/15, 14b/3, 15a/3
b.+ğa 11b/10
b.+nı 11b/17, 13b/13
b.+nları 6a/5, 6b/16, 15a/1
b.+nuş 5b/17, 9b/11
[=69]
buçuk : Buçuk, yarım
b. 7a/16
[=1]
budağ : Budak, dal, filiz
b.+ı 3b/16, 11b/3
[=2]
buğday :Buğday
b. 6b/4, 6b/15, 7a/7, 14b/16
[=4]
bulun- : Mevcut olmak, var olmak
b.-mazsa 10b/2
[=1]
burun : Burun
b.+dan 8b/6
[=1]

buvāşır : Bir hastalık, basur, hemoroit
b. 4a/11, 4a/16, 4b/4, 8b/12,
10b/7
b.+a 8b/1
[=6]

buyur- : Buyurmak, emretmek
b.-dı 14a/8
[=1]

büyücek : Biraz büyük
b. 6b/9
[=1]

büyük : Büyük
b. 6a/9
[=1]

ca'de : Karabacak otu, baldırıkara otu
c. 10b/14
[=1]

cālinūs : Kişi adı, Ünlü Grek hekim
Galen
c.+dur 8a/12
[=1]

cem' : Toplanma, toplama, bir araya
getirme
c. 1b/10, 5a/6
c.+i 14a/8
[=3]

cemī' : Bütün
c. 4a/5, 12a/13, 14a/9, 14a/10
[=4]

cengār : Tedavi amaçlı kullanılan bir tür
pas, bakır pası
c. 12a/6

c.+ı 13a/4, 13a/14
[=3]

cevāhir : Cevherler, madenler
c. 5b/15
[=1]

cevāriḥ : El, ayak gibi tutucu organlar
c.+e 14a/9
[=1]

cevz : Ceviz
c. 4a/16
c.+i 2a/3, 4a/12, 4b/14, 13b/11
[=5]

cevz-i buvā : Hint cevizi, muskat
(*myristica*)
c. 2a/4, 2b/11, 2b/16, 3b/5, 3b/11,
4a/13, 9a/3, 14a/4
[=8]

cibrīl : Cebrail, dört büyük melekten
biri
c. 14a/8
[=1]

cimā' : Cinsel ilişki
c.+ı 3b/4
[=1]

cümle : Hep, tüm, bütün
c. 4a/7, 4b/1, 5a/8, 11a/14,
11b/16
c.+sin 10a/11
c.+sine 2b/8
c.+sini 9b/9
[=8]

cürm : Hacim

c.+i 11a/12
[=1]
çal- : Katmak
ç.-alar 12b/15
[=1]
çam : İğne yapraklı, reçineli ağaçların ortak adı
ç. 11b/8, 11b/12, 11b/15
[=3]
çekirdek : Çekirdek, tohum
ç. 3a/2, 4a/14
ç.+i 8b/3, 14b/17
[=4]
çıban : Çıban, vücutta oluşan irin
ç.+ı 14b/7
ç.+lara 13a/11
[=2]
çık- : Çıkmak
ç.-ana 2b/5
ç.-miş 8b/3
[=2]
çıkır- : Çıkarmak
ç.-dıkdan 15a/4
ç.-up 3a/9, 7a/8, 9b/4, 9b/11,
14b/4
[=6]
çiçek : Çiçek
ç. 3a/13
ç.+i 8b/14
[=2]
çiğ : İşlenmemiş
ç. 6b/11

[=1]
çirk : Kir, pas, posa
ç.+i 12b/11
ç.+leri 13a/16
[=2]
çivit : Çivit otu (*isatis tinctoria*)
ç. 5b/4
[=1]
çok : Çok, fazla, ziyade
ç. 2b/5, 2b/5
ç.+dur 11b/2, 13a/15, 14a/13,
14b/4
[=6]
çokluk : Çoğunlukla, çoğu zaman
ç. 5a/9
[=1]
çörek otı : Çörek otu (*nigella sativa*)
ç. 3b/12, 4b/4
[=2]
çüb-ı çinî : Çin saparnası, bir bitki
ç. 4b/13
[=1]
dağı : Dahi, da/de
d. 1b/8, 2a/13, 2b/6, 3a/15, 3b/2,
5a/1, 5a/3, 5a/7, 5b/15, 6a/2, 6a/7, 6a/11,
6b/2, 6b/6, 6b/7, 7a/5, 7a/10, 7a/13, 7b/5,
7b/5, 8b/1, 9b/6, 9b/8, 9b/9, 9b/9, 9b/12,
10a/7, 11a/2, 11a/7, 11b/17, 12a/10,
12a/12, 12b/2, 12b/3, 12b/8, 12b/9,
13a/7, 13a/10
[=38]
damak : Damak

d.+ı 8a/12
[=1]
dāne : Tane, adet
d. 7a/10, 7b/15, 7b/17, 8a/5, 8a/6,
8a/11, 8a/11, 8b/1, 8b/7, 8b/11, 8b/16,
10b/8
d.+si 6a/10, 6a/11
d.+sin 7b/16
[=15]
dārçīn : Tarçın (*cinnamomum*)
d. 2a/3, 2a/17, 2b/10, 2b/16,
3a/12, 3b/11, 4b/14, 5a/11, 7b/1, 7b/8,
9a/2, 11a/1, 14a/4, 14a/13, 15b/3
[=15]
dār-ı filfil : Uzun biber, Tiflis biber
(*piper longum*)
d. 3b/6, 3b/11, 5a/12, 7b/8, 9a/2,
10b/14, 13b/9, 14a/13
[=8]
dayan- : Dayanmak
t.-acağ 3a/7
[=1]
def : Yok etme, ortadan kaldırma,
giderme
d. 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2b/7, 3b/2,
3b/3, 6b/14
[=7]
defne : Defne (*laurus nobilis*)
d. 2a/16, 13b/6
[=2]
deg- : Değmek
d.-meye 11b/6

[=1]
degin : Değın, dek, kadar
d. 4a/3, 14b/6
[=2]
dek : Dek, değın, kadar
d. 3b/9, 9b/17, 10a/1, 14b/3
[=4]
demirbozan : Tirfil otu, yabancı yonca
d. 12a/14
[=1]
demirhindī : Sıcak iklimlerde yetişen bir
ağaç, Meyvesinden müshil yapılır
d. 10a/10
[=1]
denk : Bir ölçü birimi, dirhemin dörtte
biri
d. 13b/16, 14a/15
[=2]
derc : Toplama, bir araya getirme
d.+i 2a/7
[=1]
derd : Dert, sıkıntı
d.+e 14b/4
[=1]
deryā : Deniz
d. 12a/2, 12b/11
[=2]
devā : İlaç, derman
d. 13b/13
d.+dur 5b/3
[=2]

deve dikeni : Bir bitki adı (*silybum marianum*)

d. 4b/1, 4b/5

[=2]

di- : Demek, söylemek

d.-dikleri 7b/13, 11a/10

d.-mekdir 10b/12

d.-rler 5b/4, 14a/7

[=5]

diger : Diğer, başka

d. 4a/16, 4b/3, 8b/2, 12a/1, 12b/10, 13a/3

[=6]

dil : Dil, tat alma organı

d. 2a/9

[=1]

dip : Dip, kök

d.+leriñ 2a/12

[=1]

dirhem : Okkanın dört yüzde birine eşit olan bir ağırlık ölçüsü

d. 2a/9, 2b/8, 2b/15, 3a/3, 3a/17, 3b/8, 3b/13, 4a/2, 4a/3, 4a/11, 4b/2, 5a/2, 5a/9, 5a/17, 5b/6, 5b/7, 5b/17, 7a/7, 7a/16, 7b/4, 10a/2, 10a/12, 10a/17, 10b/9, 12b/14, 12b/17, 14a/6

d.+dir 5b/9

[=28]

diş : Diş

d. 2a/9, 2a/12

[=2]

diz : Diz

d. 14a/10

[=1]

doğra- : Doğramak

t.-yup 12a/15

[=1]

dög- : Dövmek, ezmek

d.-e 9b/6, 9b/8, 9b/10

d.-eler 10b/5

d.-meyeler 11b/5

d.-üp 2a/6, 2b/1, 2b/13, 3a/1, 3b/1, 3b/7, 3b/17, 4a/9, 4a/14, 4b/2, 4b/6, 4b/9, 4b/16, 5a/6, 5a/14, 5b/14, 6a/16, 6b/6, 6b/12, 7a/14, 7b/3, 7b/9, 7b/10, 8a/3, 8a/8, 8a/16, 8b/4, 8b/9, 8b/14, 9a/6, 9a/17, 9b/5, 10a/6, 10b/15, 11b/3, 12a/3, 12a/8, 12a/11, 12b/2, 12b/8, 12b/12, 13a/5, 13a/8, 13b/1, 13b/11, 14a/5, 14a/16

[=51]

dök- : Dökmek, boşaltmak

d.-e 12b/2

d.-eler 7a/6, 12a/3

d.-üp 5b/8, 11a/17

[=5]

dökül- : Dökülmek

d.-enlere 5a/3

[=1]

dört : Dört, sayı

d. 4a/3, 6a/10, 6a/17

[=3]

döşe- : Döşemek, yaymak

d.-yüp 12a/16

[=1]
döşek : Yatak
d.+e 6a/9
[=1]
döv- : Dövmek, ezmek
d.-dikden 9b/7
[=1]
dur- : Durmak
t.-a 3a/9, 4b/10, 14a/2
t.-duktan 10a/7
t.-up 7b/11a
[=5]
durunc : Turunç
t. 13b/14
[=1]
dut- : Tutmak
t.-an 5b/2
[=1]
dülbend : Tülbent
d. 11b/5, 11b/6, 11b/6, 12a/8
d.+den 13a/9
[=5]
dülbent : Tülbent
d.+den 11b/4
[=1]
dürlü : Türlü, çeşitli
d. 14b/4
[=1]
ebreş : El ve yüzde benekler, uyuza benzeyen bir çeşit deri hastalığı
e. 9a/8
[=1]

ebyaz : Beyaz
e. 5a/12, 14a/14
[=2]
eczā : İlaç
e. 2a/7, 2b/1, 2b/14, 3a/1, 3a/6, 3b/8, 4a/8, 4b/1, 14a/17
e.+lar 9a/12
e.+lara 11a/9
e.+ları 2a/6, 2a/8, 2b/1, 2b/13, 2b/14, 2b/17, 3a/2, 3a/6, 3a/7, 3b/1, 3b/7, 3b/12, 3b/17, 4a/2, 4a/9, 4a/14, 4b/5, 4b/9, 4b/10, 4b/11, 4b/16, 5a/1, 5a/5, 5a/8, 5a/14, 5a/16, 5b/13, 5b/16, 6a/6, 6a/16, 6b/1, 6b/2, 6b/6, 7a/14, 7b/3, 7b/9, 7b/11, 8a/3, 8a/4, 8a/8, 8a/16, 8b/4, 8b/5, 8b/9, 8b/14, 9a/6, 9a/11, 9a/16, 9b/6, 9b/6, 9b/16, 10a/5, 10a/16, 10b/5, 10b/14, 11a/2, 11a/6, 11a/7, 11b/9, 11b/13, 11b/16, 12a/4, 12a/5, 12a/8, 12b/2, 12b/3, 12b/12, 12b/13, 13a/4, 13a/8, 13a/12, 13b/1, 13b/6, 13b/11, 13b/16, 14a/2, 14a/5, 14a/16, 15a/3
e.+ların 4b/17, 10a/11
e.+larını 5b/15
e.+yı 11a/10, 11a/15
[=95]
efāviye : Baharat
e. 7b/6
[=1]
efīmūn : Bağboğan, küstük otu
e. 15b/4
[=1]

eger : Eğer
e. 2b/15, 6b/11, 7a/2, 7b/17,
9b/10
[=5]
egir : Eğer otu, hazanbel (*acorus
calamus*)
e. 3b/4, 4a/12, 4b/1, 5a/12, 5b/5,
5b/10, 8a/15
[=7]
ek- : Serpmek, koymak
e.-eler 11b/4, 11b/6
[=2]
ekl : Yeme
e. 3a/10, 4a/4, 6a/9, 7a/10, 7b/5,
8b/16, 10a/2
e.+ine 8b/17
[=8]
ekşi : Ekşi
e. 5a/9
[=1]
el : El, koldan parmaklara kadar
olan kısım
e. 3a/7, 11b/4, 11b/6, 12b/16
e.+in 6b/8
e.+ini 11a/9
[=6]
ele- : Elemek, ayırmak
e.-yüp 13b/11
[=1]
elek : Bir şey elemek için kullanılan
alet

e.+den 2a/6, 2b/13, 3a/1, 3a/6,
3b/7, 3b/17, 4a/15, 4b/6, 4b/9, 4b/16,
5a/6, 5a/14, 5b/14, 6a/16, 6b/6, 7a/15,
7b/3, 7b/9, 8a/8, 8a/16, 8b/4, 8b/9, 8b/15,
9a/6, 9a/17, 9b/5, 10a/3, 10b/15, 11a/17,
12a/11, 12b/12, 13b/2, 14a/5, 14a/16
[=34]
elli : Elli, sayı
e. 7a/7
[=1]
elma : Elma
e. 3a/13, 10b/1, 10b/2, 10b/2
[=4]
emr : Emir, buyruk
e.+i 14a/8
[=1]
enām : Yaratılmış bütün canlılar
e.+e 1b/8
[=1]
enar : Nar
e. 8b/14
[=1]
endām : Beden, vücut
e. 14b/9, 14b/11
[=2]
enderānī : “milḥ-i enderānī” : Saf tuz
e. 10b/13, 13b/10
[=2]
endir- : İndirmek
e.-dikden 5a/7
[=1]
endür- : İndirmek

e.-e 13a/10
e.-üp 4a/1, 11a/17, 12b/1, 12b/7
[=5]
enlik : Enlik otu, havacıva otu (*alkanna tinctoria*)
e. 11b/7, 11b/8
[=2]
envā' : Türler, çeşitler
e.+ına 12a/13
e.+i 14b/4
[=2]
erit- : Eritmek
e.-eler 12b/13
e.-üp 6a/2, 12b/3, 12b/6
[=4]
erlik : Erkeklik
e.+den 2b/5
[=1]
eski : Eski
e. 10b/16
[=1]
esved : Siyah, kara
e. 3a/5, 9a/2
[=2]
eşyā : Şeyler
e.+lardır 2a/1
[=1]
etdür- : Ettirmek
e.-eler 6a/9
[=1]
evşān : Sidik
e. 2b/3, 2b/5

[=2]
eyle- : Etmek, yapmak
e.-meye 4a/4
e.-ye 5a/8, 6b/16, 8a/5, 9b/6,
11a/7, 11a/8
e.-yeler 5b/9, 5b/14, 14b/1
[=10]
eyüce : İyi bir şekilde
e. 10b/10
[=1]
ez- : Ezmek
e.-üp 6a/12, 7b/15, 8a/4, 8b/5,
9a/10, 9a/13, 9b/1, 12b/14
[=8]
fā'ide : Fayda, yarar
f. 5b/2
f.+leri 14b/4
f.+si 9b/11
[=3]
faķir : "Ben, bendeniz" anlamına gelen
tevazu sözü
f. 15a/9
[=1]
faşıl : Fasil, bölüm
f. 2b/15, 3a/4, 3a/10, 3b/3, 3b/10,
3b/14, 4a/5, 4a/11, 4b/7, 4b/13, 5a/4,
5b/1, 5b/10, 6a/3, 6a/12, 6b/3, 6b/14,
7a/3, 7a/11, 7a/17, 7b/6, 8a/1, 8a/6,
8a/14, 8b/7, 8b/13, 8b/17, 9a/8, 9a/14,
9b/2, 9b/13, 10a/3, 10a/8, 10a/15, 10b/3,
10b/11, 10b/17, 11a/3, 11a/9, 11b/2,
11b/7, 11b/11, 11b/14, 12a/6, 12a/10,

12a/13, 12b/4, 12b/16, 13a/3, 13a/7,
13a/11, 13a/16, 13b/3, 13b/9, 13b/13,
14a/7, 14b/16, 15a/2

f.+ı 4a/16, 4b/3, 8b/2, 12b/10,
13a/3

[=65]

fāyide : Fayda, yara

f. 8a/13, 8a/14, 14a/9

[=3]

faẓẓa : Gümüş

f. 10b/13

[=1]

fenā : Kötü

f. 11b/1

[=1]

ferfiyūn : Sütleğen otu

f. 4b/8

[=1]

fevāid : Faydalar

f.+i 1b/10

[=1]

fındık : Fındık

f. 3a/9, 4b/3, 4b/7

[=3]

filcān : Fincan

f. 7b/10, 8b/11

[=2]

filfil : Biber

f. 2a/16, 3b/11, 7b/8, 10b/14,

11a/1

f.+i 3a/5, 5a/12, 9a/2 14a/14

[=9]

fincān : Fincan

f. 10a/6

[=1]

firengī : 1. Frenkler'e ait, Frenkler ile ilgili

2. Cinsel yolla bulaşan bir hastalık

f. 7a/3, 13a/4, 14a/10

[=3]

firenk : (firenk zahmeti) Cinsel yolla bulaşan bir hastalık

f. 4b/13, 5a/2, 6b/14

[=3]

furkān : Kur'ān- Kerim'in isimlerinden biri

f.+ı 1b/4

[=1]

ġaflet : Dalgınlık, dikkatsizlik

g. 14a/3, 14a/6

[=2]

ġarāib : Garip, tuhaf

g. 2a/14, 3a/11, 3b/15

[=3]

ġārikūn : Katran köpüğü

g. 15b/5

[=1]

ġāyet : Çok, son derece

g. 2a/13, 3a/10, 3b/11, 4a/7, 5b/3,
6a/2, 6a/12, 6b/3, 6b/10, 7b/17, 8b/12,
9a/8, 10a/2, 10b/3, 10b/7, 11b/1, 14a/2

g.+le 9b/12

[=18]

geci : Uyuz, kaşıntı

g.+sin 11a/3

[=1]

gecik : Uyuz, kaşıntı

g.+e 10b/16

[=1]

gecime: Uyuz, kaşıntı

g.+sine 10b/15

[=1]

geç : Geç, belirli zamandan sonra

olan

g. 2a/13

[=1]

geç- : Geçmek

g.-miş 5a/4, 10a/4

[=2]

geçir- : Geçirmek

g.-eler 5a/14

g.-üp 2a/7, 2b/13, 3a/1, 3a/6,
3b/7, 3b/17, 4a/15, 4b/6, 4b/9, 4b/17,

5a/6, 5b/14, 6a/16, 6b/6, 7a/15, 7b/3,
7b/9, 8a/8, 8a/16, 8b/4, 8b/9, 8b/15, 9a/6,

10b/15, 11b/4

[=26]

geçür- : Geçirmek

g.-e 13a/5

g.-eler 11b/1

g.-üp 9a/17, 9b/5, 12a/8, 12a/11,
12b/12, 13a/9, 13b/2, 14a/5, 14a/16

[=11]

gel- : Gelmek

g.-dikde 4a/9

g.-dügi 13a/10

g.-ecek 3b/1, 5a/15

g.-en 8b/6

g.-ene 2b/4, 2b/4

[=7]

gergedān : Gergedan

g. 5b/10

[=1]

getir- : Getirmek

g.-ir 14b/13

g.-üp 2a/7, 2b/14, 3a/1, 3a/7

[=5]

getür- : Getirmek

g.-dikten 4b/11

g.-eler 3a/17, 10b/1

g.-üp 2b/2, 3b/8, 4a/1, 4a/15,
4b/17, 5a/7, 5b/7, 12a/12, 14a/1, 14a/17

g.-ür 14a/11, 14b/9

[=15]

gibi : Gibi

g. 5b/14, 5b/16, 6b/2, 6b/7, 7a/2,
10b/6, 11b/4, 12b/2, 13a/10

[=9]

gice : Gece

g. 6a/6, 6a/9, 7b/11, 9b/6, 10a/7

[=5]

gider- : Gidermek

g.-ir 2a/11, 6a/8, 10b/11, 14b/7,
14b/8, 14b/10, 14b/10, 14b/11, 14b/12,

14b/14

g.-mege 11a/3

g.-üp 9a/12, 9b/12, 14b/14

[=14]
git- : Gitmek
g.-eler 7a/11
[=1]
gögüs : Göğüs
g.+de 6a/12
[=1]
gör- : Görmek
g.-üp 6a/7
[=1]
götür- : Götürmek
g.-ür 7b/7
[=1]
göz : Göz
g. 2a/9, 10b/15, 11a/2, 11a/3,
14a/3, 14b/8, 14b/9, 14b/10, 14b/11
g.+de 10b/16, 10b/16, 13a/6
[=12]
göz taşı : Bakır sülfat
g. 11a/1
[=1]
gül : Gül
g. 6a/1, 7b/2, 8a/3, 8b/5, 8b/10,
8b/15, 9a/1, 9a/6, 9a/15, 9a/17, 9b/1,
9b/4, 9b/14, 10a/10, 12a/14, 12b/1,
12b/3, 13a/8, 13a/9, 13b/2, 13b/5
[=21]
güllâb : Gül suyu
g. 5b/6
g.+ı 14a/1
[=2]
gümeç balı : Süzülmemiş bal, petek balı

g. 4b/6
[=1]
gümüş : Gümüş, bir element
g. 12b/11, 13a/17
[=2]
gün : Gün
g. 3a/9, 5b/2, 6a/6, 7b/10, 8a/8,
8a/13, 9b/5, 10a/1, 10a/6, 14a/2, 14b/12,
14b/13, 14b/14
g.+de 7a/11, 13b/3
g.+i 14b/6, 14b/7, 14b/8, 14b/8,
14b/9, 14b/9, 14b/10
[=22]
gün aşurı : Bir gün ara ile, iki günde bir
g. 5b/2
[=1]
günlük : Günlük ağacından elde edilen
reçine
g. 2a/5, 3b/4, 4a/12, 6a/15, 6b/4,
8a/15, 9a/1, 11a/4, 11b/12, 13a/17, 15a/1
[=11]
hab : Hap
h. 6a/9, 6b/9, 6b/9, 6b/10, 7a/1,
7a/1, 7a/16, 7a/17, 7b/6, 8a/1, 8a/5, 8a/6,
8b/7, 8b/13, 9a/7, 10b/8
h.+ı 6a/3, 6a/13, 7a/3, 7b/15,
8b/2, 8b/17
h.+ıdır 7a/3, 8a/14
h.+ın 6b/3, 6b/14
h.+ıñ 6a/7

h.+lar 6a/7, 6b/3, 6b/17, 7a/9,
7a/15, 7b/4, 7b/12, 8a/4, 8a/10, 8a/17,
8b/6, 8b/10, 8b/15, 9a/7, 9b/11

[=42]

ḥabb : Hap

h.+ı 9b/2

[=1]

ḥabb-ı ‘āş : Mersin ağacının meyvesi

h. 5a/13

[=1]

ḥabb-ı bilsān : Pelesenk ağacının
yemişi

h. 7b/2

[=1]

ḥabbu’n-nīl : Çivit tohumu

h. 5b/4, 15b/3

[=2]

ḥācet : 1. İhtiyaç

2. idrar veya dışkı

h. 9b/1, 13b/8

h.+lere 13b/12

[=3]

hafta : Hafta

h. 14a/12

[=1]

ḥaqq : Allah

h.+da 14a/8

[=1]

ḥaḳīr : Tevâzu sözü, kulunuz

h. 15a/9

[=1]

ḥal : Eritmek, çözmek

h. 6b/8, 13a/13, 13b/12, 14a/2
[=4]

ḥalās : Kurtulma

h. 14b/4

[=1]

ḥalīle : Halile bitkisi (*terminalia*)

h. 8a/7, 8a/7

[=2]

ḥalīle : Halile bitkisi (*terminalia*)

h. 10a/4, 15b/1, 15b/1

[=3]

ḥālīş : Saf, katkısız

h. 3b/17, 14a/14

[=2]

ḥalt : Karıştırma

h. 7a/9, 10b/5, 11a/8, 15a/4

[=4]

ḥām : Olgunlaşmamış, işlenmemiş

h. 3a/13, 3a/15

[=2]

ḥamd : Allah’a şükretme

h.+ı 1b/3

[=1]

ḥammām : Hamam

h.+a 7a/11

h.+dan 15a/4

[=2]

ḥān : Hükümdar, hakan

h. 2a/2

[=1]

ḥarāret : Sıcaklık, vücut ısısı

h.+e 13a/7

h.+i 13a/2
h.+lerin 14b/12
[=3]
hāşıl : Meydana gelme, ortaya çıkma
h. 2b/6, 13b/7
[=2]
hāşşa : Bir şeye veya bir kimseye
mahsus olan, yalnız onda bulunan hal,
keyfiyet
h.+ı 5b/17, 6a/8, 7b/12, 12a/5
[=4]
hāşşiyet : Fayda, yarar
h.+i 11b/1, 13a/15
[=2]
hāsta : Hasta
h. 10a/3
[=1]
hāşhāş : Kapsüllerinden afyon elde
edilen bir bitki
h. 6a/15, 6b/1
h.+ı 6a/16
[=3]
hātır : Zihin, hafıza
h. 14b/14
[=1]
hāvān : Bir şeyleri ezmek, dövmek için
kullanılan bir kap
h. 9b/5, 9b/8
h.+da 9b/10
hāvān : Bir şeyleri ezmek, dövmek için
kullanılan bir kap
h. 12b/17, 13a/1

[=2]
hāv : Korku
h. 3b/3
[=1]
hāvlicān : Zencefilgillerden güzel
kokulu ve kök sapları baharat olarak
kullanılan bir bitki (*galanga officinalis*)
h. 2a/17, 2b/10, 3b/5, 4b/14,
5a/11, 9a/3
[=6]
hāvūç : Havuç
h. 2a/15
[=1]
hazā : Bu, şu, o
h. 1b/2
[=1]
hāzır : Hazır
h. 3a/7
[=1]
hāzim : Sindirici, sindirimi
kolaylaştırıcı
h. 14a/11
[=1]
hāzm : Sindirim, sindirme
h. 7b/7
[=1]
hāzret : Büyük kabul edilen kişilerin ya
da kutsal kabul edilen şeyleri övme ve
yüceltme amacıyla kullanılan unvan
h.+i 14a/7, 14a/8, 14b/2
h.+in 14a/11
[=4]

helāk : Öldürmek, yok etme
h. 2a/12
[=1]

hemîr : Hamur
h. 5b/16, 6b/2, 6b/7, 6b/16, 7a/7,
7a/9, 8a/9, 9a/17
[=8]

her : Her
h. 5b/2, 10b/1, 14b/6
[=3]

hergiz : Asla, hiçbir şekilde
h. 14b/8
[=1]

hıfz : Koruma, muhafaza etme
h. 14a/2
[=1]

hıyār : Hıyar, salatalık
h. 10a/4
h.+ı 11a/5
[=2]

hıyārşenbih : Acır (*cassia fistula*)
h. 10a/7, 10b/5
h.+den 10a/5
[=3]

hind : Hint
h. 9b/14
[=1]

hindî : Hindistan'a ait, Hindistan ile ilgili
h. 2a/3, 2b/10, 2b/11, 2b/12,
2b/17, 3a/5, 4a/12, 4b/14, 5a/10, 6a/14,
7b/1, 10b/17, 11a/1

[=13]

hindibā : Hindiba bitkisi (*cichorium
endivia*)

h. 10a/4

[=1]

hindistān

h. 13b/11

[=1]

hindübā : Hindiba bitkisi (*cichorium
endivia*)

h. 10a/9

[=1]

hokka : Küçük kap

h.+ya 3a/8

[=1]

hoş : Hoş, iyi, güzel

h. 2b/17, 3a/6, 4b/16, 5a/14,
8a/16, 9a/6, 10a/5, 12b/12, 13b/1

[=9]

hoşça : Hoşça, iyice, güzelce

h. 2b/13, 4b/5, 5b/8, 5b/16, 6a/16,
6b/8, 7b/9, 9a/16, 14a/5, 14a/16

[=10]

hubbu's-selāṭin : Sütleğen tohumu

h. 9b/3, 9b/7

h.+i 9b/4

[=3]

hubbus-sevdā : Kara çörek otu

h. 2a/3

[=1]

hulūṣi efendi : Kişi adı

a. 15a/10

[=1]
huşyetü's-sa'leb : Tilki taşığı otu (*orchis hircina*)
h. 3b/6
[=1]
ıdhır : Ayrık otu
1.+1 9a/3
[=1]
ısıtma : Sıtma hastalığı
1.+ya 5b/2
[=1]
ıslāh : Düzeltme, iyileştirme
1. 3b/10, 13a/16
[=2]
ısıcağ : Sıcak
1. 8b/12, 9a/10
[=2]
ıslan : Islanmak
1.-a 12a/4
[=2]
ıslat- : Islatmak
1.-a 9b/6
[=1]
ıslat- : Islatmak
1.-up 5a/16, 6a/6, 6b/1, 7b/10,
8a/9, 8b/15, 9b/17
[=7]
ıssı : Sıcak
1. 11b/7, 12b/4, 12b/9
1.+dan 2b/6
[=4]

ıbbik : Horoz ibiği çiçeği (*celosia cristata*)
i. 3a/13, 3a/15
i.+i 3a/15, 3a/16
[=4]
ıbbriğ : Su koyulan kap
i. 10b/6
[=1]
ıbbrişim : İpek
i. 10b/15
[=1]
ıbbtidā : Başlangıç, ilk önce, ilk olarak
i. 3a/14, 6b/5, 6b/15, 7a/4, 9b/4,
12a/3, 12a/11, 13a/12
[=8]
ıbbç : İç
i. 8b/1, 8b/12, 11b/12
i.+i 5b/4, 9b/3
i.+inde 3a/9, 5a/15, 6a/11, 7b/10,
9a/10, 9b/5, 10b/6, 11a/14, 12b/14,
12b/17, 13a/1
i.+ine 5a/16, 6a/6, 7a/5, 7a/6,
7a/6, 7a/8, 9b/8, 9b/16, 11a/11, 11a/11,
11a/15, 11a/16, 11b/5, 11b/6, 11b/17,
12a/15, 12b/7, 13a/14, 13b/6, 13b/8
i.+lerine 10b/8
[=37]
ıbbç- : İçmek
i.-e 9b/17
i.-eler 10a/8, 10a/14, 10b/2,
10b/2, 10b/6, 10b/10
[=7]

içeri : İçeri
i.+sini 9b/12
[=1]

içir- : İçirmek
i.-eler 6a/2, 6a/12
[=2]

içün : İçin
i. 1b/5, 3b/10, 4a/12, 4a/17, 4b/4,
5a/4, 5a/10, 6a/2, 8b/12, 8b/12, 10a/3,
10a/3, 11a/4, 14b/15, 14b/17, 15a/2
[=16]

içür- : İçirmek
i.-eler 7b/15, 8b/12
[=2]

iki : İki, sayı
i. 3b/13, 4a/1, 4a/2, 4b/11, 4b/17,
5a/2, 5a/14, 6b/10, 7a/1, 7a/16, 7b/4,
11a/10, 12b/6, 12b/14, 12b/14, 13a/12
[=16]

ikişer : İkişer, her defasında iki tane
i. 2a/9, 2b/8, 2b/15, 3a/3, 5a/17,
8b/1, 8b/7, 8b/16, 9a/7, 10b/8, 10b/8
[=11]

iklīmā : Bakır, gümüş ve altın eritilirken
ortaya çıkan köpük, posa ve kirlere
verilen isim
i. 11a/5
i.+y1 10b/13
[=2]

iktizā : Gerekme
i. 2b/15
[=1]

‘ilāc : İlaç
a. 14b/15
a.+1 6b/11
[=2]

ile : İle, birlikte
i. 2a/1, 2b/5, 3a/14, 3a/15, 3a/17,
4a/10, 4b/2, 4b/6, 4b/10, 4b/11, 5a/16,
5b/6, 5b/15, 6a/2, 6a/11, 6b/5, 6b/5, 6b/7,
6b/12, 7a/9, 7a/15, 7b/3, 7b/15, 8a/17,
9a/11, 9a/12, 9a/17, 9b/1, 9b/4, 9b/7,
10b/2, 10b/10, 11a/8, 11b/4, 11b/5,
12a/8, 12a/12, 12a/16, 12b/1, 12b/3,
12b/6, 13a/6, 13a/9, 13a/13, 13b/2, 14a/5
[=46]

ince : İnce, kalınlığı az olan
i. 2a/6, 3b/7, 3b/17, 5a/6, 5b/14,
8a/8, 8b/4, 8b/9, 9b/5, 9b/6, 11a/17,
11b/4, 12a/8, 13a/5, 13a/9, 13b/2,
13b/11, 14a/16
[=18]

incir : İncir
i. 9b/16, 10b/8
[=2]

incü : İnci
i. 3a/11, 5b/11
[=2]

indür- : İndirmek
i. 14a/1
[=1]

‘innāb : Kızıl iğde, üvez ağacı
i. 9b/16
[=1]

irsāl : Gönderme, yollama

i. 1b/8

[=1]

irü : İri, kocaman

i. 13a/15

[=1]

ise : İse

i. 2b/7, 7b/17, 9b/10

[=3]

ishāl : İshal, hafifleme, azalma

i. 7a/13, 7b/5, 7b/6, 7b/7

[=4]

istidāc : Kurşun karbonat

i. 10b/13

[=1]

isti'māl : Kullanma

i. 2a/9, 3a/3, 3a/3, 3b/9, 3b/13,
4a/3, 4b/13, 5a/2, 5a/9, 6b/10, 7a/1,
7b/16, 8a/5, 8a/6, 8b/1, 8b/7, 9a/7,
10b/16, 11b/10, 11b/17, 14a/6, 14a/12,
14b/1, 15a/1

[=24]

işle- : İşlemek

i.-ye 7a/2

[=1]

iştihā : İştah, istek

i. 14a/11

[=1]

it- : Etmek, yapmak

i.-dügimiz 7a/2

i.-dükden 6b/8

i.-e 8a/6, 12a/17, 12b/3, 14a/2

i.-eler 2a/8, 2a/9, 2b/2, 2b/14,

2b/15, 3a/3, 3a/3, 3a/8, 3a/10, 3b/2, 3b/8,

3b/9, 3b/12, 3b/13, 4a/2, 4a/3, 4a/10,

4a/15, 4a/16, 4b/3, 4b/7, 4b/12, 4b/13,

5a/1, 5a/2, 5a/9, 5a/17, 5b/17, 6a/7, 6b/3,

6b/9, 6b/10, 6b/13, 6b/17, 7a/1, 7a/8,

7a/10, 7b/4, 7b/5, 7b/12, 7b/17, 8a/4,

8b/1, 8b/6, 8b/7, 8b/10, 8b/12, 8b/16,

8b/16, 9a/7, 9a/8, 9a/11, 9b/1, 9b/11,

10a/2, 10b/15, 10b/16, 11a/2, 11b/10,

11b/11, 11b/14, 12a/1, 12a/4, 12a/5,

12a/6, 12a/9, 12a/12, 12b/4, 12b/9,

13a/2, 13a/6, 13a/13, 13a/15, 13b/2,

14a/2, 14a/6, 14a/17, 14b/5, 15a/2

i.-en 8b/17, 14a/12

i.-er 2a/10, 2a/10, 2a/11, 2a/12,

2a/12, 2a/13, 2b/7, 2b/16, 3a/11, 3b/2,

3b/2, 3b/3, 3b/10, 3b/15, 4a/5, 4a/17,

4b/4, 4b/8, 5a/4, 5b/2, 5b/10, 6a/11, 6b/3,

6b/14, 6b/14, 7a/4, 7a/12, 7a/13, 7a/17,

7b/5, 7b/6, 7b/7, 7b/7, 8a/1, 8a/7, 8a/13,

8a/14, 8b/2, 8b/8, 8b/13, 8b/17, 9a/8,

9a/13, 9a/15, 10a/9, 10b/17, 11a/4,

11b/7, 11b/11, 12a/1, 12a/10, 12a/13,

12b/5, 12b/10, 12b/17, 13a/3, 13a/8,

13a/11, 13a/16, 13a/16, 13b/9, 13b/14,

14a/3, 14a/9, 14b/6, 14b/6, 14b/10

14b/11, 14b/11, 14b/16

i.-erek 8a/13

i.-erse 2b/15, 6b/11, 7a/2

i.-üp 5a/6, 5b/16, 5b/17, 6b/2,

6b/5, 6b/8, 6b/13, 6b/16, 7a/9, 7a/9,

7a/16, 7a/16, 8a/9, 8a/10, 8a/12, 8a/17,
9a/17, 10a/8, 10a/14, 10b/5, 11a/2,
11a/6, 11b/1, 12a/5, 13a/14, 13b/3,
13b/12, 13b/16, 14a/6, 14b/1, 15a/1,
15a/3, 15a/4

[=194]

ķabarcık : Deride oluşan k¼¼¼¼ kabartı

k. 12b/9

[=1]

ķabız : Kabız

k. 8a/14, 8b/2

[=2]

ķābilī : Helile otu

k. 15b/1

[=1]

ķabuķ : Kabuk

k.+ı 8a/7, 8b/3, 11a/4, 11a/4

k.+ını 11a/6

[=5]

ķabz : Kabız

k.+ı 7b/12, 7b/15

[=2]

ķadar : Kadar

k. 2b/1, 2b/14, 3a/1, 3a/8, 3b/8,
4b/3, 4b/7, 4b/12, 6a/7, 6b/17, 7a/9,
7a/15, 7a/16, 7b/12, 8a/17, 8b/5, 8b/15,
9a/7, 11a/12

[=19]

ķāffe : Hep, B¼¼¼¼

k.+ı 1b/8

[=1]

ķāfūrī : Kafur ile ilgili, kafurdan
yapılmış mum

k. 13b/4

[=1]

ķāfūrī : Kafur ile ilgili, kafurdan
yapılmış mum

k. 12a/14, 12b/4, 12b/5, 12b/5,
12b/7, 12b/10, 12b/11, 12b/14

[=8]

ķaķıt : Kaķıt

k. 11a/15

[=1]

ķahve : Kahve

k. 8b/11, 10b/10

[=2]

ķāķ¼¼¼ : Kakule otu, hil otu

k. 2b/10, 4b/15, 5a/11, 7b/8, 9a/2,
9a/2, 13b/14

[=7]

ķal- : Kalmak

k.-an 6b/5, 11a/15

k.-ana 2b/5

k.-ınca 10a/17

k.-up 4a/4

[=5]

ķalb : Kalp

k.+de 3b/3

k.+e 6a/1

[=2]

ķalem-i cengār : Bakır hidrokarbonat

k. 12a/7, 12a/7, 12a/11, 13a/12

k.+ı 12a/11

[=5]
kalık- : Kalkmak
k.-dıkda 4a/10, 6b/10
[=2]
kan : Kan
k. 2b/4, 8b/6, 14b/5, 14b/12
[=4]
kap : Kap
k. 5a/15, 6a/5, 11b/17, 12a/15,
13b/8
k.+a 11b/13
k.+da 5b/2
[=7]
kar : Kar
k. 11a/8
[=1]
kara : Kara, siyah
k. 8a/7, 15b/1
[=2]
karabaş : Karabaş otu (*lavandula stoechas*)
k. 8a/2, 8a/3
[=2]
karaca ot : Noel gülü, kara çöpleme (*helleborus niger*)
k. 13b/10
[=1]
karanfil : Karanfil (*eugenia caryophyllata*)
k. 7b/8, 13b/14, 14a/4, 14a/14
[=4]

karanfil : Karanfil (*eugenia caryophyllata*)
k. 2a/3, 2a/17, 2b/9, 3b/5, 4a/13,
4b/14, 5a/11, 9a/5, 10b/14, 13b/4
[=10]
karar- : Kararmak
k.-dıkdan 11a/17
k.-masına 10b/15
[=2]
karın : Karın, mide
k.+ına 4a/11, 8a/5
k.+ında 2b/7
[=3]
karış- : Karışmak
k.-a 12b/15
[=1]
karışdır- : Karıştırmak
k.-up 2a/8, 2b/2, 3a/2, 3a/8, 3b/1,
3b/12, 4a/2, 4a/10, 4b/2, 4b/6, 4b/10,
4b/12, 5a/1, 5a/7, 5a/8, 5b/8, 5b/16, 6a/7,
6b/2, 6b/7, 6b/12, 6b/17, 7b/11, 8a/4,
8a/17, 8b/5, 9a/11, 10a/8, 12a/5, 12b/3,
12b/7, 12b/9, 12b/13, 13a/1, 13a/2,
13a/6, 14a/1, 14a/2
[=38]
karışdur- : Karıştırmak
k.-a 12b/8
k.-alar 13a/15
[=2]
karikün: Garikun mantarı
k. 8a/2
[=1]

kaşāb : Kamış kāsım paşa

k. 11b/11

[=1]

kāsım paşa: Hekim adı

k. 13b/13

[=1]

kaşni : Hindiba bitkisi (cichorium
endivia)

k. 11b/15

[=1]

kaş : Kaş

k.+ı 5a/2

[=1]

kaşık : Kaşık

k. 6a/11

[=1]

kat- : Katmak, eklemek

k.-up 2b/14, 10b/1

[=2]

kaṭran göbegi : Garikun mantarı, katran
köpüğü

k. 8a/2

[=1]

kaṭī : Güçlü

k. 8a/10

[=1]

kaṭrul-: Kavrulmak

k.-muş 2a/17

[=1]

kaṭvun : Kavun

k. 14b/17

[=1]

kaṭna- : Kaynamak

k.-miş 10a/6

[=1]

kaṭnat- : Kaynatmak kaṭı

k.-a 9b/4

k.-alar 5b/6, 7a/5, 7a/5, 10a/17,
13a/14

k.-up 3a/14, 3a/15, 3a/17, 4a/9,
4b/11, 5a/15, 5b/15, 6a/17, 10a/12,
10b/2, 10b/6, 11a/13, 11b/10, 12a/12,
13a/10, 13b/7, 13b/17

[=23]

kaṭı - : Kazımak

k.-yalar

[=1]

kaṭābe : Kebabe, kuyruklubiber, bir tür
baharat (*Piper cubeba*)

k. 2a/14, 2b/11, 3b/6, 4a/13,
4b/15, 9a/5, 14a/4, 14a/13

[=8]

kaṭīr : Büyük

k. 9a/2, 14a/7

[=2]

kaṭı : Keçi

k.+niş 11b/12

[=1]

kaṭ Köpük

k.+ı 12a/2, 12b/11, 13b/17

[=3]

kaṭribā : Bir tür reçine

k. 13b/15

[=1]
kerāhet : İğrençlik
k. 5b/3
[=1]
kerāviz : Kereviz (*apium graveolens*)
k. 2a/15
[=1]
kerīm : Ulu, aziz
k.+i 1b/5
[=1]
kerremallāhu vechehu : Hz. Ali için kullanılır, “Allah yüzünü ak etsin”
k. 14b/2
[=1]
kes- : Kesmek
k.-mege 11a/3
[=1]
ketebe : Kitapların sonuna eklenir, “yazdı” manasına gelir
k. 15a/9
[=1]
ketre : Gevenden elde edilen tıpta kullanılan bir zamk
k. 5b/5, 5b/13, 6a/4, 6a/5, 6a/14, 6a/17, 7b/8, 7b/10, 8b/14, 8b/15, 9a/5, 9b/3, 9b/8, 12b/11
[=14]
ķıl- : Kılmak
k.-dı 1b/5
k.-up 3a/7
[=2]
ķılıç : Kılıç

k. 11b/10
[=1]
ķına : Çaduruşığı bitkisi
k. 11b/9
[=1]
ķır- : Kırmak
k.-up 11a/15
[=1]
ķırfe : Amber kabuğu (*croton eluteria*)
k. 3b/5, 5a/11
[=2]
ķırķ : Kırk, sayı
k. 3a/9, 12b/17, 15a/1
[=3]
ķırmız : Kırmızı, kızıl
k. 3a/10, 3a/12, 3a/14, 5b/12
[=4]
ķırmızı : Kırmızı, kızıl
k. 7b/2
[=1]
ķıvām : Kıvam
k. 10a/13
k.+a 2a/7, 2b/1, 2b/14, 3a/1, 3a/7, 3a/17, 3b/1, 3b/8, 4a/1, 4a/9, 4a/15, 4b/11, 4b/17, 5a/7, 5a/15, 5b/7, 10b/1, 12a/12, 13a/10, 14a/1, 14a/17
[=22]
ķızıl : Kızıl, kırmızı
k. 9a/1, 9a/15, 9a/15, 9b/16, 15b/2
[=5]
ķi : Ki

k. 1b/4, 1b/7, 1b/9, 1b/9, 5b/1,
5b/3, 6a/1, 6a/8, 6b/11, 7b/12, 9b/12,
11a/14

[=12]

kibrık : Kirpık

k.+i 5a/3

[=1]

kibrīt : Kibrit, kükürt

k. 12a/14, 12a/16, 12a/17

[=3]

kifāyet : Yetme, yeterli olma

k. 6a/10, 7a/15, 13a/13, 14b/1

[=4]

kilermeni : Eczacılıkta kullanılan bir
çeşit kil, gil-i Ermeni

k. 5b/11, 5b/15, 8b/2, 8b/13

[=4]

kim : Ki

k. 11b/6, 12a/4

[=2]

kimesne : Kimse

k.+ler 8b/6

k.+lere 7b/15

[=2]

kimse : Kimse

k. 8a/4

k.+lere 8a/10

k.+niñ 11a/4

k.+ye 5a/3

[=4]

kimyon : Kimyon (*cuminum cyminum*)

k. 2a/4, 4a/8, 10b/4

k.+ı 7a/13

[=4]

kirāren : Tekrar tekrar

k. 1b/10

[=1]

kirmānī : Kirman şehrine ait, Kirman ile
ilgili

k. 7a/14

[=1]

kişi : Kişi, şahıs

k.+lere 5b/9

k.+niñ 7b/12

[=2]

kişniş : Kişniş (*Coriandrum sativum*)

k. 2a/16, 10b/4

[=2]

koķı : Koku

k.+sına 14a/10

[=1]

koķu : Koku

k.+yı 2a/11

[=1]

koķy- : Koymak

k.-a 9b/10, 13b/17

k.-alar 7b/2

k.-up 3a/2, 3a/9, 3a/15, 5a/16,
6a/6, 7a/4, 7a/5, 7a/6, 9b/8, 9b/9, 9b/9,
10a/6, 10a/11, 10a/13, 10b/8, 11a/11,
11a/11, 11a/12, 11a/13, 11a/15, 11a/16,
11a/17, 11b/5, 11b/17, 12a/15, 12a/17,
13b/6, 13b/7, 13b/8

[=32]

kozolağ : Kozalak

k.+ı 13b/5

[=1]

kök : Kök

k. 9a/9

k.+i 3b/6, 6a/13, 6a/13, 9a/4,
9a/9, 9b/13, 10a/9, 10a/10, 11b/8, 13b/15

[=11]

kulak : Kulak

k.+da 13a/16

[=1]

kulunc : Şiddetli bağırsak ağrısı

k. 2a/11

k.+ı 7b/7, 7b/13, 14b/3

[=4]

kur'ân : Hz. Muhammed'e gönderilen

kutsal kitap

k.+ı 1b/4

[=1]

kurd : Kurt

k.+ın 2a/12

k.+lara 10b/3

[=1]

kurı : Kuru

k. 6a/8, 9b/10

[=2]

kurıdıcı : Kurutucu

k.+dır 11b/1

[=1]

kurulık: Kuruluk

k.+a 9a/12

[=1]

kurş : Yuvarlak ve yassı hap biçimde
ilaçlar

k. 5b/10, 5b/17, 6a/1, 9a/14, 9b/1

k.+ı 5b/12

k.+lar 9a/11

[=7]

kurşun : Kurşun

k. 5a/4, 7a/4, 12a/14, 12a/16

k.+ı 7a/4, 7a/8, 12a/15

[=7]

kurı : Kuru

k.+sı 3b/16, 10a/10, 13b/5

[=3]

kurut- : Kurutmak

k.-a 12b/1

k.-up 8a/9

[=2]

kuvvet: Kuvvet

k. 3b/2, 3b/4, 6a/1

[=3]

kuyumcı : Kuyumcu

k. 11a/16

[=1]

küçük : Küçük

k. 10a/14

k.+lere 6a/10, 6a/11

[=3]

küçürek : Oldukça küçük

k. 9b/11

[=1]

kükürd : Kükürt

k. 13a/4, 13b/1

[=2]
kül : Ateşten kalan artık toz
k. 11a/7
k.+i 13b/7
[=2]
lāciverd: Lacivert taşı
l. 3a/12, 5b/11
[=2]
lafz : Söz
l. 10b/11, 10b/12
[=2]
laṭīf : Güzel, hoş
l. 9a/13
[=1]
lāzım : Lazım, gerekli
l. 9a/13
[=1]
limon : Limon
l. 6b/6, 6b/8, 6b/16, 7a/7
[=4]
lisān-ı sevr: Sığırdili bitkisi (*anchusa officinalis*)
l. 3a/13, 3b/15, 10a/11, 10a/15,
10a/16
[=5]
luffāh : Yebruh yemişi (*mandragora officinalis*)
l. 9a/16
[=1]
mā'adā : +DAn başka, gayrı
m. 10a/6
[=1]

ma'an : Birlikte, beraber
m. 9b/8, 13a/14
[=2]
ma'cūn : Macun, hamur kıvamına getirilmiş madde, ilaç
m. 2a/8, 2a/14, 2b/2, 2b/14, 3a/3,
3a/8, 3a/10, 3a/11, 3b/2, 3b/3, 3b/8,
3b/10, 3b/12, 3b/14, 4a/2, 4a/5, 4a/10,
4a/15, 4a/17, 4b/2, 4b/4, 4b/6, 4b/8,
4b/12, 5a/1, 5a/4, 5a/8, 5a/17, 5b/1, 5b/8,
14a/3, 14a/5, 14a/7, 14a/17, 14b/5, 15a/1
m.+dır 2a/14, 4a/12
m.+dur 3b/15, 5a/10, 5b/1
m.+ı 2a/1, 8a/2
m.+ından 10a/2
m.+ımı 8a/3
[=45]
mafāşıl : Eklemler
m.+a 14a/11
m.+da 4a/6
[=2]
mafşal : Eklem
m. 7a/12
[=1]
mağfūr: Affolunmuş, bağışlanmış
m. 2a/2
[=1]
maḥal : Yer, mekan
m.+de 5a/16
[=1]
maḥmūde : Mahmude otu, bingöz otu (*convolvulus scammonia*)

m. 3b/17, 5b/4, 7b/9, 15b/3
[=4]
maḥmūdiyye : Mahmude otu, bingöz otu
(*convolvulus scammonia*)
m. 7b/2, 8a/7
[=2]
maḥrūk : Yanmış
m. 11a/5
[=1]
maḥv : Yok etme, yok olma
m. 11a/14, 12a/17
[=2]
maḵ'ad : Makat, kış
m. 12b/15
m.+ına 11a/9
[=2]
maḵl-i azrāk : Günlük çeşidi
m. 7a/14
[=1]
ma'nā : Mana, anlam
m.+sı 10b/12
[=1]
maraz : Hastalık, illet
m. 9a/8
m.+ı 10b/17
m.+ına 10b/16
m.+ları 7b/14
m.+larına 4a/7
[=5]
marezī : Göz hastalıklarında kullanılan
sürme taşı
m. 6b/4, 13b/10

[=2]
maṣṭakī : Sakız ağacının kabuğundan
elde edilen sakız, bir tür reçine
m. 2a/4, 2a/15, 4a/12, 5a/5,
5a/13, 5b/5, 7a/17, 7b/8, 9a/1, 11b/15,
14a/13, 15b/4
[=12]
maṭ'ūn : Yaranlamış
m. 6a/1
[=1]
mazī : Mazı bitkisi (*thuja occidentalis*)
m. 8b/3, 11a/5
[=2]
mazmaza : Çalkalama, gargara
m. 6b/13
[=1]
mecmū'in : Bir araya getirilenler
m. 14b/3
[=1]
mefācān : Ansızın, ani
m. 14b/13
[=1]
meflūc : Felçli
m. 14b/8
m.+a 10b/7
[=2]
mekkī : Mekke'ye ait, Mekke ile ilgili
m. 9a/3
[=1]
men' : Engelleme
m. 8b/17
[=1]

menkūl : Rivayet edilmiş

m.+dür 14b/3

[=1]

mercān : Bir deniz canlısı (*corallium rubrum*)

m. 5b/12, 13b/15

[=2]

mercimek : Mercimek

m. 4b/12, 6b/17, 8a/17, 14b/16

[=4]

merhem : Merhem

m. 11b/10, 11b/14, 12a/1, 12a/5, 12a/9, 12a/12, 12b/4, 12b/9, 12b/15, 13a/2, 13a/2, 13a/6, 13a/11, 13a/15, 13b/2

m.+dir 11b/7, 11b/14

m.+e 12b/15

m.+in 11b/7, 11b/11, 12a/6, 12a/10, 12a/13, 12b/4, 12b/10, 12b/17, 13a/3, 13a/7

[=28]

merhūm : Allah'ı rahmetine kavuşmuş, rahmetli

m. 2a/1

[=1]

merşāfī : Bir ağaç reçinesi, mürrüsafi

m. 6a/4, 6a/15, 8a/15, 8b/8, 9a/1

[=5]

mersin : Mersin ağacı

m. 13b/5

[=1]

mesmūm : Zehirlenmiş

m. 6a/1

[=1]

meşhūr : Meşhur, ünlü

m. 8a/12

[=1]

meyān balı : Meyan kökünden yapılan bir özüt

m. 6a/3, 6a/5, 6a/13

[=3]

mezkūr : Adı geçen, zikredilen

m. 2b/1, 2b/17, 3b/17, 5a/5, 8a/2, 9a/5, 10b/14, 13b/6, 13b/11

[=9]

mışır : Mısır, bir ülke

m. 12a/10

[=1]

mışrī : Mısır'a ait, Mısır ile ilgili

m. 11a/5

[=1]

mi'de : Mide

m. 3b/10

m.+si 7b/17

m.+ye 3b/3, 14a/9

[=4]

miḡdār : Miktar, ölçü

m. 3a/15, 4b/10, 6b/12, 7a/5, 7b/10, 9b/8, 9b/10, 10a/6, 10b/6, 12a/15, 12a/16, 12b/1, 13a/5, 13a/10

m.+ı 2a/7, 3a/6, 3a/10, 3b/13, 4a/1, 4a/8, 4a/16, 5a/2, 5b/17, 7a/15, 7b/4, 7b/4, 8a/10, 8b/10, 10a/12, 13a/13, 14a/17, 14b/1

m.+ınca 4b/11, 4b/17, 5a/14
[=35]

milḥ : Tuz
m.+i 10b/13, 13b/10
[=2]

min : Türkçede “+DAn” olarak
karşılanabilecek bir Arapça harf-i cer
m. 15a/10
[=1]

misk : Misk
m. 2b/12, 3a/2, 3a/12, 3a/13,
4a/14, 5b/11, 13b/13, 13b/16, 14a/15
[=9]

mişḳāl : Bir ağırlık ölçüsü, dirhem in üçte
birine denk gelir
m. 3a/11, 3a/12
[=2]

mişk : Misk
m.+i 13b/17
m.+le 14a/1
[=2]

miyān : Hekimlikte kullanılan bir bitki,
meyan (*glycyrrhiza glabra*)
m. 9b/13, 10a/10
[=2]

muḡlāb: Bir tür şurup
m. 9b/13
[=1]

muḡhalliṣa: Panzehir olarak kullanılan
şifalı bir bitki
m. 9a/5
[=1]

muḡammed : kişi adı, İslam peygamberi
Hazret-i Muhammed
m. 1b/7, 14b/2
[=2]

muḡkem : İyiye, sağlam bir şekilde
m. 2a/6, 3a/16, 3b/1, 3b/7, 4a/9,
5b/13, 6b/6, 7a/8, 8a/3, 8b/10, 9b/5,
10b/15, 12a/3, 12a/11, 12b/2, 13a/4,
13a/8, 13b/16, 14b/11, 15a/3
[=20]

muḡtāc: Muhtaç
m. 14a/12
[=1]

muḡkavvī : Kuvvetlendirici, güçlendirici
m. 3b/3, 6a/2
m.+dir 2a/2, 3a/10, 14a/11
[=5]

mum : Mum
m.+ı 11b/9, 11b/12, 11b/15,
11b/16, 12a/2, 12a/7, 12a/15, 12b/3,
12b/5, 12b/6, 12b/11, 13a/11, 13a/13
m.+ıyla 12a/5, 12b/13
[=15]

muṣaffā : Süzölmüş, arıtılmış
m. 12a/10
[=1]

muttaṣıl : Aralıksız, devamlı olarak
m. 7b/5
[=1]

mübtelā : Müptela, bir hastalığa tutulmuş
m. 7b/14, 8b/17
[=2]

mücerreb : Denenmiş, tecrübe edilmiş
m.+idir 14a/11
m.+dir 2b/9, 2b/16, 3b/4, 4a/4,
4b/13, 5a/17, 6a/3, 6b/14, 7a/11, 8b/7,
8b/17, 9a/8, 9a/14, 9b/3, 9b/13, 10a/2,
10a/8, 10a/15, 10b/3, 10b/17, 11a/3,
11b/2, 11b/11, 11b/14, 12a/6, 12a/10,
12b/4, 12b/10, 12b/16, 13a/3, 13a/7,
13a/8, 13a/11, 13a/17, 13b/3, 13b/4,
14b/5, 14b/17, 15a/6
[=40]

müdevver : Yuvarlak
m. 5b/17
[=1]

müferrih : Ferahlatıcı
m. 2b/15, 3a/4, 3a/10
[=3]

müferrihât : Ferahlık verici ilaçlar
m. 3a/4
[=1]

mülâyimce : Yumuşak, yavaş bir şekilde
m. 10a/13
[=1]

mümkün : İmkan dahilinde
m. 6a/10
[=1]

mürdesenk : Kurşun oksit
m. 11a/5, 12a/1, 12b/17, 13a/8,
13a/17
m.+i 11a/7, 12a/3
[=7]

mürver : Mürver (*sambucus nigra*)

m. 8b/3
[=1]

müşhil : Kabızlığı gideren bir ilaç
m. 5b/1, 8a/1, 10a/3
[=3]

müsta'mel : Kullanılmış
m.+dir 8a/12
[=1]

müşâhede : Bir şeyi göz ile görme,
görölmüş
m. 2a/1, 14b/1
[=2]

mütevâliyyât : Aralıksız devam eden
m. 1b/6
[=1]

mütevâşilât : Birbirine ulaşmış, bitişmiş
m. 1b/5
[=1]

nâfi' : Yararlı, faydalı
n. 4a/4, 4b/13, 5a/17, 8b/7,
11b/11, 13b/4, 14a/12
n.+dir 2a/13, 2b/8, 3a/4, 3b/9,
3b/11, 3b/14, 4a/7, 4a/11, 4a/16, 4a/17,
4b/3, 4b/4, 4b/7, 5a/3, 5a/10, 5b/3, 5b/10,
6a/3, 6a/12, 6b/3, 6b/10, 7a/1, 7a/3,
7a/11, 7a/17, 7b/5, 8a/1, 8b/2, 8b/13,
8b/16, 9a/8, 9a/14, 9b/2, 9b/13, 10a/2,
10a/3, 10a/8, 10a/15, 10a/15, 10b/3,
10b/4, 10b/7, 10b/17, 11a/3, 11b/6,
11b/14, 12a/1, 12a/10, 12a/13, 12b/4,
12b/10, 12b/16, 13a/3, 13a/7, 13a/11,
13b/3, 13b/13, 14a/11, 14b/7, 15a/5

[=67]
nāmaḥdūd : Sınırsız
n. 1b/3
[=1]
nāne : Nane
n. 13b/5
[=1]
nar : Nar
n. 8b/3
[=1]
nās : İnsanlar
n. 1b/5
[=1]
naşır : Nasır, deride oluşan sertlik
n.+ı 12a/9
n.+ları 13a/15
[=2]
ne : Ne
n. 2b/7
[=1]
nebāt : Nebat şekeri
n. 11a/1, 14a/15
[=2]
nebāt şekeri : Nebat şekeri
n. 6a/4, 7b/9, 13b/15
[=3]
necāset : Pislik
n.+in 14b/10
[=1]
nef : Fayda, yarar
n.+i 1b/10
[=1]

nesne : Nesne, şey
n. 9a/12
[=1]
nezle : Nezle
n. 6a/8
n.+ye 8a/14
[=2]
nıkrīs : Gut hastalığı
n.+e 4a/5, 7a/12, 14a/11
[=3]
nīlūfer : Nilüfer çiçeği (*Nymphaea*)
n. 9a/15, 9b/14, 10a/10
[=3]
nişādir : Amonyak tuzu
n. 10b/13, 13b/4
[=2]
nişāsta : Nişasta
n. 6a/5, 6a/15, 9a/4, 9b/3, 9b/9
[=5]
noḥūd : Nohut
n. 6a/7, 7a/9, 7a/15, 7b/3, 7b/12,
8a/9, 8b/5, 8b/10, 8b/15, 9a/7, 14b/16
n.+dan 6b/2, 9b/11
[=13]
nūr : Nur, ışık
n.+ın 14b/10, 14b/11
[=2]
nūş : Tatlı
n. 3b/16
[=1]
nūşādır : Amonyak tuzu
n. 9a/9

n.+lar 9a/10
[=2]
nüşha : Reçete
n.+y1 8a/11
[=1]
oğ : Ok
o. 11b/10
[=1]
ol : O
o. 1b/3, 5a/16, 7a/6, 7a/9, 7a/16,
11a/12, 11a/12, 11a/14
o.+dur 6a/1, 6a/8, 6b/11, 7b/12,
9b/12
[=13]
ol- : Olmak
o.-a 3b/16, 7a/13, 11a/14, 11b/4,
12b/15, 14b/4
o.-an 1b/7, 1b/10, 2a/10, 2a/11,
2b/4, 2b/7, 3b/3, 4a/4, 4a/6, 5a/3, 6a/12,
7b/14, 7b/15, 8a/10, 8b/11, 8b/17, 9a/8,
9a/11, 10b/3, 10b/10, 11a/14, 12a/9,
13a/2, 13a/6, 13a/7, 13a/16, 13b/7
o.-ana 2b/4, 6a/1
o.-anlara 8a/11, 10b/7
o.-anları 9a/12
o.-duğda 3a/8, 9a/13
o.-duğdan 10a/1
o.-mağıçün 1b/8
o.-maya 14a/12, 14b/8
o.-mazsa 6a/10
o.-sa 7b/12, 7b/13, 7b/14, 7b/14
o.-sun 1b/4, 1b/7, 1b/9

o.-unca 12a/17
o.-up 1b/10
o.-ur 9b/10, 14a/3
[=56]
olun- : Olunmak
o.-an 2a/6, 2b/13, 3a/14, 3b/7,
4a/14, 4b/5, 4b/9, 4b/16, 5b/7, 5b/13,
6a/15, 7a/14, 7b/3, 8a/15, 8b/4, 8b/9,
9a/12, 9a/16, 10a/2, 10a/5, 10a/11,
10b/12, 11a/2, 11a/6, 11b/3, 11b/9,
11b/13, 11b/16, 12a/4, 12b/12, 13b/1,
13b/16, 14a/4, 14a/15, 15a/3
o.-dı 1b/8
o.-duğda 3a/3
o.-maya 14a/3, 14a/7
o.-muşdur 10b/9
o.-ur 6a/3, 6a/13
[=42]
on : On, sayı
o. 5a/9, 7b/16
[=2]
on beş : On beş, sayı
o. 10b/9
o.+ine 14b/6
[=2]
on üç : On üç, sayı
o. 7b/17
[=1]
onar : Onar, her defasında on tane
o. 8a/10
[=1]
oñul- : İyileşmek

o.-maz 11b/4
[=1]
ot : Ot
o. 11b/2
o.+dur 11a/10
[=2]
öd : Safra
ö.+i 8b/8
[=1]
öksürük : Öksürük
ö. 6a/3, 6a/12
ö.+e 4b/7, 14a/9
ö.+i 2b/7, 6a/8
[=6]
ölüm : Ölüm
ö.+ün 14b/13
[=1]
öyle : Öğle vakti
ö.+ye 4a/3
[=1]
pāk : Temiz
p. 5a/16, 11b/1, 13a/16
[=3]
pek : Sağlam
p. 2a/12, 8a/13, 9b/12, 10b/12
[=4]
pekçe : İyice, sağlamca
p. 7b/17
[=1]
perhiz : Perhiz, diyet
p.+e 4a/4
[=1]

perīšanāslık : Perişan olma hali
p.+ın 14b/14
[=1]
pıraşa : Pırasa
p. 4a/17, 4b/4
[=2]
pirinç : Pirinç
p. 14b/16
[=1]
piyāz : Soğan
p. 2a/4, 2a/15
[=2]
pota : İçinde maden eritilen kap
p.+sı 11a/16
[=1]
poṭa : İçinde maden eritilen kap
p. 7a/4
[=1]
rāḥat : Rahat
r. 7a/13
[=1]
raḥmet : Merhamet, esirgeme, acıma
r. 1b/5, 1b/8
[=2]
rāvend : Karabuğdaygillerden otsu bir bitki (*rheum officinale*)
r. 6b/4, 10a/5, 10a/9
[=3]
rāyiḥa : Koku
r.+sı 5a/3
[=1]
rāziyāne : Rezene (*Foeniculum vulgare*)

r. 2a/5, 5b/5, 10b/4
[=3]
renc : Ağrı, sızı
r.+ler 14b/12
[=1]
reng : Renk
r.+ini 9a/13
[=1]
resül : Peygamber
r. 14a/7
[=1]
reyhān : Fesleğen
r. 9b/15
[=1]
risāle : Belirli bir konu ile ilgili küçük
kitap, kitapçık
r.+de 1b/9
[=1]
risāle-i 'ilm-i tabīb : Eser adı
r. 1b/2
[=1]
şabāḥ : Sabah
s. 2a/8, 2b/8, 3b/13, 4a/3, 4a/10,
4a/16, 4b/3, 4b/7, 4b/12, 5a/1, 5a/8,
5a/17, 6b/10, 7a/1, 7a/10, 8a/5, 8a/10,
8b/1, 8b/7, 9a/7, 9b/17, 10a/1, 10a/13,
10b/1, 10b/9, 14a/6
s.+a 9b/17
[=27]
şabır : Sabır otu (*agave americana*)
s. 7a/14, 7b/2, 8a/1, 8a/7
[=4]

şabr : Sabur, tahammül
s. 12a/17
[=1]
şaçkıran : Çocuklarda görülen bir çeşit
deri hastalığı
s.+a 13a/17, 13b/4
[=2]
sāde : Sade, saf
s. 15a/3, 15a/4
[=2]
sādec-i hindī : Hint sümbülü
s. 2b/11
[=1]
şafra : Safra, öd
s. 8b/13
s.+ya 8b/16, 10a/14
s.+y1 5b/1, 9b/12
[=5]
şafra' : Safra, öd
s.+1 7b/6
[=1]
şagīr : Küçük
s. 9a/2
[=1]
saḥḥ : Ezme dövme
s. 5b/16, 6b/5, 6b/13, 6b/16,
11a/2, 13b/16, 15a/3
[=7]
sāir : Başka, öteki, diğer
s. 6a/6, 12a/4, 12a/8, 12b/2
[=4]

sā'ir : Başka, öteki, diğer
s. 5b/16, 6b/1, 9a/10, 9b/6
[=4]

şakal : Sakal
s.+1 2a/13
[=1]

şakız : Sakız, sakız ağacı, sakız ağacından ve bazı ağaçlardan elde edilen reçine
s. 8a/2, 10b/8
s.+1 11b/8, 11b/12, 11b/15
[=5]

şakşı : Saksı
s. 11a/11
[=1]

şalāt : Hz. Muhammed'in adı zikredildiğinde onu övmek ve saygı göstermek için okunan dua
s. 1b/5
[=1]

sallallāhu ve sellem : Hz. Muhammed'in adı anıldıktan sonra söylenen bir söz; Allah'ın selamı üzerine olsun
s. 1b/7
[=1]

şaliha: Aselbent sakızı, tıbbi bir zamk
s. 5a/11
[=1]

sammāk : Sumak
s. 8b/2
[=1]

sancı : Sancı, sızı

s. 8b/7
[=1]

sancu : Sancı, sızı
s.+sı 7b/14, 8b/10, 10b/6
s.+ya 2b/3, 2b/6, 10b/3
[=6]

şandal : Sandal ağacı (*santalum album*)
s. 2b/10, 9a/15, 9a/15
[=3]

şarı : Sarı
s. 2b/4, 8a/7, 10a/4
s.+sı 8a/17
[=4]

sarı : Sarı
s. 4b/14
[=1]

şarılık : Sarılık, bir hastalık
s.+a 2a/13
s.+1 2a/11
[=2]

şarp : Keskin
s. 6b/12, 13a/13
[=2]

şaru : Sarı
s. 11b/14, 12a/1, 15b/1
s.+sıyla 13b/12
[=4]

seksen : Seksen, sayı
s. 5b/6
[=1]

seliha : Aselbent sakızı, tıbbi bir zamk
s. 8b/13

[=1]
selīḥa : Aselbent sakızı, tıbbi bir zamk
s. 7b/1
[=1]
selvi : Servi ağacı (*cupressus
sempervirens*)
s. 13b/5
[=1]
semiz oḡ : Semizotu (*Portulaca
oleracea*)
s. 9b/14
[=1]
senā : Övme
s. 1b/3, 14b/1, 14b/2
[=3]
sevdā : Eski tıbbı göre insan vücudunda
bulunan dört unsurdan biri
s.+ya 10a/14, 10a/15, 10b/7
s.+y1 3b/2, 9b/12
[=5]
sevr : Sığırdili bitkisi (*anchusa
officinalis*)
s. 3b/16
[=1]
seyyid börekçizāde muştafa en-nūri :
Kişi adı
s. 15a/9
[=1]
şıḡır : Sığırdili bitkisi (*anchusa
officinalis*)
s. 4b/15
[=1]

şıḡır dili : Sığırdili bitkisi (*anchusa
officinalis*)
s. 10a/16
[=1]
şıḡḡat : Sağlık
s. 14b/14
[=1]
şıḡḡatlık : Sağlıklı olma durumu
s.+in 14b/13
[=1]
şıḡ : Sık, aralıksız
s. 10b/6, 10b/6
[=2]
şıḡ- : Sıkamak
s.-up 3a/16
[=1]
şıḡça : Oldukça sık bir şekilde
s. 6b/13, 6b/13
[=2]
şırça : Şırça otu
s. 13b/9
[=1]
sinā : İbn-i Sina, hekim adı
s. 3a/4
[=1]
şinirli yapraḡı : Sinir otu, baḡa yapraḡı
(*plantago major*)
s. 4b/5
[=1]
sināmeki : Sinameki (*cassia acutifolia*)

s. 3b/14, 3b/15, 4a/7, 5a/5, 9b/15,
10a/2, 10a/4, 10a/10, 10b/4

[=9]

sirke : Sirke

s. 6b/12, 12a/3, 12a/11, 12a/12,
12b/17, 13a/1, 13a/2, 13a/3, 13a/5,
13a/13, 13b/2

[=11]

şoğan : Soğan

s. 4a/17

[=1]

şoğılcan: Solucan

s. 14b/3

[=1]

şoğukluk : Soğukluk

s.+ına 2b/6

[=1]

şonra : Sonra

s. 4a/9, 4b/11, 5a/7, 5b/6, 6b/8,
9b/7, 9b/17, 10a/1, 10a/7, 11a/17, 13a/1,
15a/4

[=12]

şovuk : Soğuk

s. 11a/8, 14a/9

s.+dan 2b/6

[=3]

şovukluk : Soğukluk

s.+ı 5a/10

[=1]

şoyul- : Soyulmak

s.-muş 5b/4

[=1]

şu : Su

s. 2b/4, 7a/6, 7a/15, 7b/3, 7b/15,
9a/10, 9b/10, 10a/6, 11a/14

s.+dan 7a/8

s.+ları 3a/14

s.+yı 3a/13, 3a/13, 3a/13, 3a/17,
6a/2, 9a/17, 9b/1, 9b/4, 10a/16, 10a/17,
10b/2, 11a/10, 12b/1, 13b/7

s.+yıla 6b/7, 6b/8, 6b/16, 7a/7,
7b/11, 8a/3, 8a/9, 8b/5, 8b/10, 8b/15,
9a/6, 10a/17, 11a/8

s.+yın 3a/16, 6a/17

s.+yuğ 7a/6

s.+yunda 6b/1

[=42]

sultān : Sultan, padişah

s. 2a/2

[=1]

sultānī : Sultan'a yaraşır, Sultan ile ilgili

s. 9b/2

[=1]

şumak : Sumak

s.+ıla 14a/1

[=1]

sūrincān : Acı çiğdem (*colchicum
autumnale*)

s. 4a/5, 4a/7, 7a/12, 7a/13, 9a/5,
15b/2

[=6]

şuşam Susam

s. 9a/9

[=1]

susuzlık : Susuzluk

s.+ı 10b/10

[=1]

su'ūd: Burundan çekilen toz ilaç

s. 5a/12

[=1]

süd : Süt

s. 6a/11

[=1]

sükker : Şeker

s. 10a/13, 10b/1

s.+leri 8a/12

[=3]

süleymānī : Sülümen

s. 15a/2

[=1]

sülümen : Zehirli, beyaz toz hâlindeki civa klorür, bağırsak kurtlarını tedavi etmekte kullanılır

s. 6b/4, 6b/5, 6b/7, 6b/15

s.+i 6b/15

[=5]

sünbül : Sümbül (*hyacinthus orientalis*)

s. 10b/16, 15b/4

s.+i 2b/10, 2b/17, 3a/5, 5a/10,
6a/14, 7b/1

[=8]

sür- : Sürmek

s.-eler 9a/14, 9b/2, 12a/9, 13a/3,

13b/3, 13b/8, 15a/5

s.-er 5b/2, 5b/14

s.-üp 11a/9

[=10]

sürme : Göze sürülen siyah toz

s.+niñ 10b/12

[=1]

süstlük : Gevşeklik

s.+in 14b/10, 14b/11

[=2]

süz- : Süzmek

s.-eler 10b/1

s.-üp 10a/12, 11b/17

[=3]

süzdür- Süzdürmek

s.-üp 10a/7, 11b/14

[=2]

şāb : Şap

ş. 13b/5

ş.+ı 6b/11

[=2]

şāhtere : Şahtere otu (*fumaria officinalis*)

ş. 8a/6, 8a/8, 10a/9, 13b/5

[=4]

şahtere : Şahtere otu (*fumaria officinalis*)

ş. 10a/8

[=1]

şakakıl : Yabani havuç

ş. 14a/14

[=1]

şarāb : Şarap, şurup

ş.+ı 10a/15, 10b/1, 10b/2

[=3]

şeb : Şap

ş.+ı 12a/7, 12a/8

[=2]
şeftâli : Şeftali
 ş. 11b/2
 [=1]
şeker : Şeker
 ş. 3a/17, 5a/13, 5b/5, 5b/7
 ş.+i 13b/17
 [=5]
şeker-i mükerrer: Nebat şekeri
 ş. 5a/5
 [=1]
şerbet : Şerbet, sıvı ilaç
 ş. 8b/12, 10a/3, 10a/8, 10a/14,
 10b/6
 ş.+i 5b/9
 [=6]
şey : Şey
 ş.+leri 4a/4
 [=1]
şırlıgan : Susam yağı
 ş. 11b/8, 12a/2, 12b/5, 12b/6,
 12b/12, 12b/13
 [=6]
şifâ : Derman, ilaç
 ş. 1b/5
 ş.+yı 14a/7
 [=2]
şiş : Şişmiş olan yer
 ş.+ler 14b/12
 ş.+lere 13a/10
 [=2]
şîşe : İçine sıvı koyulan kap

ş. 11a/11, 11a/13, 11a/14, 11b/5,
 13b/10
 ş.+niş 11a/12
 [=6]
şol : Şu
 ş. 5b/1
 [=1]
şöyle : Şu şekilde
 ş. 11a/14
 [=1]
tā : Bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz
 t. 11b/6, 12a/4
 [=2]
ta'ām : Yemek
 t.+ı 7b/7
 [=1]
tabīb : Hekim, doktor
 t.+e 14a/12
 [=1]
tahlil : Çözme , halletme
 t. 2a/10
 [=1]
taḳayyüd : Çalışma, çabalama
 t. 14b/5
 [=1]
ta'līm : Öğretme
 t. 14a/8
 [=1]

tamām : Eksiksiz

t. 3a/7, 4a/9, 10a/1, 11a/17,
12b/15, 13b/13, 15a/13

[=7]

ṭarīḳ : Yol, usul

t. 12a/16

[=1]

ṭas : Derince, yayvan kap

t. 7a/5, 7a/6

[=2]

ṭaş : Taş

t. 2b/4

[=1]

tatar ḳurdu : Karın ağrılarına sebep olan
bir hastalık

t. 7b/13, 14b/3

[=2]

ṭatar ḳurdu : Karın ağrılarına sebep olan
bir hastalık

t.+na 2b/3

[=1]

ṭatlu : Tatlı

t. 10b/2

[=1]

ṭavil : Uzun

t. 8b/8

[=1]

ṭebaşir : Hintkamışı şekeri, bambu şekeri

t.+i 2b/12

[=1]

tecrübe : Tecrübe, deneyim

t. 1b/10, 10b/9

[=2]

tedrīc : Derece derece, yavaş yavaş

t.+le 11a/13

[=1]

tekrār : Tekrar

t. 8a/9, 9b/7, 11a/16

[=3]

temcīd : Sahur vakti

t. 10a/1

[=1]

temmet : Tamam, bitti, son erdi

t. 15a/7, 15a/12

[=2]

tencere : Tencere

t. 9b/16, 10a/11 13b/6

[=3]

tendürüst : Sağlıklı, dinç

t. 14b/7

[=1]

tenḳıyye : Temizleme

t. 8a/12

[=1]

tepe : Tepe, baş

t.+sine 13b/12

[=1]

tepsi : Derinliği az olan düz kap

t. 7a/8

[=1]

terbid : Türbid otu

t. 15b/2

[=1]

terkib : Terkip, birleşim

t.+i 3a/4
t.+in 2b/16, 3a/11, 4a/5, 5b/10,
7a/12, 7a/17, 7b/6, 8a/1, 8a/6 8b/13,
10a/9, 13b/14
[=13]
terkīb : Yapı
t. 8a/11, 10b/11
[=2]
terlet- : Terletmek
t.-me 10a/3
[=1]
teslīmāt: Allah'a boyun eğme, razı olma
t. 1b/6
[=1]
tez: Çabuk
t. 12a/6
[=1]
tıraş : Tıraş, saç ve sakalı kesmek
t. 13b/3
[=1]
tilāmīz: Öğrenciler
t. +i 15a/10
[=1]
tirementi : Kozalaklı ağaçlardan elde edilen bir reçine
t. 11b/13, 11b/15, 12a/7, 13a/12,
13a/14, 14b/17
[=6]
tiryāk-ı fārūḳ : Bir terkip adı, çok kuvvetli bir panzehir
t. 5b/12
[=1]

tīzāb : Nitrik asit, kezzap
t. 11a/10
[=1]
toḥum : Tohum
t. 2a/4, 2a/5, 2a/15, 2a/15, 2a/15,
2a/16, 4a/17, 5b/4, 9b/15, 10a/4, 10b/4
t.+ı 2a/5, 4a/17, 4b/1, 4b/4, 4b/5,
4b/5, 4b/8, 8b/3, 10a/4
t.+ını 5b/6
[=21]
topalak : Topalak otu (*cyperus rotundus*)
t. 2a/14, 3b/4, 4b/1, 4b/15, 9a/1
[=5]
toz : Toz
t. 11a/4, 11a/8
[=5]
tuḡla : Tuğla
t. 11a/12
t.+ını 11a/13
[=2]
turb : Turp
t. 2a/5, 2a/16
[=2]
tūtiyā : Göz hastalıklarında kullanılan bir ilaç, sürme
t. 6b/4, 10b/11, 10b/15, 10b/17,
11a/2, 11b/4, 12a/13, 12a/14, 12b/2
t.+yı 10b/17, 11a/1
[=11]
tuṭuḳ : Tutulmuş, hareket edemeyen
t. 12b/16
[=1]

tuşlu : Tuzlu
t. 5a/4, 5a/9, 6b/3, 7a/3, 15a/2
[=5]

tükürük : Tükürük
t. 6b/5
t.+le 6b/15
[=2]

türbüd : Türbit otu (Convolvulus turpethum)
t. 4b/14
[=1]

‘üd : Öd ağacı (*aquilaria agallocha*)
a. 3a/12, 5b/11, 9a/5, 14a/14
a.+1 2b/11
[=5]

‘üd-ı belesân : egir otu (*acorus calanus*)
a. 5a/12
[=1]

ufak : Ufak, küçük
u. 6b/2, 12a/15
[=2]

un : Un
u.+a 5b/8
u.+1 2a/17, 2b/1, 6b/4, 6b/15,
6b/16, 8b/8, 9a/9, 9a/9, 12b/8
u.+unı 7a/7
[=11]

unut- : Unutmak
u.-masın 14b/9
[=1]

ur- : Sürmek
u.-alar 13b/12

u.-up 6b/11, 7a/2
[=3]

ustuhutūs : Karabaş otu
u. 9b/15
[=1]

uşak : Uşak otu
u. 9a/9, 11b/9
u.+1 9a/10
[=3]

uşak : Çocuk
u.+lar 13a/16
[=1]

uyuz : Kaşıntılı deri hastalığı
u.+1 14b/7
[=1]

uşne : Tedavide kullanılan ağaç yosunu
u. 10b/14, 13b/15
[=2]

üç : Üç, sayı
ü. 2b/1, 2b/14, 3a/1, 3a/6, 3b/8,
3b/9, 4a/8, 5b/9, 6b/9, 7a/1, 7a/11, 8a/8,
10a/1, 10a/6, 13b/3, 14a/16
[=16]

üç yüz : Üç yüz, sayı
ü. 10a/12
[=1]

üçer : Üçer, her defasında üç tane
ü. 3b/8, 7a/10, 8a/5, 8a/6, 14a/6
[=5]

üstübec : Kurşun karbonat

ü. 12a/14, 12b/5, 12b/11, 13a/4,
13a/8, 13b/1, 15a/2

ü.+i 12b/7

[=8]

üzer : Üst

ü.+ine 1b/4, 1b/7, 1b/9, 8b/11,
9b/8, 11a/12, 11a/13, 11a/16, 12a/3,
12a/17, 13b/6

[=11]

üzerlik : Sedef otugillerden, beyaz
çiçekli bir bitki (*Peganum*)

ü. 2a/5, 4b/8

[=2]

üzüm : Üzüm

ü. 8b/3, 9b/16

[=2]

vācibü'l-vücūd : Varlığı başkasına
muhtaç bulunmayan Allah

v. 1b/3

[=1]

vāfir : Çok, bol

v. 9b/4, 10a/12, 13b/7

[=3]

vakit : Vakit, zaman

v. 4a/2, 7a/1, 7a/16

v.+de 7b/16

v.+inde 3b/9, 5a/15, 9b/1, 13b/8

v.+ine 10a/1

[=9]

var : Var, mevcut

v. 2b/7

[=1]

varak : Yaprak

v. 3a/11

v.+ı 3b/16, 9a/15, 9a/15, 9b/14,
9b/14, 9b/14, 10a/10, 10a/11, 10a/16,
11b/2, 13b/6

[=12]

varaku'l-hayāl: Kenevir yaprağı

v. 2b/12, 2b/17, 3a/6

[=3]

vaşak : Çadıruşağı otu ve bundan elde
edilen zamk

v. 13a/12, 13a/12

[=2]

ve : Ve

v. 1b/3, 1b/4, 1b/6, 1b/8, 2a/2,
2a/8, 2a/8, 2a/9, 2a/9, 2a/10, 2a/10,
2a/11, 2a/12, 2a/12, 2a/13, 2b/2, 2b/3,
2b/3, 2b/3, 2b/4, 2b/4, 2b/4, 2b/4, 2b/5, 2b/6,
2b/7, 2b/8, 3a/2, 3a/7, 3a/10, 4a/5, 4a/6,
4a/6, 4a/7, 4b/3, 4b/7, 4b/10, 4b/12, 5a/8,
5a/9, 5a/10, 5a/17, 5b/2, 5b/7, 6a/1, 6a/5,
6a/17, 6a/17, 6b/10, 7a/1, 7a/3, 7a/10,
7a/13, 7a/13, 7b/6, 7b/15, 7b/17, 8a/4,
8a/13, 8a/13, 8b/1, 8b/6, 9a/7, 9a/10,
9a/13, 9b/6, 9b/17, 10a/7, 10a/13,
10a/14, 10a/14, 10b/7, 10b/7, 10b/9,
10b/15, 11a/12, 11a/17, 11b/9, 11b/10,
11b/11, 12a/3, 12a/5, 12a/16, 12b/15,
13a/1, 13a/2, 13a/5, 13a/6, 13a/11,
13a/14, 13b/13, 13b/17, 14a/9, 14a/9,
14a/10, 14a/10, 14a/10, 14a/10, 14a/11,
14b/3, 14b/3, 14b/7, 14b/7, 14b/8, 14b/9,

14b/11, 14b/12, 14b/12, 14b/13, 14b/14,
15b/4

[=110]

veled : Evlat, çocuk

v.+i 1b/6

[=1]

verd : Gül

v.+i 2b/12

[=1]

vesselām : “Artık bitti, son söz bu”
anlamına gelen bir söz

v. 15a/11

[=1]

vezn : Ölçme, tartma

v. 11a/6

[=1]

vezn : Ölçme, tartma

v. 7a/16

[=1]

vir- : Vermek

v.-eler 5b/9, 6a/10, 8a/11

v.-ir 3b/3, 3b/4, 6a/1, 14b/14

v.-üp 10a/13

[=8]

ya : Ya, veya

y. 7b/14, 11a/8

[=2]

yā “Ey” anlamına gelen seslenme
sözü

y. 14b/2

[=1]

yağ : Yağ

y.+a 15a/4

y.+ı 4b/9, 4b/10, 9b/14, 11b/8,

11b/8, 11b/12, 11b/12, 11b/16, 12a/2,

12a/2, 12a/7, 12a/14, 12b/3, 12b/5,

12b/6, 12b/12, 12b/13, 13a/1, 13a/2,

13a/4, 13a/5, 13a/8, 13a/9, 13a/14,

13b/2, 15a/3

y.+ın 10b/10

y.+ları 12a/4

[=29]

yāhūd : Veya

y. 7b/13, 7b/13, 8b/6, 8b/11

[=4]

yağ- : Yakmak

y.-up 11a/7

[=1]

yākhūt : Yakut taşı

y. 5b/11

[=1]

yākhūtī : Yakut ile ilgili

y. 2b/15

[=1]

yan : Yan, taraf

y. 4a/6, 14a/10

[=2]

yan- : Yanmak

y.-miş 10b/13

[=1]

ya'nī : “Demek oluyor ki” anlamında
kullanılır

y. 8a/2

[=1]

yanuḫ : Yanık, yanmış olan

y.+una 12b/15

[=1]

yap- : Yapmak

y.-alar 8a/11

[=1]

yapışdur- : Yapıştırmak

y.-a 11a/9

[=1]

yara : Yara

y.+da 12a/9

y.+lar 11b/10, 12b/9

y.+lara 11b/4, 12a/10, 13a/6,
13a/7

y.+ları 11b/1

y.+larıñ 12a/13

y.+larına 12b/10

y.+ya 12b/4

y.+yı 12a/6

[=12]

yāre : Yara

y. 6b/11, 7a/2

[=2]

yarı : Yarım

y. 10a/17

[=1]

yaruḫ : Yarık, yarılmış

y.+ına 12b/16, 12b/16

[=2]

yaş : 1. Göz yaşı

2. Islak

y. 6b/8

y.+ını 11a/3

[=2]

yaşar- : Islanmak, nemlenmek

y.-masına 14a/3

[=1]

yat- : Yatmak

y.-acaḫ 4a/2, 7b/16, 8b/16

y.-dıḫda 6b/9

y.-duḫı 6b/17, 7a/16, 8a/6

y.-duḫda 6a/9, 7b/4

[=9]

ye- : Yemek

y.-düḫı 7a/13

[=1]

yedir- : Yedirmek

y.-üp 8b/11

[=1]

yekmerdi: Bir çeşit kap

y. 10a/14

[=1]

yel : 1. Bağırsaklardaki gaz

y.+leri 2a/10

y.+lerin 2a/12

[=2]

yemenī : Yemen'e ait, Yemen ile ilgili

y. 12a/7, 12a/8

[=2]

yemiş : Meyve

y.+i 2a/16

[=1]

yer : Yer

y.+de 11b/9

y.+den 6b/9, 9b/9, 11b/16, 13a/5,
13b/11
y.+e 5a/6, 11b/13
y.+lerine 8a/13
[=9]
yeşil : Yeşil
y. 13a/11
[=1]
yıka- : Yıkamak
y.-yup 6b/13, 11a/8
[=2]
yılan : Yılan, sürünge bir hayvan
y. 5b/12
[=1]
yi- : Yemek
y.-mesinde 5b/3
y.-meyeler 5a/9
y.-ye 2b/6
y.-yeler 2b/8, 4a/11, 4b/3, 4b/7,
5a/17, 7a/17, 7b/17, 10b/9
[=11]
yigirmi : Yirmi, sayı
y. 10b/1, 14a/2
[=2]
yigirmi beş : Yirmi beş, sayı
y. 5b/7
[=1]
yoğır- : Yoğurmak
y.-up 7a/7, 7b/3, 8b/10
[=3]
yoğur- : Yoğurmak
y.-up 6b/7, 7a/15, 9a/6

[=3]
yok : Yok, bulunmayan
y.+dur 5b/3, 12a/6
[=2]
yol : İçinden sıvı akan kanal
y.+unda 2b/3
[=1]
yu- : Yıkamak
y.-yalar 13b/2
y.-yup 12b/1
[=2]
yumurda : Yumurta
y. 12b/8
[=1]
yumurta : Yumurta
y. 9a/13, 13b/12
y.+nın 8a/16, 12b/6, 12b/14
[=5]
yumuşak : Yumuşak
y. 12a/4, 12b/8, 13a/14
[=3]
yumuşat- : Yumuşatmak
y.-up 13a/1
[=1]
yunanî : Yunanlara ait, Yunanca
y.+dir 10b/12
[=1]
yüregi sür- : Bağırsakları bozulmak,
ishal olmak
y.-en 8b/6
[=1]
yürek : Kalp, iç

y. 14b/9
y.+de 10b/3
y.+i 8a/4
[=3]
yüz : Yüz, sayı
y.+de 2a/10, 9a/8, 9a/12
y.+e 9a/14
y.+ün 9a/13
[=5]
yüz elli : Yüz elli, sayı
y. 4b/2
[=1]
yüz kırk : Yüz kırk, sayı
y. 3a/16
[=1]
zağfirān : Safran (*Crocus sativus*)
z. 2a/15, 2b/12, 2b/16, 3a/5,
4a/13, 4b/15, 5a/12, 6a/14, 8a/14, 9a/4,
13b/10, 14a/14, 15b/3
z.+ı 5a/15, 6a/17
[=15]
zağfirānī : Safran (*Crocus sativus*)
z. 7b/1
[=1]
zaḥmet : Sıkıntı, güçlük
z. 2b/3, 2b/7
z.+inde 14a/9
z.+ine 5a/2
z.+ini 4b/13, 6b/14, 7a/3
z.+lerine 14a/10
[=8]
za'if : Güçsüz, kuvvetsiz

z. 8a/11
[=1]
zamān : Zaman, vakit
z. 8a/6
z.+da 3b/1, 8b/16
[=3]
zamḳ : Ağaçlardan elde edilen reçine
z.+ı 6a/4, 6a/5, 6a/14, 6a/17,
8a/15, 8b/3, 9a/1
[=7]
zanbaḳ : Zambakgillerden, güzel ve iri
çiçekli bir bitki (*lilium candidum*)
z. 6b/4, 6b/15, 7a/4, 11a/10
z.+ı 6b/5, 6b/7, 6b/15
[=7]
zarūr : Göz hastalıklarında kullanılan bir
grup ilacın genel adı
z. 11a/10
[=1]
zebedü'l-baḥr : Deniz köpüğü
z. 10b/13
[=1]
zencebil : Zencefil (*Zingiber officinale*)
z. 15b/2
[=1]
zencebīl : Zencefil (*Zingiber officinale*)
z. 4a/8
[=1]
zencefil : Zencefil (*Zingiber officinale*)
z. 2a/3, 2a/16, 3b/5, 4a/13, 4b/14,
5a/11, 7a/14, 7b/7, 9a/3, 11a/1, 13b/15
[=11]

zerāvend : Lohusa otu, kabakulak otu
(*aristolochia*)

z.+i 8b/8

[=1]

zerdeçüb : Zerdeçal

z. 12a/1

[=1]

zernebāt : Yabani zencefil (*zingiber officinale*)

z. 9a/4

[=1]

zernebāt : Yabani zencefil (*zingiber officinale*)

z. 13b/14

[=1]

zeyt : Zeytin

z. 10b/10, 11b/8, 11b/16, 12a/2,
12a/7, 13a/1, 13a/2, 13a/4, 13a/5, 13a/14

[=10]

zıd : Zıt, ters

z. 4a/4

[=1]

zift : Zift

z. 11b/8, 11b/11

[=2]

zıkr : Sözüünü etme, anma

z. 2a/6, 2b/13, 3a/14, 3b/7, 4a/14,
4b/5, 4b/9, 4b/16, 5b/7, 5b/13, 6a/15,

7a/2, 7a/14, 7b/2, 8a/15, 8b/4, 8b/8,
9a/12, 9a/16, 10a/1, 10a/5, 10a/11,
11a/2, 11a/6, 11b/3, 11b/9, 11b/13,
11b/16, 12a/4, 12b/12, 13b/1, 13b/4,
13b/16, 14a/4, 14a/15, 15a/3

[=36]

zıreklik : Zekilik, zihin açıklığı

z.+in 14b/13

[=1]

ziyāde : Çok, fazla

z. 3b/2, 5b/9, 6a/11, 11a/3,
11b/10, 13a/15, 14b/5, 14b/10, 14b/11

z.+ler 1b/10, 2b/5

[=11]

ziyān : Zarar

z. 14b/6

[=1]

zūfā : Çördük otu (*hyssopus*)

z. 6a/14

[=1]

zükām : Nezle

z.+a 8a/13

[=1]

zümürüd: Zümrüt taşı

z. 5b/11

[=1]

SONUÇ

1. Risāle-i ‘İlm-i Tabīb, kebbe kaydına göre Borekçizade Mustafa tarafından yazılmıştır. Eser detaylı incelendiğinde Cerrah Kasım Paşa ile bağlantılı diğer eserlerden faydalanılarak istinsah edildiği ve telif bir eser olmadığı anlaşılmıştır.
2. Müstensih, diğer yazmalardan faydalanarak eseri istinsah ederken kelimeleri anlamsız ve okunamaz duruma getiren birçok yazım yanlışı yapmıştır. Buradan hareketle müstensih'in iyi bir eğitime sahip olmadığını söyleyebiliriz.
3. Cerrah Kasım Paşa ve oğlunun yaşadığı tarihler göz önünde bulundurulduğunda eserin 17. yüzyılın sonlarına doğru istinsah edildiği anlaşılmaktadır.
4. Çalışmasını yaptığımız eser ilaç formüllerini barındırmaktadır. Vücut ağrıları, sarılık, öksürük, balgam, gut hastalığı, kabızlık vb. hastalık ve sıkıntılara çözüm bulma amacıyla yazılmıştır.
5. Eser, dönemin hakim fonetik eğilimlerine uygun olarak ötümlüleşme, sızıcılaşma ve yuvarlaklaşma bakımından zenginlik göstermekle birlikte Ortak Türkçeyi oluşturması bakımından önemli bir ses olan d>y sızıcılaşması hususunda dönem eserlerinden bir farklılığının olmadığı görülmüştür.
6. Eserde yapım eki, çatı eki, olumluluk/olumsuzluk eki, fiilimsiler, ek fiiller, isim tamlaması kuran ekler, hal eki, çekim ekleri tespit edilip örneklenmiş, fakat soru ekine rastlanmamıştır.
7. İlaç hazırlama safhalarının sıralı diziye tabi olması nedeniyle zarf fiil fonksiyonlarında, sıralama fonksiyonu başat konuma gelmiştir.
8. Eserde istek fonksiyonlu sıfat fiil kullanımı öne çıkmaktadır. Eser bir tıp metni olduğu için tavsiye edici ve emredici bir üslupla yazılmış olması bu fonksiyonu öne çıkarmaktadır.
9. Eserde geniş zaman çekiminin yoğun şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni tedavi yöntemlerinin, denenmiş ilaçların genelgeçer oluşudur.
10. Eserde bazı kelimelerin farklı yazımları tespit edilmiş ve bunlar ayrı birer madde başı olarak dizine alınmıştır.
11. Eserde 843 adet madde başı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksoyak, İ. H. (2020). *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü: <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hulusi-cerrah-kasim-pasazade-zahid> adresinden alındı Erişim Tarihi: 31.07.2023
- Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Doğan, Ş. (2009). *Terceme-i Akrabâdîn Sabuncuoğlu Şerefeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüşatam, G. (2019). Risâle-i Mu'âlece'ye Göre XVI. Yüzyıl Türkçesinde Tıbbi Bitli Adları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 9(39), s. 23-40.
- Gümüşatam, G. (2022). Risâle-i Mu'âlece'ye Göre On Altıncı Yüzyıl Osmanlı Tıbbında Bitkisel Tedavi Şekilleri ve Terminoloji. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 23(2), s. 261-290.
- Küçüker, P. (2010). *Mücerreb-nâme*. Ankara: Kültür Ajans Yayınevi.
- Önler, Z. (1981). *Müntahab-ı Şifâ*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Özer, O. (2016). Mücerrebat-ı Cerrah Kasım Paşa. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), s. 143-188.
- Sıbıç, B. (2022). *18. yüzyıla ait bir tıp metni: Fazlızâde Mehmed Çelebi'nin Müfredât-ı Tıbbiyyesi (Giriş-metin-dizin-ıtkıbasım)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmani* (Cilt 3). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tokat, F. (2014). Tıp Yazmalarında Yer Alan Madencilik ve Mineral Terimleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları*(36), s. 321-368.
- Tuna, O. N. (1986). Türk Dilbilgisi (Fonetik ve Morfoloji). Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Ders Notları:3.
- Turan, Z. (1992). *Hacı Paşa (Celaleddin Hızır) Teshil - Dil Özellikleri, Metin, Söz Dizini*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, Z. (2015). Türk Dilinin Ses Bilgisi Dersi Notları.
- Turan, Z. (2018). Türk Dilinin Eklerini Sınıflandırmanın Esasları. *Türkbilig*(35), s. 97-110.
- Uçar, İ. (2009). *Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, Y. (2020). *Türkçe Bitki Adlarının Anlam Bilimi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

<http://lugatim.com/>

<https://www.osmanlicasozlukler.com/>

<https://www.lexiqamus.com/tr>

<https://sozluk.gov.tr/>

Yazma Eserler

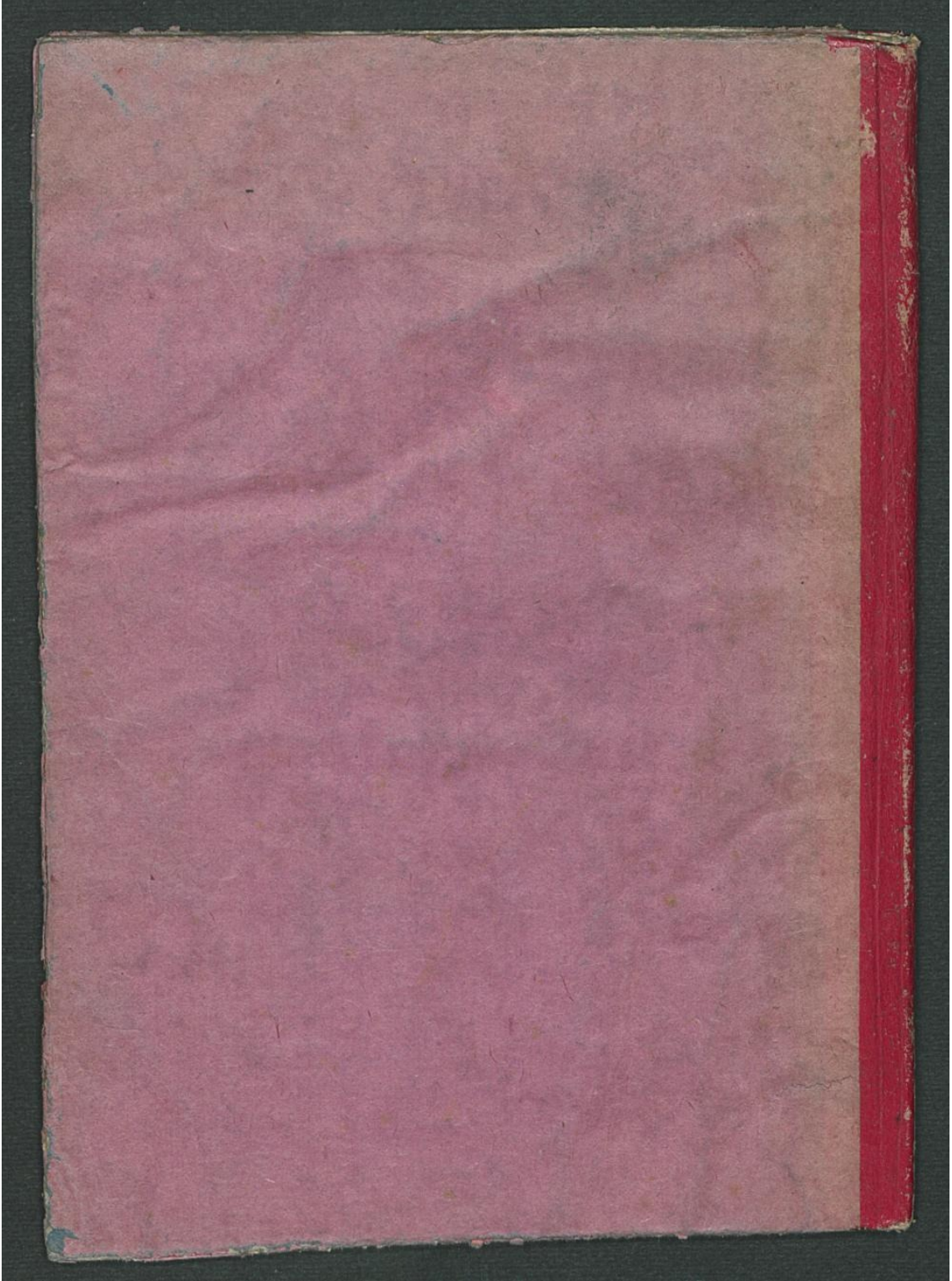
Risāle-i ‘İlm-i Tabīb : <http://resolver.staatsbibliothek-berlin.de/SBB0000642800000000>

Risāle-i Mu‘ālece: <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/manuscripts/catalog/details/329684?SearchType=1>

Risāle-i Tarif-i Me‘ācīn: <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/manuscripts/catalog/details/334891?SearchType=1>

Mücerrebāt: <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/manuscripts/catalog/details/329739?SearchType=1>

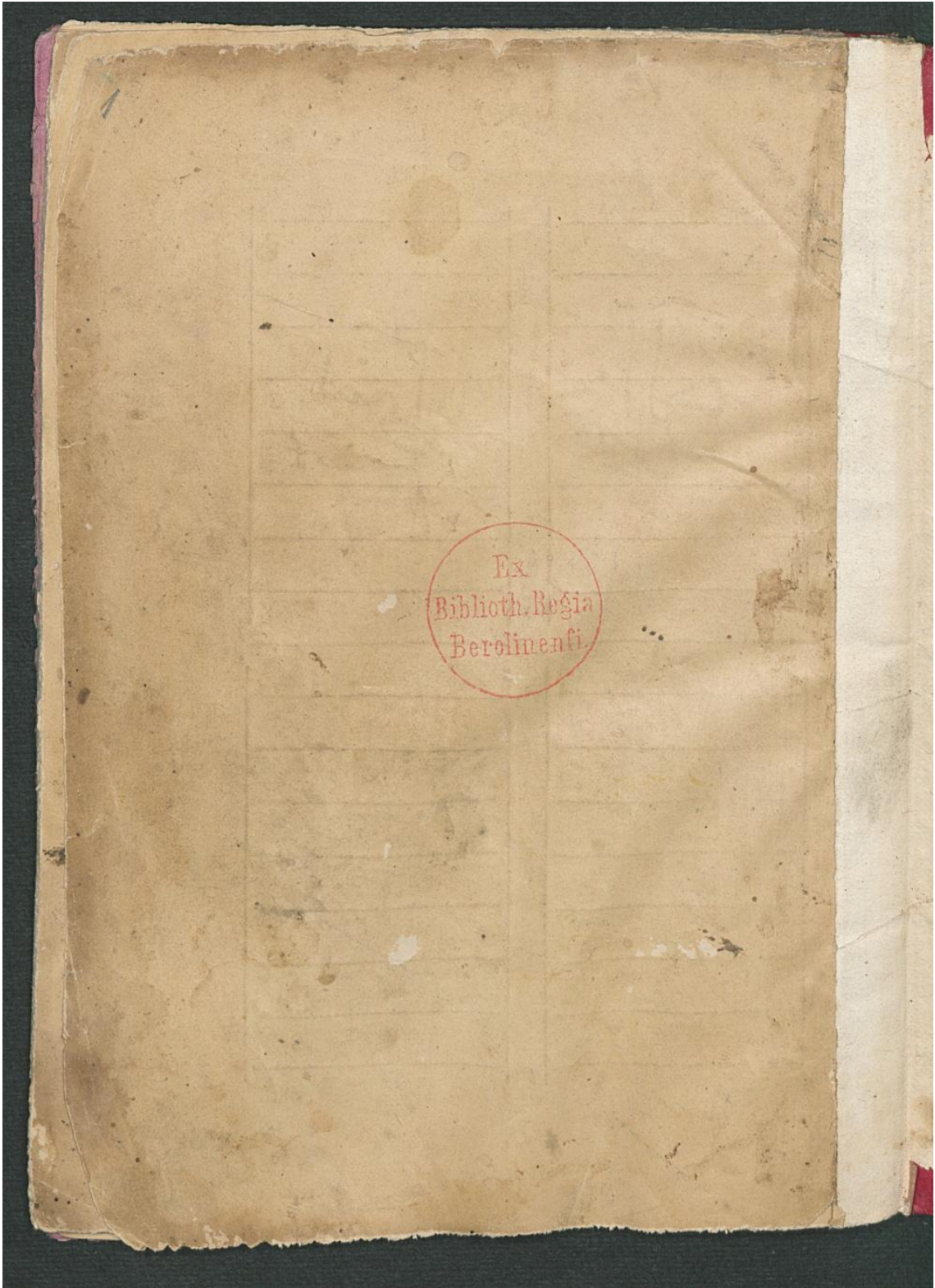
TIPKIBASIM

Ms. Ldbg. 916

916

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَذَا رِسَالَةٌ عَلَيْهِ عِلْمٌ طَيِّبٌ

حَمْدَنَا وَ مُحَمَّدٌ وَ دُونَنَا
أَوْ زَيْنَةَ أَوْلَسُونَكِي
كَرِيمِي نَاسِرِ الْجَمُونِ رَحْمَتِ
أَصْلَاتِ وَ تَسْلِيمَاتِ
أَوْلَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ
كَافِرِ أَنَامِهِ رَحْمَتِ أَوْلِيغِينِ
أَلِ أَصْحَابِي أَوْ زَيْنَةَ أَوْلَسُونَكِي
جَمْعِ أَوْلَانِ قَوَائِدِكِرَارِ
أَوَّلِ وَاجِبِ الْوَجُودِ
قُرْآنِ عَظِيمِي وَ فُرْقَانِ
شِفَا قَلْبِي صَلَوَةٌ مُتَوَّ
سْتَوَالِيَاتِ وَ لَيْدِي أَدَمِ
أَوْ زَيْنَةَ أَوْلَسُونَكِي
أَرْسَالِ أَوْلُنْدِي وَ دَخِي
أَمَّا بَعْدُ بِكُلِّ بَوْرٍ سَالِدِ
أَجْرَبِهِ أَوْلُونِ نَفْعِي زِيَادَةِ

بِسْمِ

لريله مشاهده اشيا الرير
 و مغفور سلطان بايزيد
 قرنفيل زنجفيل دارچين
 جوزبوا كيون انسون
 كوتلك طوزنايم اوزريك
 بود كرا اولنان اجر الرير
 كجروب بعده درج اجرا
 و يو اجر الرير قار شيد ريب
 ايكي شرد رهم استعمال ايدر
 اغر لسين دفع ايدر ويلاي
 صار يلعي دفع ايدر اغر نه
 يلكرين دفع ايدر وديش زبلر
 ايدر دخي صقل الح اغر در
 باب معجون اق شرب عرب
 زعفران مصطك بيا تخم
 و قير عشي طروب تخم
 حو كيمان دارچين قنفيل

باب معجون مرحوم
 ولي خان مقويدر
 حب السودا جوز هندی
 تخم بياض مصطك
 رزينا تخم اما بعد ناكل
 تخم در كوب اجنه الكرن
 مقداري بال قومه كتر ريب
 معجون ايدر صباح و اخشام
 كوزديل و باش وديش
 تخليل ايدر و يوزده اولان
 اولان قوقوي كيدر و قولج
 يك ايدر و بو عمر قوردين هلاك
 صار رغه عايت نافيدر
 معجوندر كمانه طوبالوق
 هاوج تخم كراوز تخم
 كشييش قنفيل زنجفيل
 افنون بلوط ابي و قار ليش

اونی مذکور اجزای دوقوب
 کتوب و شیر و ب معون
 و سجویه و ططار قوردونه
 اولان و فان کله و صاری
 و چوق چون اوشانه حقله
 سینه و بدن صغوقه سجویه
 اولان بلغمی و اکسوری دفعه
 جمله نافع در صبح و
 جریذ بعونه تعالی باب
حولجان قاقوت اوقصد
سرخ هندی نسیاسه کباب
طبخ هندی ورد اخم باره
 ذکر اولتان اجزای بر خوشجه
 اوج اجزای قابل قوامه کتوب
 اگر اولتک افضا ایدر سیکیش
 ترکیب بیان ایدر مجربین
سنبل هندی و درو الختال

اوج اجزای قابل قوامه
 ایدر بل غریسینه و بل صغوقه
 و اوشان یوننده زحمت
 و صوکلنه و طاش اولان
 ارنکدن فلان ز یاد لر یاه
 دخی آسدن صوقدن حاصل
 فارنده نه زحمت و رایشه
 اخشام ایکیش در هم پیکر
 حقه الاحبابین **قرنیل**
سنبل هندی دارجین
جوزبوا عود هندی
زنعفان مسک و درو الختال
 دوقوب اگدن کتوب بقده
 بو اجزای قاقوت معون ایدر
 در هم ایدر فصل مفرح یا قوتی
جوزبوا زنعفان دارجین
 مذکور اجزای بر خوش

ک

دكوب الكدن كجروب بعده
 وبر جكر دك مسك قوئوب
 معجون ايدكر استعمال اولند قده
 مفرح نافع در فضل بعض مفرح
فلفل سود بزمج زعفران
وزق انجاء بو اجر لري بر خوش
 بالي قوامه كورب و بو اجر لري
 قدر اولند قده قارشيد يروب
 قوئوب قرق كون اربعه ايجنده
 مقداري اكل ايدكر غايت مفرح
 تركين بيان ايدر غايت معجون
مسك منقار دارچين
خام ايبكي مسك المناصوني
 اما بعد بود كرا اولنان صوكري
 خام ايبكي قوئوب ايبك ايله
 بعده ايبكي حكيم صقوب
 درهم شكر ليه بو صوي

اوج اجر قدر بالي قوامه كورب
 بعده اجر لري قارشيد يروب
 ايكيش درهم استعمال ايدكر
 حات برش سبب اتر كستدير
عاققه ها سنبل هندی
 الكدن كجروب اوج اجر مقداري
 حاضر قلوب تمام بال ال طبايع
 معجون ايدكر بعده بر حهيه
 دوره بعده جقاروب فيدق
 ومقويدر فضل قرض معجون
انجوا التون ورق بجز
عود اعجازي اجوز قمر مرز
لسان نور صيوني جحك صوني
 ابيدا قرض ايله قينادن بعده
 بر مقدار دخي قينادوب
 صوين الاكر بعده يوز قوت
 قينادوب قوامه كور

بعده بو اجر الزی محکم دوکوب
 معجون ایدر سویدی دفع ایدر
 ویرر قلبه اولان خوف دفع
 قوت ویرر جماعی آر تور رجبه
قرنیل قفه حویمان
دار فلفل حصه الثعلب
 ذکر اولنان اجر الزی محکم
 اوج اجر قدر بابی قوامه کون
 اخشام و قینده اوج ایدر
 تقالی فصل بعدہ اصلاح
 غایت نافعدر **دار چین**
جور اوچی عسل بو اجر الزی
 صباخ اخشام ایکی درهم
 نافعدر یا ذن الله تقالی
 ایدر غریب معوندر **سنانک**
ورقی فرسوه **ایمون**
مخورد خاص مذکور اجر الزی

قوامه کلمک زمانده قشیدر
 عقلی زیاده ایدر دخی بدنه قوت
 ایدر فصل معجون مقوی معده
کونک آبی طوبلاق
جوزبوا رجیل بیسیر
کبابه بیسیر اندوزکوی
 دوکوب انجه الکن اجر الزی
 معجون ایدر اوج درهم
 استعمال ایدر نافعدر یا ذن الله
 لیجون معجون بیان ایدر
جوزبوا فلفل دار فلفل
 قشیدر و ب معجون ایدر
 مقداری استعمال ایدر
 فصل معجون سنانکی بیان
بسفایح لسان تور
بیاض تور بوداغی نوش اوکر
 دوکوب انجه الکن اجر الزی

ایک کبذ مقدار ی بالی قومہ
 اجر کری قشید یروب مجون
 صباح اخسام دوزت درم
 آج قالوب پرہیم ضد اولان
 فصل مجون سورنجان کرکین
 مفاصلده ویان باشنده
 وجمله بلغم وخرکریه غایت
اسارون زنجبیل کیون
 قینا دوزب تمام قومہ کادکده
 بالی ایله قارشید یروب مجون
 قارینه بشر درهم بیکر نافعه
 ایچون مجوندر **مصطکی**
زنجبیل و فلفل کبابه
مسک جگردک غسیل
 الگدن کروب بعدہ بالی قومہ
 صباح جوز مقدار ی ایدکر
 ایچون مجون بیان ایدر نافعه

کوزروب بعدہ اندوزب
 ایدکر تیا جق وقت ایک درهم
 استعمال ایدکر ایله کرکین
 شیر ی اکل ایله نافع مجوندر
 بیان ایدر نفیسه وجمیع
 اولان اغریزه وارق اغریسه
 نافعدر **سورنجان سنابلک**
 اوج اجر مقدار ی بالی
 صکره بولجر کری محکم دوزب
 ایدکر صباح قالفقدہ آج
 بایذین الله تعالی فصل بو اویس
کونک جوز هندی کسی
جوزبوا آمون زعفران
 بودکر اولنان اجر کری دوزب
 کوزروب مجون ایدر اخسام
 نافعدر فصل دیگر بو اویس
صونی تم براصه

دَوَّه دیکنی نخی اکبر طوبلاق

دو کوب نوزالی ذرهم غسل
ایدگر صباح و آخسام فندق
بوا حیر چون معجون بیان ایدر

دَوَّه دیکنی نخی سکرلی بیری نخی

دو کوب اکدن کجروب کوخ
ایدگر صباح و آخسام فندق
معجون بیان ایدر **اوزرک نخی**

باد میاغی بود ذکر اولنان

بعده باد میاغیله قارشیدروب
ایکی مقدار نجی بالایله قینادوب
قرشیدروب معجون ایدگر
استعمال ایدگر نافع مجربدر

سار نور بود حویلیان درجین

بسیاسه کبکیر قاقولنه

السنون بود ذکر اولنان جزا لری
کجروب بعده لجزا لری ایکی

بوجمله لجزا باشقه باشقه

ایله قارشیدروب معجون

قدری بیدر نافع در فصل دیگر

نافع در جورک اوطی بر کسری نخی

ذکر اولنان لجزا لری بر خوشبجه

بالی ایله قرشیدروب معجون

قدری بیدر نافع در فصل او کسورک

فریون آفون عافقارها

لجزا لری دو کوب اکدن کجروب

بر مقدار دوره و بو لجزا لری

قوامه کوزد کد نصره بو لجزا لری

صباح و آخسام مرچک قد

فصل قرنک زخمینک **جوجینه**

قنفیل زنجیل جوز هندی

طوبلاق ضعیف زعفران

بر خوش دو کوب اکدن

مقدار نجی بالی قوامه کوزروب

دخی آجر الی قارشیدیر
ایکی درهم مقداری استعمال
کبری دو کوندره دخی باطنده
فضیل طوز لو بلغم ایچون معجون
مضطکی سینامکی شکر مکر
باشقه دو کوب آنجه الکن
قارشیدیروب دخی بالی قومه
جمله آجر الی قارشیدیروب
اون درهم استعمال ایدلر
نافع در بل غریبی و صوفایی
فرقه قاقوه صالحه دخی
فلفل ابیض زعفران دار فلفل
حب عاصی آسارون
بو آجر الی بر خوش دو کوب
بال فینا دو ب قومه کجاک
امیلادوب بری ایله اولخلده
معجون ایدلر صباح و آخشام

معجون ایدلر صباح و آخشام
ایدلر قرنک زحمنه قاشی
بدر لیبسی اولان کسیه نافعه
بیان ایدر **ایدن گمش قوشون**
عسل مذکور آجر الی باشقه
کیروب بریر جمع ایدوب
کیروب اشغه اندر دکد نضکه
معجون ایلیه صباح و آخشام
اما جوقاق کبشی و طوز لومیلر
ایچون معجون **سبل هندی**
حویجان زنجبیل او قشیل
اکر سفود عود نلسان
قصب السرا مضطکی شکر
الکن جگر ایکی مقدار ایدلر
وقته زعفران بر قاب لیمده
بال ایچینه قویوب بعد آجر الی
ایکیش درهم بیلر نافع جگر ایدر

فَصِيلَ مَجُونٍ مَسْهَلٍ بَيَانِدَةٍ
وَبَلْعِي سُوْرٍ كَوْنِ اشْوَرِي هَر
اَمْرَانِه دَوَه اَدْرِكِ مَسْنِدِه كَرِهَت
تَعَالَى جَوْنِي خَمُّ حُبِّ اَلْبَلَدِ
مَضْبَكِي بِشَكْرِ كَرَمِ عَسَلِ
تَجَنِّي كَلَابِ اَيْلِه قَيْنَا دَلِ
وَتَكْرِي بَشِ دَرِهَمِ شَكْرِ
اَوْتَرِ بَرِخُو شَجَه دُو كُوْب
اَيْلِي اَبَرِ بَرِ شَرِي اَوْجِ دَرِهَمِي
نَا فَعْدِرِ فَصِيلِ قَرْضِ اَكْتَرِ كَبِي
بَا قُوْتِ دَرِي اَبُو لَاجُونِ
اَلتَّوْنِ دَسْتِه مَحَبَانِ يَلَا لَوْحِي
كَرَمِ بَالِ بُو ذِكْرِ اَوْلِيَانِ
دُو كُوْبِ اَبْجَه اَلْكَدَنِ كَرُوْبِ
قَيْنَا دُوْبِ اَرِي دَلِ بَعْدِه كَرَمِي
قَارَشِدِي رُوْبِ سَا اَلْجَارِي
اِي دُوْبِ بَشِ دَرِهَمِ مَقْدَارِي

بُو شُوْلِ مَجُونِ دَرِكِ صَفْرَا كِي
كُوْنِ دُوْنِ اَسْمَانِه قَابِدِه اِيْدَرِ
يُوْفِدِرِ غَايَتِ نَا فَعْدِرِ بَعُوْنِه
صُوْلِي شَرِ اَدَمِ اِي جِي مَجْمُوْدِنِه
اَكْتَرِ اَشْوَرِ رَا زِيَا نِه
ضَكْرِه سَكْسَانِ دَرِهَمِ بَا كِ
قَوَامِه كَتُوْرُوْبِ ذِكْرِ اَوْلِيَانِ
بَعْدِه قَارَشِدِي رُوْبِ مَجْمُوْنِ
قُوْنِكِي كَشِي لِه زِيَا دِه وِي رَكْرِ
بِيَا نَا اِيْدَرِ بَانِ زَهْرِ كَرْدَانِ
كَرَمِي مَسِكِ عَوْدِ اَلْمَا جِي
تَرِي اَوْ قَارُوْقِ قَرْضِ عَسَلِ
اَجْرَالِي بَا سَقَه بَا سَقَه خَمَكِ
سُوْرِي اِيْلِي رِ بَعْدِه بَالِ عَجَبِي
اَيْلِه جَوَاهِرِ اَجْرَالِي دِي جِي
بَرِخُو شَجَه سَخِي اِيْدُوْبِ خَمِي كِي
مَدُوْرَه قَرْضِ اِيْلِي رُوْنِكِ خَا صِدِ

اولدرك

اولدركه قلبه فوت و پير مطعون
 صوبي آيه اريدوب ايجره كس
 نافعدر فصل و كسوراك
بلكي كتره صمق عربي
نشاسته آفنون ميان باكي
 ايجنه قوئوب بركون بر كجه
 دخی كوروب قشنديروب
 خاصسي اولدركه باشدن
 كجه دوشكه مدوقده حب
 دورت ويره لركو جلكره تخمن
 ايدر دخی زياده كو جلكره بادم
 ازوب ايجره كس غایت نافعدر
 جی بیان اولنور بنفسه كوکی
عسلیند زعفران زوقا كره
نشاسته خنخاش مضافی
 كجركي بر خوشجه دوكونب
 قینادوب صوبن الوب صمق عربي

و مسموم اولان بن قرض كل
 مقوی اچون دخی غایت
 جی بیان اولنور جگر ایدر مینا
بیار نبات شكري مضافی
 كتره و صمق عربي بونلري قوئوب
 اصلا دوب بعده سائر كجركي
 خود قدر جگر ایدر كس جاك
 نازله قوری او كسور كیندن
 اكل تدوره لركو بونك ادماره
 اولمرسه بردا لركي كفايت
 دانسی سوپ باه فاشوق ايجنه
 فصل كو كسده اولاز او كسور
اندوز كوکی ميان باكي
صمق عربي آفنون سنبه
كوناك بونكر اولنان
 الكدر كجروب بعده خنخاشی
 و كره رافنون زعفرانی بودند

أَجْرَ الرَّيِّ خَشَّاشٌ صُوْنِيْدَةٌ
أَجْرَ الرَّيِّ دَخِي قَارِ شِدِيْرِيْب
جَبَلْرَايِدَه لِرْ غَايْتِ نَا فَعْدِر
رَاوِيْدِ سَلْمَنْ زَبِيْقُ عَاوِيْقُهَا
أَبْتَدَا سَلْمَنْ أَيْلَه زَبِيْقِي يُوْكِرْك
أَجْرَ الرَّيِّ دَخِي حَمَكِ دُو كُوْب
صُوِيْلَه خَمِيْرِي يَغُوْرُوْب
بِرْ خُوْشَجَه حَلْ أَيْتِدْ وَكِدْ نَصْرَكَمْ
يِرْدَنْ بِيُوْحَكِ جَا يِدَه لِرْ
وَصَبَا ح قَالْفَدْقَدَه يَكِي حَب
أَلْرَاغْرِيْبَه أُوْرُوْب يَا رَه أَيْدِرْ
دُو كُوْب صَارِبِ سِرْجَكَه
سِيْحِيْ أَيْدُوْبِ صَفِيْجَه صَفِيْجَه
جُرْتِدِرْدَفَعِ أَيْدِرْ فَضِيْلَ قَرْنِكِ
زَبِيْقُ سَلْمَنْ بُوْعَدِيْ أُوْبِيْ
سَحِيْ أَيْلَه بَعْدَه لِيْمُوْنِ
بِرْ بَرِيْنَه قَارِ شِدِيْرُوْبِ مَرْحَمَكِ

أَصْلًا دُوْبِ بَعْدَه سَا رِيْر
خَمِيْرِيْ أَيْدُوْبِ حُوْدْرَنْ أُوْفَا قِ
فَضِيْلَ طُوْرُوْبِ لُوْبِكَمْ جَمِيْنِ بِيَا نِيْلِيْدِرْ
تُوْتِيَا مَرْحَمِيْ كُوْنَا كِ بُوْعَدِيْ أُوْبِيْ
أَيْلَه سَحِيْ أَيْدُوْبِ بَاقِي قَلَانِ
أَلْكَدَنْ جَمِيْرِيْبِ بَعْدَه لِيْمُوْنِ
سَلْمَنْ أَيْلَه زَبِيْقِي دَخِي قَارِ شِدِيْرِيْب
لِيْمُوْنِ صُوِيْلَه أَلْرَا شِ أَيْدُوْبِ
أَخْشَامِ يَانْدَقَدَه أُوْحِ حَب
أَسْتَعْمَالِ يِدَه لِرْ غَايْتِ نَا فَعْدِرْ
عِلَا جِيْ أُوْلَدِرْ كِرْ جَمِكِ شِيَا لِيْ
أَيْلَه قَارِ شِدِيْرُوْبِ بَرْمَقِدَانِ
أَعْرَبِيْنِ بِيَقِيُوْبِ مَضْنَه أَيْدِرْ
رَحْمَتِكِ جَمِيْنِ بِيَا نِيْلِيْدِرْ
أَبْتَدَا زَبِيْقِي سَلْمَنْ تُوْكِرْكَه
صُوِيْلَه أُوْبِيْ خَمِيْرِيْ أَيْدُوْبِ بُوْبِيْ
قَدْرْ جَبَلْرَايِدَه لِرْ أَخْشَامِ يِدُوْبِيْ

نفت

وَقْتِ اَوْجِ حَبِّ وَصَبَاحِ
 اَگر اَعْرَبِيَه اَوْ رُوْب يَارِه اَيِدَرِه
 نَا فَعْدَر فَضْل فَرْكِي رَحْمَتِك
 اَيِدَر **قَرَشُون** زَبَق اَبْتِدَا
 قِيَادَر لَر بَعْدَه بَر طَاس اَلْحِيَه
 بَعْدَه طَاس اَلْحِيَه صَو قِيُوب
 بَعْدَه اَللِي دَر هَم بَعْدَاي اَوْجِي
 اَيِدَر بَعْدَه قَوْرَشُونِي صَو دُن
 اَرُوْب اَوْل خَمَز اِيَه خَلَط
 صَبَاح وَ لَخْسَام اَوْ جَر اَنَه
 نَا فَعْدَر اَمَّا اَوْج كَوْنَه بَر حَمَامَه
 سَوْرِي خَان تَر كِيَمِيَن بِيَان اَيِدَر
 وَ بَلِغِي دَخِي اَسْمَال اَيِدَر وَايِدَو كِي
كِرْمَانِي زَجْفِيل صَبَر مَقْلَانِي
 اَلكُنْ جَر رُوْب كِهَا يَت مِقْدَارِي
 اَيِدَرُوْب يَتدُو عِي وَقْتِ اَكِي حَق
 يِيَلَر نَا فَعْدَر فَضْل حَبِّ يَارِج

اَيَكِي حَبِّ اَسْتِعْمَال اَيِدَر نَا فَعْدَر
 بِالَا دَه ذِكْر اَيِدَر وَاكِي اَشْكِيَه
 جِي وَ طَوْر لَو بَلِغِيَن جِي دَر بِيَان
 قَوْرَشُونِي بَر طَوْلَه وَ قِيُوب
 قِيُوب بَر مِقْدَار دَخِي قِيَادَر
 اَوْل صَو اِيَه اَلْحِيَه دَو كَلَر
 لِي مَوْن صَو اِيَه يُو غَرُوْب خَمِير
 چِي قَارُوْب تَبْتِي اَلْحِيَه حَمَك
 اَيِدَرُوْب لُحُوْد قَدَر خَبَلَر اَيِدَرُوْب
 اَكَل اَيِدَر بَل صَو قَلِغَه دَخِي
 كِي دَه لَر حَجَر بَدَر بَعُوْن اَللِه فَضْل
 مَصْل اَعْرَبِيَه نَفَر سِيَه
 رَحْت اَوْل **سَوْرِي خَان كِي مَوْن**
 بُو ذِكْر اَوْل نَان اَجْر اَلرِي دَو رُوْب
 صَو اِيَه يُو غَرُوْب لُحُوْد قَدَر حَمَلَر
 دَر هَم قَدَر اَوْل حَبِّ وَ دَر اَيِدَر
 تَر كِيَمِيَن بِيَان اَيِدَر **مَصْطَبَكِي**

زغفرانی سنبل هندی

حَب بَلِسَان بُونَمَسَه قَوْزِي
اُولْتَان اجزالي دوكوب الكد
مقداري جبرايده لر خشام
اكل ايده لر بودخي متصل اغريه
فصل جب آقوي تر كسين
ايدر قولنجي آجار طعابي هضم

دارچين قزقل مضطكي

خمونه بنات شكري بولجالي
بعده كنه بز مقدار دوكوب
بر كجه طروب اون صويسه
مخونه قدر جبرايده لر خاصي
يا خود قولنجي يا خون و تاتار
سخنوي اولسه يابل اغريسي
كسنلره بشردن جي اروب
ادميره خشام يتاجوق
ايده لرواگر معدسي بجايسه

اسارون سكيه درجين

كل هويك صين خمونه بوزكر
كجروب صويسه يوعرب مخونه
ياتر فده ايكي درهم مقداري
نافع در دخي بلغي اسهال ايدر
بيان ايدر صفره و بلغي اسهال

ايدر اسهال كمور زنجفيل

فلفل دار فلفل قاهره كره

برخوش دوكوب الكد كجروب
فجان ايجنده اصلا دوب برون
بولجالي قارشديروب
اولد زكري كيشيك قبضي اولسه
قوردي اولسه ديد مكري
اولسه بود خيلري مبتلا اولان
صويسه اجور لر وقضي اولان
وقينده اون دن سب استعمل
اون اوج دان زيكر غايت

نافع در

نافعدر فصل مسهل حب
صافز قارقون معنی قطرن
 اجر لری حکم دو کوب بعده
 ازوب و بولجر لری قارشیدرب
 صباح آج قارننه او جردانر
 يتدوعی زمان اجر دکن استعمال
 بیان ایدر **صاری حلیله قبعی**
 بولجر لری دو کوب انجه الکن
 تره صویبه اصلا دوب تکران
 مقدار ی حبلرا ایدوب اخشام
 دکن ویره لر ضعیف ترکیب
 جالوسدر مشهور استعمالد
 یک ایدر اک یر لر نینه وبل اعیننه
 تازلیه فایده ایدر فصل قبض
مصافی صق عری اکید
 اجر لری بر خوش دو کوب
 صاری ابله قارشیدرب

ترکیبین بیان ایدر **صبر**
کوبکی قراش معنی مذکور
 قراش معونی کل صویبه
 حبلرا ایدر لر یورکی اغریان کسه
 حب استعمال ایلنه اخشام
 ایدر فصل حب شاهه بر کین
قره حلیله صبر محمودیه
 کروب بعده اوج کون شاه
 قورودب خمیر ایدوب خود
 صباح قوی اولان کسکرو اوئر
 اولندره بتر لر بیالرنسخته
 دماغی سغیه ایدوب سکر لری
 فایده ایدر کون اغرینه ورکمه
 حیدر **افیون زعفران**
کونک بوذکر اولنان
 الکن کروب بعده بریمضک
 مزهک قدر حبلرا ایدوب اخشام

صباح یکیشرد انرا استعمال ایدگر
نافعدر فصل دیگر قبض حی
باجی نارفتونی مرودختی
افیون بوذکر اولنان اجزای
بعده آفیونی کل صویله ازوب
جبلرایده کر یورکی سورن یاخورد
صبح یکیشرد انرا استعمال ایدگر
بیان ایدر **مضای ریزوندکول**
اولنان اجزای بشقه بشقه
بعده کل صویله حکم یوغروب
اولان دمه بشرن ایدیروب
اسحق شربت یا جور لیم چون
نافعدر فصل حب صفر تر کین
انارجهکی آفینا کتله
الکدز جروب بعده کل صویله
ایدگر صفر آیر نافعدر اخشام
فصل آفیون اکنه سنلا اولان

ایج اغریسته و بواسم دخی
بیان ایدر **سماق کرمی**
حکودکی صفیش اوزم ضویعی
دوکوب باجه الکدز جروب
بو اجزای قشیدیروب خودقدز
و بورندن قان کن کسندر
نافع مجربدر فصل سانج حب
ایوادوی آریاوی ذکر
دوکوب باجه الکدز جروب
خود مقداری جبلرایده لر سبوی
اوزینه بر فجان قهوه یا خود
بواسیر چون بویه ایده لر غایت
بیان ایدر **سله کرمی**
افیون بو اجزای دوکوب
گنر اصلا دوب خودقدز حبار
یتاجق زماندو یکیشرد انرا کل ایدگر
اودخی منع ایدن حی بیان ایدر مجربدر

علی باق

طوبلاق كوناك مصطبري
 نبال اسود دار فليل دار حنين
 جوزبوا بسياسته زنجفيل
 اسارون ذرنيات نسياسه
 سورجان بوزنده خلاصه عود
 اجرالري بر خوش دو كوب الكدن
 خود قد رجه رايد كر صباح و
 ايد تر عايت نافع در مجرب در فصل
 آري اوني بقله اوني كوك صوصا
 نوشتا دير كر اوشني ايسيجوق
 اجرالري ايله قرشيد يروب
 قروككه بود كر اولنا اجرالري ايله
 يوزك زكني صباقي و لطيف ايد
 يوزه سوره تر نافع در مجرب ايد
 ايدر اق صندل قتل صندل
 مايشا اصل لفاح بود كر
 دو كوب الكدن كجورب

مصافي ضمق عربي قراكل
 قاقوله صيفي قاقوله كباير
 عاققارها حويجان انجومي
 زعفران افيون بيفشه كوج
 كنج قرفيل كباير مذكور
 كجورب بعده كل صوصيله يوعون
 اخشا و ايكيش حبا استعمال
 يوزده اولان برش عرض بيان ايد
 كوكي اوشني نوشتا ديس
 صواچنده ازوب وساير
 قرصلا ايد تر جوزده اولن
 بوسنه يوزده اولن لري كيدوب
 لازمه اولدقه ييرطه اغيله ادوب
 فصل باش اغريسه قرض بيان
 نئلوقروقي قتل كل و دقي
 اولنان اجرالري بر خوشجه
 كول صوصي ايله خمير ايدوب

قرص ايله لر حاجت و قينده
شور لر نافعدر يعومر تعالى
جگر تدر بادم ايجي **كتره**
ايند ارجب السلاطين كل صوبي
برخوان ايجينده محكم دوكون
بركيجه اسلاده دنجي سائر اري
باشقه بشقه دو ديدن صكره
معاحوان ايجينه قيقوب برتقد
قويوب بعده نشاسته قيوپ
دوكر اكر قوري اولوز اديكه
جيقاروب خوددن جورك
اولد زكر صفر كي بلغي دنجي سويپ
نافعدر جگر تدر فصل شرب ابتدا
سبز اوط بناو قوق كل ورتي
رئحان محم ما باير السنون
ايجير اتل اوزم عناب
صباحك اضلا دوپ

كل صوبي ايله ازوب باسته
فصل حب سلطان بي اينده
حب السلاطين نشاسته
ايله و افرقينا ده بعده جيقاروب
ايجه الكدن جوروب بزكون
دوكر ايجه ايله و بولج اري
تكر ارجب السلاطين ايله بادي
دنجي نو كه بعده كراوز زينه
جمله سني دنجي برير دن دنجي
بر مقدار صوفو بر بعده حونده
حبلز ايله لر نونك فائده سي
كيدر روب ايجر سني غاينه پاك
مغلاب ميان كوه بر مغلاب
بنفشه ورق هند يانچي
سيفايخ استخروس سنامكي
بولج اري بر ترجمه ايجينه احشام
صكره صباح و احشام ايجه

ابو بون

اَوْجَكُونِ تَمَامِ اَوْلَادٍ قَدْ نَضَّكَوْهُ
اَوْلَانًا سِنَامِكِي مَجْوُوْبِيْنَ دَرَهُمْ
فَصِلْ مَسْهَلِ شَرِبْتِ تَرَكْمَهْ اِيْجُونِ

بَشْمَشِ خِيَارِ مَحْمُودِ سِنَامِكِي

رَاوَنَدُ ذِكْرِ اَوْلَانَانِ لَجْرِ اَلرِّي
مَا عَدَا مَقْدَارِ دَوَكْبِ اَوْجِ فَخَانِ
وَبِرِكِيْجِهْ طُوْرِدْ قَدْ نَضَّكَوْهُ بَرِيْزْدَنْ
قَرَشِيْدِيْ رُوْبِ شَرِبْتِ اِيْدُوْبِ
مُدْبَرَهْ سِيْنِكِ تَرَكِيْمِيْنَ بِيَا ز اِيْدِيْ

سِنَامِكِي مِيَانِ كُوْبِيْ سِيْفَايِجِ

لِسَانِ سُوْرُوْرِيْ ذِكْرِ اَوْلَانَانِ
وَاَقْرَقِيْنَا دُوْبِ بَعْدَهْ بَرِ اَسَارْدَنْ
سَكْرَقُوْبِ بَعْدَهْ مَلَايِيْجَهْ قُوَامِ
كُوْجَكِ يَكْرِيْ شَرِبْتِ اِيْدُوْبِ
نَا فَعْدِرْ جَرِيْدِيْ فَصِيْلِ شَرِبْتِ

صِفِيْرِيْ بَارِيْجِ بُوِيْرِ صُوِيْ

بَشْتِيْوَزِ دَرَهُمْ صُوِيْلَهْ قِيْنَا دَرِ

صَبَاخِ مَجِيْدِيْ وَفِيْ نَرْدَكِ ذِكْرِ
اَكْلِ اِيْدِهْ لَر غَايْتِ نَا فَعْدِرْ جَرِيْدِيْ
حَسْتَهْ اِيْجُونِ نَا فَعْدِرْ اَلْكَدَنْ

صَاْرِيْ حَلِيْلَهْ هِنْدِيْ بَاغِيْجِيْ

بِرْخُوْشِ اَلْوَبِ خِيَارِ شَبِيْهْدَنْ
قِيْنَا عَمِشِ صُوْفُوْبِ بَرِ كُوْرِيْ
سُوْرِدُوْرِبِ خِيَارِ شَبِيْهْ دَجِيْ
اِيْجَهْ لَر نَا فَعْدِرْ جَرِيْدِيْ فَصِيْلِ شَرِبْتِ

شَاهِنَهْ هِنْدِيْ وَبَاكُوْبِيْ رَاوَنَدُ

كَلْمُوْرِيْ بَلُوْفُوْرِيْ دِيْجِيْ

اَجْرِ اَلرِّيْ جَمَاهْ سِيْنِ بَرِخُوْشِ قِيْتُوْبِ
سُوْرُوْبِ اَوْجِيُوْرِيْ دَرَهُمْ مَقْدَارِ
وِيْرُوْبِ صَبَاخِ اَلْخَشَامِ بِيْرِيْ
اِيْجَلْرِ صَفَايِرِ وَبَلِغَهْ وَسُوْدَايِرِ
لِسَانِ سُوْدُوْرِيْ نَا فَعْدِرْ

لِسَانِ تُوْرُوْرِيْ بَشْمَشِ اَلرِّي

بَارِيْ صُوِيْ قَالِحَهْ بَارُوْرِيْ

سوزنر سكر قانوب قوامر كوزلر
ايجلر لما شراخي بولمنه طنلوا
غایت نافعدر مجریدر فصل
نافعدر **سینامی رزیانه**
خیار سینه بولجر لر بی برینه
بز مقدر ابر برقی اچیده قینادوب
اولنگره غایت نافعدر باب
ایکیشدانه اچیر اچیرینه ایکیش
صباح وکشم بیدر جربه
ایوجه ریت یاغین قهوه ایله
کیدر فصل توتیا یا سلقون
اولنگان سورمنک اسیدر
اقلیمه فضه زیدالمر قاتمشیمه
جعه فیل در فیل
نعم دو کوپ ابریم الکن کورب
کوزده سنبل ضنه کوزده
نافعدر مجریدر فصل توتیا

هر صباح یگر می الما شراپی
الما قینادوب صوی ایله ایجا
سخویه یورگده اولان قورودر
کیمون کشنرخم الیسون
خط ایذوب دوکتر بعده
شربت کی اچیر صومو سخوی
بلغه سود ایر وواصره فوجه
حب صافر قیوب بسیروب
اولمشدر باب اولمشدر هم
اچلر بدنده اولان سوسنرخ
در لفظ یا سلقون ترکیب
لفظ بوناندر معانی بکدیگر
استفداح مالداری فنادر
عریفیل اشینه مذکور بخزالی
توتیا ایدر کوزده سنبله وقره اسنه
اسکی کیمکه استعمال ایدر
مرضی بیان ایدر **توتیا هندو**

توتیا هندی زنجفیل فلفل
 ذکر اولنان جزالری ستم ایدوب
 کوزیا شنی کسمکه کسین کیدر مکه
 بر کسک ایچون نوز بیان ایدر
ماضی خیار مومری مری سنک
 ذکر اولنان جزالری بر ارجه وزن
 دخی مری سنکی اتشدہ یاقوب
 خلط نوز ایلیه بعدہ صوق
 بعدہ البی بو جزالریه سوروب
 ضرر دید کیری اولتدر **زنبق**
 نری بلور شیشیه ایچینه قیوب
 و آتش اوز زینہ اول شیشک
 شیشہ طغلیک اوز زینر قیوب
 شو یکه جملة ایچنده اولان
 قروب باقی قالان جزالری
 بعدہ بر قیومی یوتر سی ایچینه
 قیوب تمام قرار قدر کرم

دارچین کوزطاشی بیاز نبات
 توتیا ایدہ لوز کوز اغر دینہ دخی
 زیاده نافعدر بحر بیدر فصل
بلط قنونی کونک قنونی
مهر بونور محروق اقلیمنا
 ایدوب بلوط قنونی بونوزی
 کل ایلیه باقی جزالری بر پینہ
 صویله یافار ایله یائی قایوب
 مقعدنر یا بشدوره فصل
بیزاب صوی بولایکی جزالری
 بعدہ بر صقعی ایچینه قیوب
 جرمی قدر طوعا قیوب اولر
 تدایجه اهسته اهسته قینادوب
 صومحو اوله بعدہ اول شیشہ
 بر کاغنه ایچینه قیوب قاریس
 قیوب تکرار آتش اوز زینہ
 اندورب و دوقوب ایله لکدر

جور کرفنا یرکری پاک ایدوب
جو قدر مجریدر فصل اوت
بوکرین بوکانی بیریه بوذکر
اچنه دولبتدن چروب توتیا
دو کیکر بعده بر شیشه اچینه
بغلیکر دولبتدن احمیوب دولبتد
باذن الله تعالی فصل ایلک
شیرلیغان یاغی اناک کویکی
هنه ووشاق بال موی
قینا دویب مرهم ایدر قلیج اوق
ایدلر نافع و مجریدر فصل قصاب
جام صاقوی اچ یاغی کوناک
یرمنی بوذکر اولنان اجرالری
سوزدورب مرهم ایدلر نافعدر
جام صاقوی مصطکی
بال موی زیت یانی بوذکر
اریده بعده سوزوب برقاب

هورید مجیدر غایت خاصیتی
بیاننده در **شفائی وریق**
اولنان باشجه دویکوب
کی اوله اوکلر یارر که کلال ایله
قویوب اغرنی دولبتد ایله
اچینه اکر تا کیم آل دیکمه نافعدر
مرهمین بیان ایدر ایسی مرهمیدر
زیت یاغی زیت جام صاقوی
بوذکر اولنان اجرالری بریرده
و بوک بکرز زیاده برکتر استعمال
مرهمین بیان ایدر **زیت**
بال بوکیک یاغی
بریره اریدوب برقاب
مجریدر فصل صار و مرهمیدر
یرمنی قصبی بال موی
اولنان اجرالری جمله بریردن
اچینه قویوب بوغی دخی استعمال

ایدن

ایده لر نافعدر دیگر صار و موه
دریا کنی ازوا اندزوت
 ایند امر سنکی حکم دو کوب
 تا کیو اصلنه بعده سایر اجراری
 بال مومیله ایدوب و بولجراری
 یوقدریرانی بر استورز فصل جنکار
قلم جنکار بتر منی بال موی
 ایله شنی منی دو کوب ایله دلبند
 آریدوب سورگر بعده موه لیدر
 یاره لر دخی نافعدر مجتهد فضل
سکه قلم جنکار ایند قلم جنکاری
 بعده بال ایله سرکه قینا دوب
 یالرتک جمیع از کونه نافعدر
توبنا دیمروزان اوستوبج
 بال موی قورشونی افق طوغر ایدوب
 قورشون ویر مقدار کبریت
 اتش اوز زینه قیوب اهسته

بیان ایدر **مسنک زرده جیب**
بال موی زیت یانی شرفانی
 و اوز اوز زینه سرگر دو کوب
 یومشق ایده لر ذکر اولنان یاغدری
 قارشیدر یوب موه لیدر خصی
 موهین بیان ایده لر جبریدر
شب منی زیت کنی قلم جنکار
 کجوزوب بعده سایر اجراری
 یارده اولان بصری پیر و مراد
 مصر موهین بیان ایدر **عسل مصفی**
 حکم دو کوب اکدن کجوزوب
 قوامه کوزوب موه لیدر دخی
 فصل توبیا موهین بیان ایدر
قورشون کبریت کل ایلی کافوری
 بر قاب ایله قیوب بر مقدار
 بو طریق ایله دوشیوب بعده
 کبریت محو ایله صبر ایله بعده

آتش دنا بند و رُوب بر مقدار
آندان دو که سایر جزایری
آید بعد کل یاغی آبله بال موی
مرهم آید لر استی یار آید نافع در
بیان آید **اوستوج شیر لیغان**
ایکی موز طنک یاغی شیر لیغان یاغی
آند و رُوب کافوری اجینه بر اُغوب
بمشاق دو کوب اوئی دخی
قارشید رُوب مرهم آید لر
یار لرینه نافع در و جربند فصل
اوستوج آذر و ت دریا
شیر لیغان ذکر اولئان جزایری
بال موی به شیر لیغان یاغی آید لر
ایکی موز طنک آغین ایکی درهم
مرهمه جلا کر تمام بر برینه قارشید
یار و غنه طوطی عصا ال ایاق
سیر کر خون اجسده مرهم

کل موی آبله یوب قوروده
دخی محکم دو کوب تو تباکی
آید و رُوب دخی جزایری قارشید لر
جربند فصل کافوری مرهم
کافوری بال موی کافوری
آبله بال موی آید و رُوب بعد
صو و نجه قارشید رُوب استوجی
قارشید و رُوب بعد میرده اغنی
بود دخی استی یاره کره قبار جوی
دیگر کافوری مرهم بیان آید
کوشن جری کوشن کافوری بال موی
برخی تر دو کوب الکن جور و رُوب
بو جزایری قارشید رُوب بعد
کافوری اجسده آروپ آندان
مرهم اوله اشتر یاوغور و مقعد
یار و غنه نافع در و جربند فصل
بیان آید رُوب درهم مرهم سنک

خوان یجندہ میبادوب صکره
 مرهم زیت یاغی و سرکه قارشیدین
 سورگر نافعدر جربدز فصل
استوخ کور دجنکا و نهم
 دوکوب لجه بردن جوره بعدہ
 ایله قارشیدیروب مرهم ایدر
 اولان یراکره دخی حرارت نافعدر
 ایدر جربدز **مردسنگ آقوستخ**
 لجه دوکوبدن جوروب بعدہ
 قینا دوب بر مقدار فوالمرد و
 وجب انکر نافعدر جربدز فصل
تیره منق و شق قلم جنکار
 ضرب سرکه ایله حل ایدر
 زیت یاغی و تیره منق معاقینا دگر
 قرشدوره لر مرهم ایدر خاصیت
 اصلاح ایدر قولفنده اولان جربدز
 صباح قرانر جربدز **مردسنگ**

زیت یاغی و سرکه قارشیدیروب
 مرهم ایدر حرارتی اولان ادمه
 دیگر سرکه مرهمین بیان ایدر
زیت یاغی بوخرا لری حکم
 بعدہ بر مقدار سرکه و زیت یاغی
 باشده اولان یراکره و کورده
 جربدز فصل کل مرهمین بیان
کل یاغی بوخرا لری حکم دوکوب
 کل یاغی ایله آتشده اهسته اهسته
 کبی اندوره بودخی شیشده
 نیشل مرهم بیان ایدر **بال موی**
وشق بجم ابتدا لکی لجر لری
 بعدہ بال موی کفایت مقداری
 جنکاری نومشق ایدر و بجمینه
 جو قدر زیاده آنلری بر و نضر لری
 پاک ایدر فصل اوشافلر باشده
کوشق بوقی افاقیا کوناک

الستويج كوكرد ذكر اولنار
 اجنه الكدن جوزوب سيركه
 اوج كونده برترش ايدوب
 ذكر صاج قرانز نافع مجربد
سلي قزوقني ميهين شاپ
دقندر ورفي مذكور الجزري
 وافر و جاق كلي ميوب قينا دوب
 بزقاب الجينه قيوب حاجب
 فصل باش اغر چون بيان ايدر
قرجه اون مرضي افيون
جوز هندی شان مذكور الجزري
 حاجت كنز بريور طه حصار و بسيله
 نافعدر بعونر تعالى و بون تمام
 تركيبن بيان ايدر **دوبج** عجم
كهزيا مرجان كوكي **دوبج** عجم
مسك دنك بود ذكر اولنار
 مشك و مشكري باشقه هوير روضه

اجر الري بر خوش دو كوب
 بويالز بعده كل باغي ابه مرهم ايدر
 سورلر نافعدر حجب بد فصل
كافور نيشادر **قرنفل**
شاه تره دانه كل قورسي
 بر تجربه الجينه قيوب و زينه
 بعده حاصل اولان صوبي
 وقتنده باشنه سورة لس
دار فلفل مفاطون **صيرجه**
بلور شيشه زغنه ان بل اللدغ
 دو كوب الجيه بر بدن الكيوب
 حل ايدوب شته سينه اوره كن
 سم باشا فصل و مسك
جباط قزوقني **قزوقني** اوشنه
زنجفيل نبات شكري
 اجر الري حكيم سخن ايدوب اما
 عساقينا دوب كفي الكوب

و
 و
 و

قوامه کتوروب ایدوره صومغله
حل ایدر بعدہ بولجر کر قارشیدر
آهلا دنی یفلر اولور غفلت اولمینه

فیفل بسببہ کتابہ

آجر الری بر خوشجه دو کوب
ایدوب آخسام صباح اوحر
اولمینه فصل بو معجون سفا
السلام حضرت خیریل امحقده
جوارجه فایده ایدر و جمع صوف
واغر قوسینه و فرکی رحمتلرینه
مفاصله تفرسه نافعدر و انشها
خیریدر بر هفته استعمال

جو قدر مصطکی دارچین

شفاقل فلفل ابیض زعفران

بنات مسک دناک سبوت

آجر الری بر خوشجه دو کوب
آجر امقداری عسل قوامه

باشکر کن مشکله کلای قارشیدر
حفظ ایدر یگری کون طوره غایت
کور کشار مسه معجون بیان ایدر

جوزبوا دارچین بودکر اولنان

الکدن جوزوب بال ایله معجون
درهم استعمال ایدر غفلت
کبیر دیر کر حضرت رسول علیه
تعلیم بیوردی جمع اعصاب
رحمتمد معدنر و او کسور کده
وبر دیان و بل اغریلرینه و جمیع
گورر یا خمدد مقویدر حضرت
ایدن طلبیه خنک اولنه نافع

کبابه بسببہ دار قفل

فیفل عاققارها معجون خالص

العارفین بودکر اولنان

أجته الکدن جوزوب بعدہ اوج
کتوروب معجون ایدر کس

كفايت فمقداري استعمال
 شنا يا محمد عليه الصلوة والسلام
 منقولدر بودك جموعين صو
 جيقاروب خلاص اوله انواعي
 زياده نقيدايده لر يانز تعالي
 ايدر هر ايوك اون بشينه دكين
 ابوزي وجباني كيدر ۱۷ كوني
 ۱۸ كوني كوزو ياش اغرسين كيدر
 كوني يورك اونما سين كنور
 ستونكن كيدر ۱۹ كوني كوزورين
 كوزورين زياده ايدر وانداو
 فان الدرسه شيشلر و بجلر و حل
 زير كلكن و بدن صحت ليكن
 كيدر وب و بدن صحت وير ۲۰
 لا يضر ولا ينعف ۲۱ لا يضر ولا ينعف
 ايدر بربج بجهك بقله خود
 بيل صوفلي ايون مجر بيدر

ايدوب مشاهده ايلير شنا
 حضرت علي كره الله وجهه
 غيان و قولنجي و تانار قوردې
 درلودرده فايده كوي جو قدر
 مجر بيدر فان الدرجهون بيان
 زيان ايدرا كره التهر ايدر ۲۲ كوني
 بغايت تدورست و نافعيدر
 ۱۹ كوني هر كره مفايح اولميه ۲۰
 ۲۱ كوني كوز اغرسين وانداو
 زياده ايدا غير مجاسين كيدر ۲۲
 استونكن كيدر ربحم ايدر ۲۳
 زيرين كيدر ۲۴ كون الدرسه
 كتر ۲۵ كون مقاجاز اولومز
 كون حاظير بيشان لعين كيدر ۲۶
 باب حوشرك ايون علاج بيان
 آرپر بغدادي ذكرك فصل
 قاون مجر دكي تيره منق

كوني

مَجُونُ اِيْدُوْبٍ فِرْقَا سِتِّعَاك	سَاَدَةُ يَابَنِي بُوذِيْكَرٍ اَوْ لَنَاك
سَلْمَانِي زَبُوْرَةُ اسْتُوْحَج	اِيْدِيْهِ لِرَفِيْصِلْ خُوْرُوْلُوْبَلْمِ اِيْحُوْن
اَجْرُ الْكِرِيْ حَكْمِ سَحْقِ اِيْدُوْبٍ	سَاَدَةُ يَابَنِي بُوذِيْكَرٍ اَوْ لَنَاك
حَمَّ اَمْدَن جِيْقَارِدُوْدٍ قَدْ نَصْرَكَه	سَاَدَةُ يَابَعَه خَلَطِ اِيْدُوْبٍ

سُوْرَةُ لِرْنَا فَعْدِر
 مَجْرَبِدِر
 مَبِيْتِي
 الْاُوْرَا
 وَا

كَبْتُهُ الْفَقِيْرُ الْحَقِيْبُ السَّيْدُ بُوْرَجِي زَاَدَهُ مَضْطَفِي
 النُّوْرِي مِنْ تَلَامِيْدِي عَلِي الْخَلُوْصِ اَفَنْدِي
 وَاسْتِلَاْمُ

مَبِيْتِي
 مَبِيْتِي
 م

كَوْلِ سِرْخَلَهْ قَارَهْ خَلِيلَهْ صَارِي خَلِيلَهْ كَابِي

زَنْجَبَد تَرِيد سُوْرِيْجَان قِرِيْلِيْ بِرَهْمَنْ

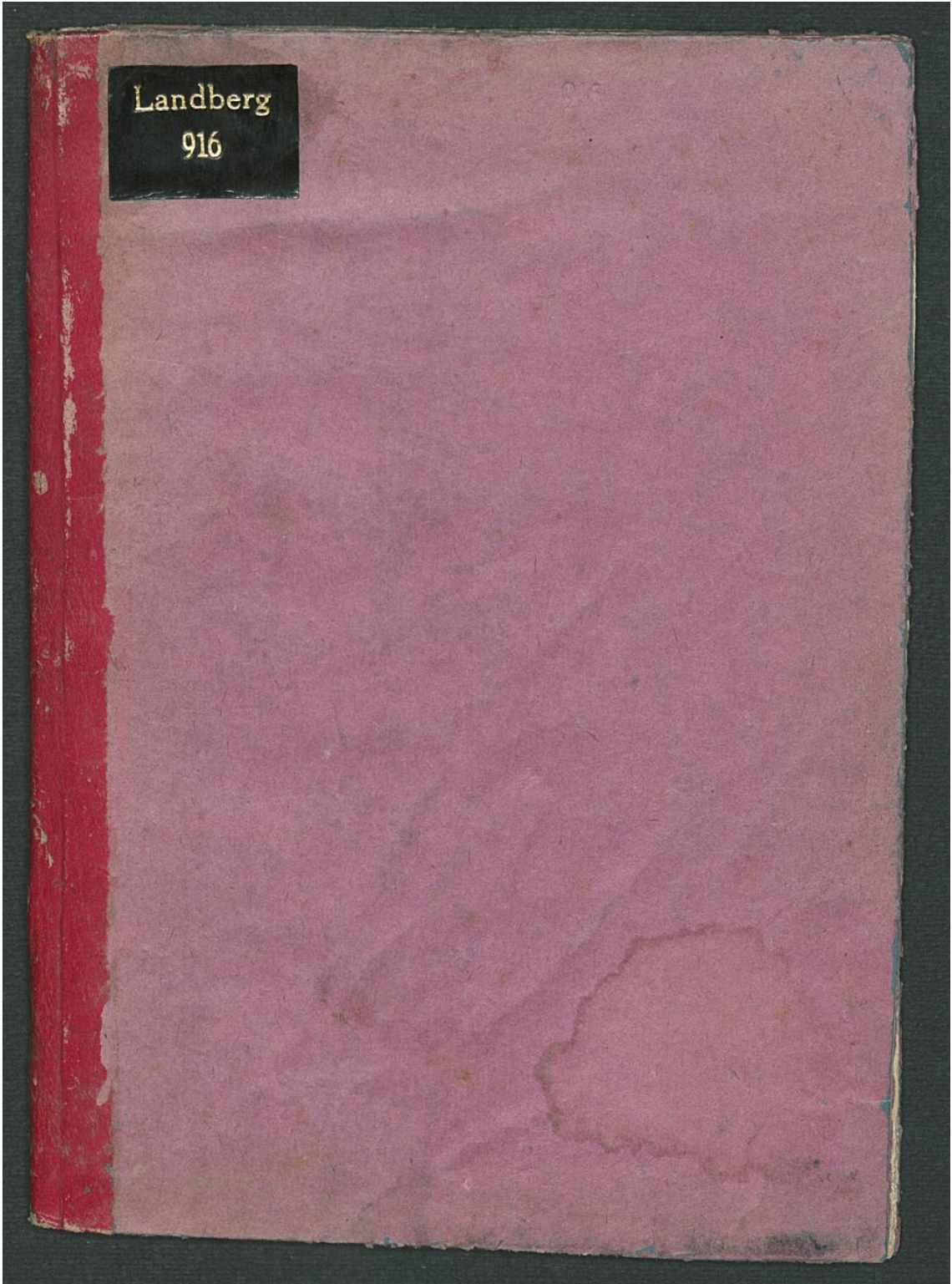
دَارْجَمِيْن حَبَّ النَّيْلِ زَغْفَرَان مَحْمُوْدَهْ

اَفْتِيْمُوْن وَاَنْسُوْن مَضَطَكِي سَنَل

غَارِقُوْن

Ex
Biblioth. Regia
Berolinensi.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Yusuf Can AYDIN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1. Aydın, Y. C. (2023). Tarama Sözlüğü'nün Ters Dizimi . <i>Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi (USBD)</i> , 7(29), s. 100-166. doi:10.52096/usbd.7.29.08	